

EL MIRALL

núm. 65

325 ptes

Centenari Joan Miró

Joan Lerma a Palma

Damià Pons / Joaquim Carbó / Pere J. Garcias

111 anys de confiança

La **1**a. entitat financera de les Balears

La **1**a. amb una Obra Social i Cultural al servei dels nostres ciutadans

La **1**a. contribuint al creixement econòmic de la nostra Comunitat

EL MIRALL

**Revista mensual - 325 ptes.
Novbre/Desbre - 1993 - núm. 65
ANY VII**

Edita:

OBRA CULTURAL BALEAR
C/ Impremta, 1 - 07001 Palma
Telèfons: (971) 72 32 99 - 71 48 57
Telefax: (971) 71 93 85

Publica:

Associació EL MIRALL
C/ Impremta, 1 - 07001 Palma
**Producció, Administració i Publicitat;
Informació i Correspondència:**

C/ Impremta, 1 Pral. 2ª Tel. 72 59 37
07001 Palma (Mallorca)
Apartat de Correus 179
07080 Palma (Mallorca)

Delegació a Barcelona:

C/ Montcada, 20 (Palau Dalmasas)
08003 Barcelona

Delegació a València:

C/ Moratín, 15
46001 València

Director:

Climent Picornell

Subdirector:

Pere Estelrich i Massutí

Cap de Redacció:

Gaspar Valero i Martí

Secretari de Redacció:

Josep Mª Magrinyà i Brull

Consell de Redacció:

Macià Blázquez i Salom
Francesca Bosch i Capó
Rosa Mª Calafat i Vila
Antoni Ginard i Bujosa
David Ginard i Féron
Antoni Marimon i Fulgencio
Andreu Ramis i Puiggrós
Pere Rosselló i Bover

Publicitat:

Santi Adrover i López

**Els articles publicats en aquesta revista
expressen únicament l'opinió dels autors.**

Coberta: Litografia que Joan Miró va fer
per a l'Obra Cultural Balear en 1978.

Fotos:

EL MIRALL

Maquetació i Fotocomposició:

Documenta Balear s.a.

Impressió i Coberta:

Xisco Arts Gràfiques
C/ Baix Riera, 1-A, Palma - Tel. 24 03 86

Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

REIVINDICATIU I POETA

4

J. M. Llombart, promotor de la cultura
JOAN MIRALLES I MONSERRAT

FUNDACIÓ JAUME I

9

Premis d'actuació cívica 1993
L'al·locució de Damià Pons
E. M.

UN PETIT FRAGMENT DE VIDA

11

Pau Casals i Mallorca
DAMIÀ PONS I PONS

ENTREVISTA

15

Joaquim Carbó: l'ofici d'escriptor
MIQUEL LÓPEZ CRESPI

DOSSIER: JOAN LERMA A PALMA

18-41

La ciutat de Palma acull el president
de la Generalitat Valenciana
MIQUEL JULIÀ I PROHENS

Conferència del president de la
Generalitat Valenciana

Parlament del president de l'OCB

Conferència de Joan Lerma

Parlaments en el sopar cívic
de l'OCB i la CAEB

EDUCACIÓ

42

L'escola, l'educació artística
i l'equilibri de l'entorn
M. LLUÏSA VILAR PÉREZ

ENTREVISTA

45

Pere Josep Garcias: històries de pianos
SANTI ADROVER

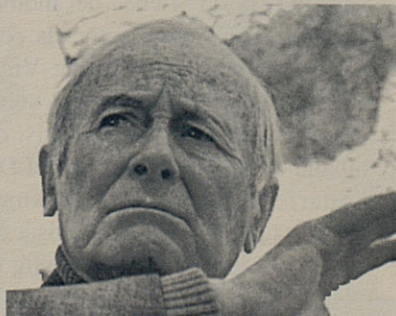
EL SALARI DE LA CRISI

47

No hi ha sensibilitat social
JAUME MARCH

DOSSIER: CENTENARI JOAN MIRÓ

49-93

Algunes expressions que apareixen en els articles que sobre Joan Miró es recullen en aquest número d'EL MIRALL, són ben definitòries del personatge. En remarcarem dues: Miró va estimar aquesta terra, i Miró va incorporar aquesta terra a l'univers cultural contemporani. Dos trets significatius de la seva actitud, arrelada i generosa amb el país. Mirava sempre en aquestes dues direccions. Un gran artista com ell hauria pogut instal·lar-se en el melic del món, com altres que de ca seva només mantengueren el pensament nostàlgic.

Però ell volgué viure, treballar i morir en la pàtria constantment reivindicada. Els solcs que hi ha deixat són tan profunds com els de les seves pintures de Montroig, volumètrics, tangibles.

Per Miró

CLIMENT PICORNELL

Cada poble llaura el seu futur
ANTONI MIR I FULLANA

Joan Miró: un pintor universal
compromès amb el seu poble
BARTOMEU ROTGER I AMENGUAL

L'univers Miró

JOAN FRANCESC ROMERO

El primer Miró
MARGALIDA TUR

J. M.

BIEL MESQUIDA

Retrat de Miró
BLAI BONET

La fantasia de Joan Miró
GABRIEL JANER MANILA

Mi (ró) fa sol
PERE ESTELRICH I MASSUTÍ

Joan Miró a través dels seus cartells
MANFRED HÖHL

Fundació Pilar i Joan Miró
MÓNICA GONZÁLEZ / J. RAMON BONET

Miró, cent + u = Miró
ANTONI SERRA

100 anys de Miró a les illes Balears
E. M.

La simetria en el color de Miró
GUDI MORAGUES

Comissió per a la commemoració del
centenari del naixement de Joan Miró.
Relació d'activitats

Miró i els nins
MARGALIDA MUNAR

Ànima de foc, el procés creatiu
de Joan Miró
C. R.

Miró damunt paper
C. B.

XIBBOLET

94

Qui ens protegirà del proïsme?
MATEU GRIMALT SUREDA

ATENCIÓ ESCRUTADORA

95

Focalitzacions
PERE FONT

LES VEUS DEL VENT

96

2. Carrer del segell
HONORAT DOMENECH

HIPOTECA DE CABÒRIES

97

Quan l'ase s'és mort de rialles...
RAFAEL CRESPI RAMIS

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

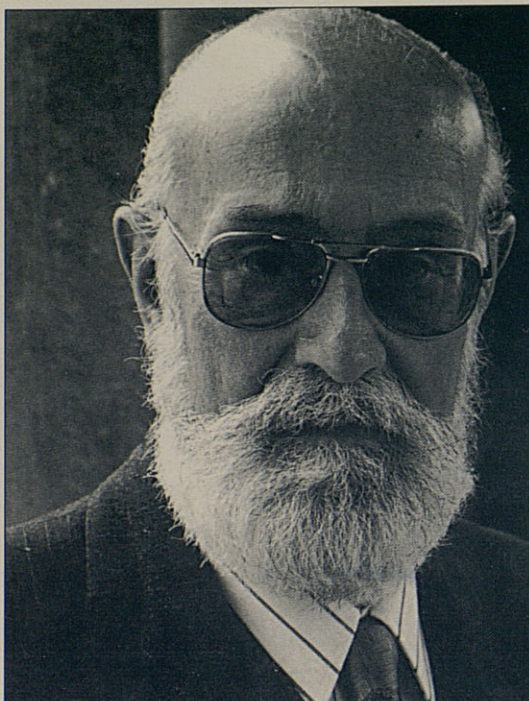

5102890994

J. M. Llopart, promotor de la cultura

JOAN MIRALLES I MONSERRAT

Fa unes poques setmanes va tenir lloc a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans, a Barcelona, un acte d'homenatge a Josep M. Llopart. Va reunir la presència de rellevants personalitats literàries i del món de la cultura en general. En Joan Miralles, cap del departament de Llengua i Literatura Catalanes de la universitat de Palma, membre de l'IEC com el mateix Llopart, hi va llegir el parlament que reproduïm a continuació.- E.M.

J. M. Llopart, en una de les darreres fotografies.

“...es meus primers estudis else vaig fer a Los Jardines de la Infancia, de ses monges de la Puresa. Allà vaig estudiar lo que ara en diuen EGB, perquè no vaig canviar de col·legi fins que vaig ingressar a s'institut. A s'institut, hi vaig ingressar l'any trenta-cinc, o sigui, un any abans de sa Guerra Civil. Es curs del trenta-cinc an el trentassís el vaig fer lliure, estudiant en una academi que se deia Docencia Balear...allà hi vaig coincidir amb dos fiis des marquès

Senyores i senyors, amigues i amics: Crec que abans de parlar concretament sobre el Llopart promotor de cultura, seria bo de fer un breu esment de l'etapa de formació, des del 1930, quan s'instal·la definitivament a Palma, passa els estudis a l'Institut Balear de segon ensenyament a partir del 1935 i, una vegada obtingut el títol de batxiller, inicia els estudis de dret a Barcelona com a alumne lliure des del 1942 al 1947. El Llopart d'aquests anys deu molt a la influència d'un company d'estudis, Miquel Llodrà, d'altra banda, conserva un fugaç record d'alguns professors de l'Institut i poc temps després ve la catàstrofe de la Guerra Civil i el desert cultural de la Universitat de Barcelona de la immedia-

ta postguerra. Ja a Palma, vendrà la coneixença, via Miquel Llodrà, dels lletraferits de la “Ceba” del moment i la influència mútua entre els companys de generació: Jaume Vidal, Blai Bonet, Llorenç Moià, i, sobretot, un mestre, Manuel Sanchis, que treballa amb Moll en l'obra del Diccionari. Llopart féu esment d'aquests anys en una entrevista que vaig tenir amb ell el 29 de maig del 1980. Les seves paraules sens dubte ens poden aportar informació sobre la gènesi de l'home de cultura, però també som de parer que ens poden impregnar la nostra ànima col·lectiva d'aquell vernis fellinià que només saben transmetre els conversadors brillants com el nostre amic i col·lega:

de Zayas i amb dos fiis d'en George Bernanos, n'Yves i en Michel... això naturalment amb sa Guerra Civil se va acabar tot... vàrem fer un batxillerat realment catastròfic... jo record vertaderes catàstrofes, per exemple, a classe de Geografia, m'estim més no anomenar es nom des professor, però que es professor lo únic que feia allà era contar xistes i comentar ses notícies de guerra... de Literatura teníem don Pep Tous i Maroto, que el pobre lo que feia era fer-mos empollar un text horrorós, de qui era? Ara no me'n record, però, vaja, una cosa demencial, una bírria total... En fi, així anava tot. De fet, es qui era un bon professor era en Bosch, era professor de llatí, lo que passa que... i que me perdoni sa seva

memori... lo que era un malànima, pero era bon professor...

Ara bé, companys...vaig conèixer en ocasió des batxillerat un al·lot, que és en Miquel Llodrà, que va ser, de fet, el que me va posar en contacte amb sa cultura catalana. Un primer contacte ja el 'via tengut a través de... jo vaig patir una nefritis que me va obligar a estar uns mesos en es llit, aleshores mon pare per entretenir-me me llegia rondaies. Hi ha que dir que mon pare, aprofitant-se que noltros havíem estat uns anys, es anys que se pot dir que vaig rompre a parlar, érem a a Corunha, a Galicia, va aprofitar aquesta avinentesa, segons sa pauta diglòssica, per parlar-me castellà. De manera que a mi, a cameva, mon pare, ma mare i es meus germans inicialment parlaren sempre castellà, tot i que ells parlaven català entre ells...

... sa cosa que tenc més gravada és sa impressió depriment de sa Barcelona d'aquests anys. Barcelona aleshores era una ciutat derrotada, una ciutat bruta, una ciutat desfeta, una ciutat plena de covardies, plena de pors, amb creus gamades a sa plaça de Catalunya... sa gent era desconfiada, te mirava amb desconfiança... allà vaig estudiar dret...també es records de s'universitat no són gens significatius ni gens agradables. Hi havia aquella "silla para el estudiante caído", hi havia sa creu i es retrat d'en Franco i d'en José Antonio, hi havia el senyor Díaz del Campillo que examinava de Dret Canònic, hi havia el senyor Eusebio Díaz que examinava de Dret Romà...en Pérez Vitoria de Dret Penal...en fi, feia olor de sacristia, tot allà..."

Amb l'inici dels anys cinquanta el trobam ja fent part del secretariat de Mallorca de la Comissió Patrocinadora del Diccionari, havent-se produït el contacte amb F. de B. Moll. El 1951 l'antologia *Els poetes insulars de postguerra*, aplega-

da per Sanchis, inclou quatre poemes seus, publica algunes ressenyes en l'aventura truncada de "Raixa" el 1953 i a partir de l'any vinent comença a col·laborar en "Vida Nova", una revista occitanocatalana editada a Montpeller, amb una *Carta de Mallorca*, com a crònica de la vida literària a l'illa. També, a partir del 1956 col·labora en "Cap d'any", en la crònica de Mallorca, on fa valoracions crítiques de l'obra d'alguns escriptors mallorquins coetanis. Aquest mateix any comença a treballar com a funcionari en la Delegació d'Obres Públiques de Balears de la qual és enginyer el poeta Miquel Forteza i, així mateix, inicia la tasca en la revista promoguda per Camilo José Cela "Papeles de Son Armadans", primer com a gerent i després com a secretari i subdirector.

És, però, durant la dècada dels seixanta, que comença propiament la tasca com a promotor cultural, de primer com a orientador literari des de l'editorial Moll a partir del 1961, després de deixar els "Papeles de

Son Armadans", fins a la seva jubilació el 1990. És l'any, recordem-ho, de la publicació del seu primer recull poètic, *Poemes de Mondragó*. El 1964 publica *La literatura moderna a les Balears*, un vertader manual d'història de la literatura catalana a les Illes Balears des de la Renaixença que ha servit de base cultural de referència obligada i que té per origen unes conferències radiofòniques a Ràdio Inca sobre llengua i literatura. També, a partir del 1969 fins al 1972 s'estrena com a professor de literatura catalana a la UIB. Passats alguns anys, hi hauria encara una segona etapa com a professor associat de la mateixa universitat. El resultat, comptat i debatut, de la seva activitat acadèmica és, decididament, esplèndid. La seva bonhomia i saviesa seduïren profundament l'alumnat. És, però, durant la dècada dels seixanta quan trobam un Llompart escriptor, intel·lectual, compromès en la llengua i cultura pròpies en una sèrie d'actes de promoció cultural. En aquest sentit cal no oblidar l'organització de les Aules de Poe-

sia, Teatre i Novel·la des del 1966 al 1968. I fou el 1968, en la Casa Catalana de Palma, quan en una conferència d'Antoni Serra que fou suspena per un provocador la policia detingué alguns dels organitzadors i assistents d'entre els quals en Llompart. Entre el públic d'aquelles conferències eren presents alguns membres del PCE, Francisca Bosch i alguns més. Els intel·lectuals lletraferits i els polítics antifranquistes es donen la mà. És una nova etapa.

Sobre el Llompart professor universitari voldria que n'escoltàssi la descripció que en feren alguns dels seus alumnes en un article recent:

"Amb la seva figura alta i elegant, bellament tocada de barba blanca, entrava a l'aula, davant la mirada expectant

A Mallorca, devers 1962.

En una trobada literària, amb Guillem Colom, Francesc de B. Moll, Mn. Gabriel Llompart, —Josep M. Llompart—, Llorenç Moyà...

dels alumnes. I començava així l'acte màgic que ens introduïa en una etapa decisiva i simbòlica de la història de les nostres lletres...

Cal destacar la bona estructuració de les seves classes. Començava per fer una síntesi del tema del dia anterior en què extreia les idees fonamentals de cada moviment literari i de cada autor, i posava les comparacions adients per subratllar-ne els trets més característics. Seguidament, amb una gradació ascendent, l'aula s'omplia d'erudició i de poesia. Aleshores el temps s'escolava lentament i harmoniosa. Quan amb la seva fina percepció s'adonava que els cervells estaven saturats i les mans esgotades, trencava la tensió i ens delitava amb una anècdota o amb una lectura de poemes ben escollits i recitats de la manera més escaient

Eren, no gensmenys, els prohoms de la Renaixença a Mallorca els que gaudien d'una especial atenció. Quan ens parlava de l'aspecte físic i del vestuari de Tomàs i de Marià Aguiló, era tan acurada la descripció que, inevitablement, qualcun de nosaltres el feia llur contemporani. Ell, amb la seva bonhomia habitual, ens feia témer de la "patinada",

Durant la dècada dels
seixanta Josep M. Llompart
comença pròpiament la
tasca com a promotor
cultural, de primer com a
orientador literari de
l'Editorial Moll, a partir del
1961, fins a la seva
jubilació el 1990.

i sorneguer deia: "Tenc molts d'anys, efectivament, però no tants..."

La dècada dels setanta marca la consolidació del Llompart intel·lectual compromès i del poeta ja consagrat. El 1972 publica *La terra d'Argensa*, amb un pròleg de Joan Oliver i el 1974 *Memòries i confessions d'un adolescent de casa bona*. A finals de la dècada, des del 1978 al 1986, presideix l'Obra Cultural Balear, una entitat a la qual mai no podem agrair prou el que ha fet per a la reivindicació de la identitat cul-

tural del nostre país. També, el 1979 l'Ajuntament de Barcelona el convidava a pronunciar el pregó de les Festes de la Mercè. Fora Mallorca Llompart ja era un dels pilars culturals personificats de la catalanitat de les Balears. D'altra banda, durant els anys de transició, des de l'època franquista a la restauració de la democràcia, el Partit Comunista adopta vers Llompart una actitud de festeig, d'estreta relació, però el nostre col·lega i amic no n'arriba a ser-ne militant. Crec que cal recordar que aleshores a Mallorca el PCE era propiament l'única oposició organitzada antifranquista. Aquests anys, Llompart fa part com a independent de la Mesa Democràtica de les Illes (1972-74), que serà substituïda després per la Junta

Democràtica de les Illes. El 1974 hi ha la fundació de l'Aliança Nacional Mallorquina (ANAM) i la seva escissió en el PSI i el GASI. El 1976 es crea l'Assemblea Democràtica, una coalició de partits que demanen l'amnistia, el reconeixement de les llibertats democràtiques, la llibertat sindical, l'estatut d'autonomia... El 1977 el GASI s'integra dins la coalició d'Unió Autonomista de Josep Melià, però a la vista del viratge cap a la dreta, Llompart se'n separa. També, en les eleccions d'aquest any dona suport a la candidatura d'Unió Socialista, coalició entre el Partit Socialista de les Illes i el Partit Socialista Popular. No podem oblidar tampoc la gran manifestació per l'autonomia en què Llompart fou el principal orador, amb el desacord sorollós de molts dels manifestants davant el fet que l'orador propugnà la catalanitat lingüística i cultural de les Balears. I, tanmateix, el nostre col·lega aguantà el xàfec de manera impressionant.

Ell mateix ens ho contava en la mateixa entrevista del 1980:

"...i sa meva reacció... va esser en primera tenir ganes de començar a fotre bufetades a qualcú, però després vaig fer sa reflexió de que havia

d'agontar, que no em quedava més remei que mantenir-me i desafiar. Perquè, és dir, un moment de debilitat era molt pitjor en aquell moment, en aquelles circumstàncies. Senzillament, mantenir. Mantenir i ja veurem lo que dura sa pitada. "Però jo m'aguant, aquí, i jo segueix dient *català* tant si volen com si no volen". A vegades ses masses agraeixen que se'ls enfrontin. És dir, estan molt més disposades a, no sé, fer-ne llenya de tu si t'acoquines davant elles que si els enfrontes. Si els enfrontes, aleshores, no sé, se contenen, ja no és lo mateix. Ara, ja dic, sa meua impressió va esser aquesta: en primera, començar a fotre castanyes, llavò començar-los a dir "imbècils"... Però això no els ho vaig dir, perquè hauria estat massa... però. Jo, a un article que feia al·lusiò an això, vaig dir que més aviat que aquella lamentació bíblica de "Poble meu, què t'he fet?", més aviat vaig pensar "Poble meu, què han fet de tu?"

La dècada dels vuitanta marca la seva consagració com a personalitat pública i com a escriptor. El 1980 publica *Mandràgola*, que li valgué el Premi de la Crítica "Serra d'Or" i el Premi Nacional de la Crítica, el 1981 edita *La Capella dels Dolors i altres poemes*, guardonat amb la Lletra d'Or, i l'any següent li és concedit el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes i la Generalitat de Catalunya li concedeix la Creu de Sant Jordi i, encara, publica *Retòrica i poètica*, recull de comentaris, estudis i textos crítics que rep el Premi d'Assaig Literari de la Generalitat de Catalunya. El 1983 publica l'*Obra poètica*, que inclou els títols de poesia publicats anteriorment i és elegit president de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. El 1984 edita *Poesia galaico-portuguesa* i l'any següent és nomenat membre de la Secció Filològica de l'IEC. El 1987 presideix els Jocs Florals de Barcelona i el 1988 publica *Poesia gallega-portuguesa i brasileira moderna*. Ja en la dècada dels noranta publica

Jerusalem, el mes de juny és designat escriptor del mes i el 1991 la UIB li dedica un homenatge en motiu de la publicació de *Països Catalans? i altres reflexions*; poc temps abans de morir, l'any passat, tota una xarxa d'institucions culturals mallorquines li dedicaren una gran homenatge popular.

Ara bé, com a home promotor de cultura crec que cal fer menció especial de dues obres molt representatives del seu tarannà políticoreivindicatiu. Em referesc a les seves col·laboracions en "La Columna de foc", entre el 1976 i el 1980, i els seus escrits inclosos en l'obra *Països Catalans? i altres reflexions*, publicat el 1991.

"La Columna de Foc" és una secció del diari "La Última Hora" que inclou col·laboracions diverses sobre problemàtica lingüística i cultural de les Illes Balears, i que es declara apartidista i independent i insisteix en la necessitat de tenir una llengua estàndard. Els articles de Llompart són, d'una banda, parlaments i cartes obertes, comentaris entorn de temes polèmics d'actualitat, temes sociolingüístics teòrics amb aplicació pràctica a la realitat lingüística del país i articles d'assaig teòric de caire cultural i polític.

Pel que fa a *Països Catalans? i altres reflexions* (1991) conté diversos treballs entorn del tema de Països Catalans, sobre diversos actes

commemoratiu d'ordre cultural i una altra secció amb escrits en ocasió d'alguns homenatges i sobre art.

A propòsit d'aquest tema Llompart em deia:

"Bé, jo no fa gaire, vaig dir que creia en uns Països Catalans lliures i socialistes dins es marc de s'Europa des pobles".

- "Això implicaria s'independenci des Països Catalans?"

"Jo crec que, en definitiva... s'independenci des Països Catalans, crec que s'hi ha d'anar. Ara, això no vol dir que s'hagi de fer d'una manera... Però a la llarga jo crec que lògicament, sí. No és que rebutgi en aquest moment, jo, s'Estat Espanyol —al cap i a la fi, s'Estat Espanyol és una cosa que hi és i que encara per ventura pot esser útil—. Ara, jo crec que arribarà un moment en què, almanco s'Estat Espanyol així com està estructurat, això està condemnat a desaparèixer. Ara, veurem després quines possibilitats hi ha d'estructuració amb aquestes altres nacionalitats que formen s'Estat Espanyol... No ho sé. No ho sé. Per ventura se podria anar a un sistema confederal, en fi, no ho sé... Això és una cosa que també s'Histori ho haurà de dir".

Com a conclusió podríem dir que la tasca d'animador cultural de Llompart ha tendit en la seva labor personal als següents objectius:

1. Denunciar en general l'anormalitat lingüística, cultural i política

Prada, 1988. L'acompanyen Josep Lluís Carod-Rovira i Antoni M. Badia Margarit.

del nostre país des de la seva condició d'intel·lectual compromès.

2. Reivindicar els drets nacionals dels Països Catalans més enllà dels partits, almenys a curt termini en el marc d'un Estat Espanyol plurinacional, però en darrer terme per tal d'assolir-ne la independència.

3. Normalitzar l'ús del català, tant des de la perspectiva d'una llengua estàndard com de l'ús en general de la nostra llengua per tot el cos social en qualsevol registre.

Permeteu-me, per acabar, que a manera de colofó faci esment d'unes paraules de comiat que vaig escriure en ocasió de la seva mort:

Mai no moren reis, ni poetes

Sí, és cert, qui escriu té unes certes garanties de perviure, si el llegeixen, cosa no gens fàcil, en aquesta terra. Diuen, s'ha dit, que en el nord les coses són més fàcils, que són més nets i civilitzats i què sé jo què. La veritat és que per aquests verals construir —o reconstruir— el país, no és cosa fàcil, i qui més qui manco amb un mínim de responsabilitat sap que ha de tocar moltes tecles i tapar forats on sigui necessari. Doncs bé, en Llompart, en Josep Maria, és d'aquestes persones, d'aquests mallorquins que han exercit com a tals a través de la seva obra personal i tot al llarg de la seva vida. Hi ha un Llompart, bon poeta i no menys bon prosista, un Llompart professor, culte, afable, que es desteixinava per als seus alumnes. Hi ha un Llompart animador cultural, o, més tost, agitador de multituds, a través de la seva dienda clara, elegant, apassionada, suara irònica, suara decididament acerada, en les barricades del Fossar de les Moreres o inaugurant congressos o aplecs de caire més o menys patriòtic. Sens subte en Josep Maria Llompart era el nostre millor orador, i com més anava més tenia aquell posat d'apòstol o profeta bíblic que amb el seu tarannà, entre la ironia i l'afabilitat i un cert distanciament escèptic, feia l'efecte que navegava més enllà del Bé i del Mal.

Potser per consolar-me, he pensat, de retorn del tanatori, quan encara no m'havia fugit la imatge definitiva del Més Enllà, que en realitat mai no moren reis, ni poetes, perquè a més dels records personals de qui el coneguèrem quedarà sempre per al futur i les noves generacions el mestratge poètic i patriòtic, la paraula dita i escrita, d'un home bo i valerós que visqué per a la seva terra i per a la seva gent. □

Un Classic Europeu

LLOMPART

Pianos Can Garcias

C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
Tel. i Fax: 46 20 16

Premis d'actuació cívica 1993

L'al·locució de Damià Pons

E. M.

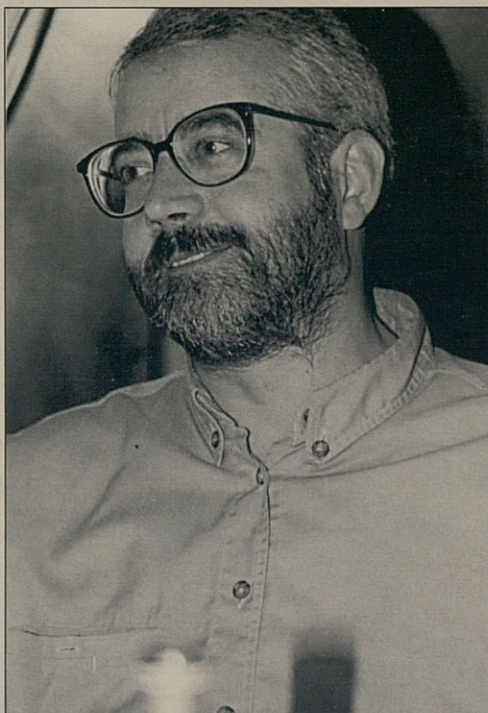
Dia 21 d'octubre, amb la solemnitat habitual, va tenir lloc al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona el lliurament dels Premis que la Fundació Jaume I convoca anualment per a significar actituds i comportaments cívics de persones i entitats dels Països Catalans. Enguany el reconeixement d'honor per a entitats va correspondre a la Universitat Catalana d'Estiu, per la sostinguda labor efectuada en el camp acadèmic i en el de la cultura compromesa amb la societat catalana; i el personal al bisbe Pere Casaldàliga, vint-i-cinc anys de solitud i dedicació constant als més febles, al Mato Grosso, Brasil, sense oblidar els seus propis orígens. Un dels sis altres Premis d'Actuació Cívica es va atorgar a Damià Pons i Pons, poeta, escriptor, professor i suport de tantes iniciatives per a la dignificació de la personalitat col·lectiva del nostre poble.

Reproduïm l'al·locució de recepció dels Premis que la Fundació va demanar de fer a Damià Pons, també col·laborador d'EL MIRALL.

Al·locució de Damià Pons

Digníssimes autoritats, senyores i senyors, benvolguts amics i amigues.

Les meves paraules han de ser —tant perquè així ho manen els bons costums com perquè en sent la necessitat íntima— paraules d'agraïment. De sincer i profund agraïment a les benemèrites persones promotores dels Premis i als membres del Jurat

Damià Pons: "Totes les persones poden contribuir a crear teixit associatiu i a impulsar accions que siguin eficaces i nacionalitzadores. (Foto M. Soler)"

que han tingut la generositat de valorar amb bnevolença els treballs que tots nosaltres hem duit a terme. En nom dels companys i la companya guardonats amb els Premis Jaume I d'Actuació Cívica Catalana d'enguany us vull donar les gràcies.

Més enllà del fet que nosaltres en siguem els receptors, de la concessió d'aquests premis se'n desprenen un conjunt de missatges que segons el meu parer és útil que es projectin sobre la societat. En glosaré dos. Per començar hi veig una incitació perquè cadascú aprengui a valorar i a reconèixer la tasca dels

seus conciutadans. Em sambla una bona mostra de salut cívica que hi hagi entitats i persones capaces de proclamar amb paraules i gestos públics la importància de les aportacions fetes pels altres. Aquest comportament represet la superació dels individualismes eixores, de l'auto-proclamació estèril d'un mateix — persona o entitat— com el centre del món i com el pilar de tots els futurs imaginables. Qualsevol projecte de país requereix una base humana que comparteixi esforços i que realitzi, seguint una orientació comuna, una multiplicitat quasi infinita de funcions diverses. Cadascun dels ciutadans que exerceixen activament la seva catalanitat és tan sols un complement de tots els altres, talment com el jonc gràcil i feble que fa invencible la mata que ajuda a formar. En conèixer públicament el valor dels treballs dels altres —sense afalacs exagerats ni autocomplaences mútues, és clar— contribuïm a enfortir la moral cívica del país i a donar un major impuls als instruments creadors de normalitat nacional.

En la intenció d'aquests Premis jo també hi llegesc un segon missatge, un missatge que és important perquè pot contribuir a estimular les energies de tots els ciutadans sense excepcions. Totes les tasques són dignes, útils i necessàries. Totes les persones poden, a partir de les seves possibilitats, contribuir a crear teixit associatiu i a impulsar accions que siguin, a la vegada, eficaces i nacionalitzadores. Aquest és el missatge. El projecte de la recuperació de la catalanitat està tan endarrerit que no hi pot haver ni una voluntat d'esforç o idea de cap ciutadà —seria un luxe que no ens podem permetre— que es quedi sense desenvolupar, sense sembrar en un o altre àmbit de la societat o en una o altra contrada dels nostres països.

És possible que hom pensí que ara que ja tenim institucions polítiques pròpies ja tenim el dret a deixar d'exercir de ciutadans d'una cultura de peatge. Els miratges mai no poden servir per apagar les ganes de beure de l'assedegat. Fins i tot en el

DAMIÀ PONS I PONS
Premi d'actuació cívica
Fundació Jaume I

Per la seva important actuació personal que l'ha singularitzat com a referent de qualsevol expressió de reivindicació nacional a Mallorca; pel seu mestratge, que l'ha fet exemple per als seus alumnes i una figura carismàtica entre el jovent, entre el professorat i envers el país, on és estímulo i clau de nombrosos compromisos cívico-polítics, així com mobilitzador imaginatiu d'actuacions que reforcen la personalitat nacional de Mallorca, com són el «Grup Blanquerna» i la publicació mensual de l'Obra Cultural Balear «El Mirall», de la qual és promotor; pel seu suport decisiu a la revista «Lluc» en una etapa crítica de publicació; per la seva presència freqüent en col·loquis, conferències, taules rodones i homenatges; i també per la seva excel·lent obra de creació literària.

cas que tots els poders públics dels Països catalans haguessin assumit el compromís d'impulsar de veritat la nacionalització cultural i política de les societats que governen, fins i tot en aquest cas, caldrien unes associacions fortes i el voluntarisme desinteressat d'una multitud de ciutadans per afrontar amb garanties de victòria els reptes tan difícils que ens plantegen el present i el futur. Evidentment, en una època en què encara es fa necessari defensar el dret de la llengua catalana a tenir una situació d'absoluta primàcia en el seu territori, seria una temeritat suïcida desarmar les actituds militants individuals o el teixit associatiu, d'història rica i plena a Catalunya, de naixença novella, però d'acció intensa durant les dues darreres dècades, a la Catalunya nord, al País Valencià i a les Balears.

Us puc ben assegurar que nosaltres hem rebut aquests Premis amb molta satisfacció. Ara bé, sobretot els interpretam com la signatura d'un compromís que ens obligarà a intensificar la nostra tasca, a aportar més esforços a les associacions de les quals som membres, a promoure i a impulsar noves iniciatives, a esforçar-nos un mica més per assolir la fita d'una pàtria que ens permeti sentir-nos lliures i feliços.

Senyores i senyors, moltes gràcies.

GROTRIAN-STEINWEG

Pianos Can Garcias

L'Obra Mestra

C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
 Tel. i Fax: 46 20 16

Pau Casals i Mallorca

DAMIÀ PONS I PONS

Aprofitant l'avinentesa que el passat vint-i-dos d'octubre va complir-se el vintè aniversari de la mort de Pau Casals, he cregut d'interès donar a conèixer una informació que vaig trobar escorcollant la premsa mallorquina d'entre els dos segles. Es tracta de l'actuació a Palma del músic del Vendrell. Certament, la notícia és poca cosa més que una anècdota. Ara bé, encara que tan sols sigui amb l'afegit d'una dada mínima, no és gens menyspreable perquè contribueix a enriquir el nostre coneixement sobre el més gran violoncel·lista del segle XX.

Els anys 1897 i 1898 Casals va fer un bon nombre de concerts a diferents ciutats de l'Estat Espanyol i de Portugal. De vegades, formant un duet amb Enric Granados; d'altres, integrant un quartet dirigit pel violinista belga Matthieu Crickboom. El mes de març de 1898 va venir a Palma. El diari "La Última Hora", i molt especialment les cròniques que hi aparegueren signades per Antoni Noguera, ens permeten reconstruir amb prou exactitud l'efemèride.

Com ja havien fet els anys 1894 i 1896, el mes de març de 1898 un grup de melòmans mallorquins organitzaren la tercera sèrie dels Concerts Clàssics, amb l'objectiu de "divulgar entre la sociedad palmesana el arte musical en sus más puras manifestaciones". En va ser el seu promotor principal el músic modernista Antoni Noguera, que va comptar principalment amb l'ajut dels contertulís del Saló Beethoven. La primera motivació dels organitza-

Pau Casals, en una fotografia de 1934. (GEC.)

dors era poder satisfer, amb el risc d'haver-hi de posar doblers de la pròpia butxaca, el seu desig d'escoltar música de qualitat, que no podien trobar en els programes que oferien els teatres de la ciutat, els empresaris dels quals sempre optaven per contractar el tipus de música que garantia l'assistència massiva del públic.

Per a dur a terme aquestes sessions de música de cambra, s'establien uns abonaments previs que permetien donar una certa seguretat econòmica als organitzadors. Dels abonats de l'any 1898, en podem conèixer alguns: Enric Alzamora, Josep Lluís Estelrich, Guillem Carbonell, Josep Socias, Miquel Costa i Llobera, Estanislau de K. Aguiló, Lluís Martí, Joan Fuster, Antoni

Noguera, Joan Alcover... Ben segur que també hi podríem afegir Miquel S. Oliver i els germans Marquès Luigi: els tres sempre feren costat a Noguera i l'ajudaren a tirar endavant les seves iniciatives. Així mateix, els diaris "La Almudaina", dirigit per Oliver, i "La Última Hora", del qual era propietari Josep Tous Ferrer, sempre donaren un suport actiu a l'organització d'aquests Concerts. Els assistents a aquestes sessions de música de cambra eren bàsicament gent de professions liberals i de l'àmbit de la cultura. Sembla que hi havia poca presència de clergues i d'aristòcrates. També acostumava ser ben nombrosa la presència femenina, tant la que hi anava d'acompanyant dels seus marits o familiars

com la que hi estava interessada perquè realitzava estudis musicals, val a dir que amb unes finalitats més socials que no artístiques.

Els tercers Concerts Clàssics se celebraren al Saló Ferrà, al número 12 del carrer de les Minyones. L'assistència del primer dia fou d'un centenar de persones, amb predomini de les senyores i les senyoretetes, i els dies següents n'anà augmentant el nombre, sobretot d'aficionats joves. La crítica, el públic i els organitzadors quedaren plenament satisfets amb la interpretació dels músics del Quartet Crickboom, que actuaven a Palma per segona vegada i que ja havien intervingut en els concerts de l'any 1896.

Els músics que l'any 1898 actuaren a Palma eren el director Matthieu Crickboom, violinista, Enric Granados, pianista, Pau Casals, violoncel·lista, Enric Ainaud, violista, i Rocabruna, també violinista.

El primer concert es va fer la nit del tretze de març. Els cinc concertistes interpretaren el *Quartet numero 7 en fa* de Beethoven. El dia catorze, el programa va constar del *Quartet en sol major (número 12)* de Mozart, de la *Sonata en la menor (número 4, opus 36)* de Grieg i del *Trio en re major (número 4, opus 70)* de Beethoven. Aquella nit Casals intervingué en la interpretació de totes les peces. Antoni Noguera en féu una crítica molt elogiosa de l'actuació dels músics, amb un esment especial, però, a Granados i Casals, que foren els executors de la partitura de Grieg:

"Casals y Granados, admirables, a inaccesible altura. Se completan, se comprenden, se funden en un solo genio. Suman, compenentran, amalgaman sus personalidades de tal suerte, que piano y violoncelo abdicar de la suya. Y adquieren la de un solo y maravilloso instrumento, mágico, inaudito, de efectos inexplicables. En los pasajes briosos,

Pau Casals i Enric Granados que sovint actuaven plegats, a començaments de segle.

Els assistents a aquestes sessions de música de cambra eren bàsicament gent de professions liberals i de l'àmbit de la cultura. Sembla que hi havia poca presència de clergues i d'aristòcrates.

cantan titanes; en los de carácter suave y apacible, oyéanse coros de hadas, voces de deidades mitológicas arrancadas al Olimpo de las brumas y nebulosidades polares. Hay algo de aurora boreal, algo de sol de media noche, cantado por los poetas del Norte y ensalzado por los exploradores de los desiertos de hielo.

La última parte se dedicó al Trio en re mayor de Beethoven. La interpretación del coloso por parte de Granados, Crickboom y Casals es una creación. Imposible encontrar una trinidad como la formada por estos jóvenes.

El tercer concert es va fer el dinou de març amb el programa següent: el *Quartet segon per a corda* de Borodine, la *Sonata a Kreutzer, en la major, opus 47*, de Beethoven i el *Quintet per a piano i instruments de corda* de Schumann. Casals participà en la interpretació de la primera i la tercera peça.

El programa del quart concert fou triat pels abonats, mitjançant una votació, d'entre una selecció que els concertistes els varen proposar. Per majoria de vots, es varen escollir peces de Mozart, Beethoven i Grieg.

Probablement l'èxit aconseguit va ser tan notable que el Quartet Crickboom va consentir a fer un concert extra per als abonats. Se celebrà el dia 21. Granados, Crickboom i Casals tocaren conjuntament el *Trio en re per a piano, violí i violoncel* de Mendelshon. Tot seguit cadascun d'ells interpretà dues composicions. El músic belga, *Aires bohemios* de Sarasate i *Adagio* de Bruch; Granados, una de les *Melodies espanyoles* de Noguera i el seu *Impromptu*; Casals, *Kol Niohai (Cants hebres)* de Bruch i *Allegro apasionato* de Saint-Saëns.

Per celebrar l'acabament exitós de la sèrie de concerts, els músics foren homenatjats amb un banquet a Cas Català. Hi assistiren uns vint-i-cinc comensals. La premsa no en va

indicar els noms, però ben segur que devien ser, poc més poc menys, els mateixos que assistien habitualment a les sessions del Saló Beethoven, alguns dels quals ja hem esmentat anteriorment com a abonats a aquests concerts.

Dies després, Antoni Noguera va publicar un article a “La Última Hora” on feia el balanç de les tres sèries de Concerts Clàssics que s’havien celebrat fins aleshores, molt especialment de la que acabava de concloure. La seva opinió era certament d’eufòria: *“Hemos triunfado y ya podemos dar por arraigados entre los elementos más valiosos de nuestra buena sociedad las fiestas musicales que con el nombre de Conciertos Clásicos venimos fomentando desde el año 1894”*. La darrera sèrie havia aconseguit l’èxit musical, de públic i econòmic.

En el seu article, Noguera feia un repàs a totes les obres que havien estat interpretades i als concertistes que hi havien intervingut. En una altra ocasió ja farem ús de tota la informació que tenim sobre aquests Concerts, certament transcendents per a la introducció de la música simfònica, amb interpretacions de qualitat, a Mallorca. Ara, tan sols volem referir-nos a una anotació que trobam a l’escrit de Noguera. Després d’oferir la relació dels noms de tots els concertistes que hi han participat, tots ells figures de primera fila en aquella època, acaba amb la frase següent: *“... y Pablo Casals que supera a todos”*. El judici de Noguera, incondicionalment favorable a aquell violoncel·lista de tan sols vint-i-dos anys, és, a la vegada, una bona mostra de l’ull crític del músic mallorquí i de la plenitud primerenca assolida per aquell Casals que ben aviat es convertiria en una figura major de la música universal.

A partir d’aquesta vinguda a Mallorca de Pau Casals —probablement la primera i l’única—, s’establí una bona amistat entre ell i Noguera. Aquest darrer, en un article publicat l’any 1900 a “La Vanguardia”, que

El tros que resta del carrer de les Minyones, a Palma. Al núm. 12 hi havia el Saló Ferrà on se celebraven els Concerts Clàssics en el tombar del segle XIX. Hi varen actuar Pau Casals i Enric Granados formant part del Quartet Crickboom, l’any 1899.

Els músics que l’any 1898 actuaren a Palma eren el director M. Crickboom, violinista, E. Granados, pianista, P. Casals, violoncel·lista, E. Ainaud, violista, i Rocabruna, violinista.

també va ser reproduït a “La Almu-daina”, deia: *“A la admiración que siento por Pablo Casals, como artista, hay que añadir que me une a él una íntima amistad...”*. En el seu escrit, titulat *Pablo Casals*, Noguera

feia una caracterització ben interessant del violoncel·lista. En reproduïrem un fragment, el qual tant pot servir per explicar les qualitats de Casals com a intèrpret com les idees musicals del mateix Noguera:

“Lo que en Casals admira más es la pureza de dicción y la interpretación justísima que ofrece de las obras que ejecuta, sean éstas de clásica factura, de espíritu romántico o a fantasía. Severas, tranquilas o apasionadas, entrégalas al auditorio tales como las imaginaran sus autores al trasladarlas al pentagrama bajo el impulso de febril inspiración, soñando tal vez en la ideal, absoluta, compenetración de sentimientos entre ellos y el futuro intérprete.”

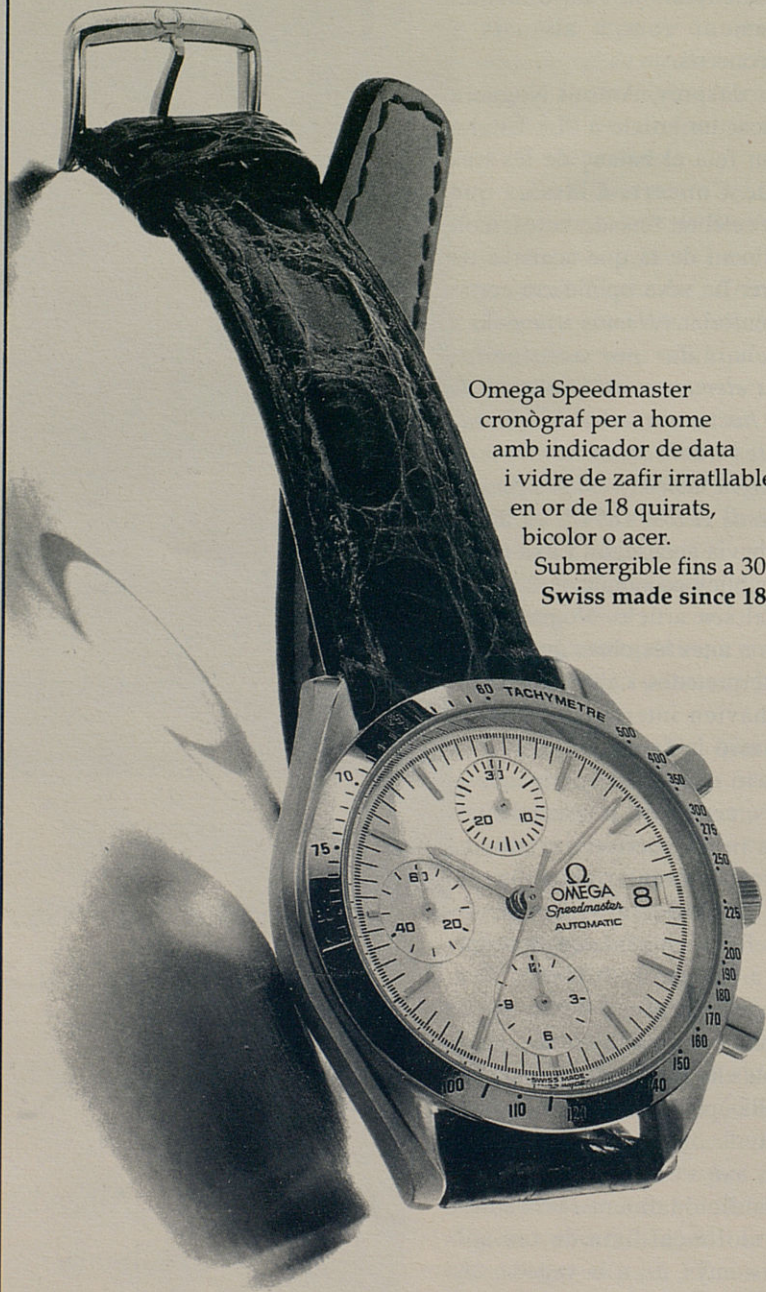
Para lograr este colmo son necesarias condiciones que desde luego niego a la mayor parte de los virtuosi que he tenido ocasión de oír y admirar, como tales, y que me complace en reconocer en Pablo

Casals: 1° Un dominio absoluto del instrumento, esto es, la facultad de saber vencer dificultades de un orden mecánico muy superior a las que se vencen; 2° Un profundo e innato sentimiento estético que inculque al intérprete la certeza de que comprende las más recónditas bellezas de la obra que ejecuta; 3° Abdicación absoluta de su personalidad (al ejecutar obras que no sean de su composición o de autores de orden inferior) entregándose, dándose por entero al autor; y 4° Finalmente una santa intransigencia con el público, renunciando, si es preciso, a los entusiasmos de la multitud y recordando que hay una minoría que fiscaliza las complacencias y que no siempre está dispuesta a perdonarlas”.

De l'amistat entre Casals i Noguera no n'hem sabut trobar cap altra notícia. Seria possible que s'hagués iniciat, probablement de la mà de Granados, que era un bon amic de Noguera, abans de la vinguda de Casals a Mallorca. El músic mallorquí anava amb una certa freqüència a Barcelona, on tenia molt bons amics (Felip Pedrell, Isaac Albéniz, Lluís Millet, Enric Morena,...) i podria ser molt bé que hi hagués conegut Casals abans del març de l'any 1898. També és possible que es veiessin alguna altra vegada a la capital catalana abans que Casals s'instal·làs a París a les darreries del 1899. En qualsevol cas, la mort del compositor mallorquí l'any 1903 va impedir que hi pogués haver moltes ocasions més per a la trobada.

Amb aquest article tan sols hem volgut documentar la vinguda de Casals a Mallorca i una actuació seva com a concertista, així com també el seu vincle d'amistat amb el mallorquí Antoni Noguera. Tot plegat, ben poca cosa. Almenys, però, ens ha servit de pretext per a recordar un petit fragment de vida d'un dels músics més immortals d'aquest segle, que, a més a més, i això per a nosaltres també és un fet ben substancial, va ser un ciutadà de catalanitat exemplar i universal. □

Per a mesurar la intensitat de la vida

Omega Speedmaster
cronògraf per a home
amb indicador de data
i vidre de zafir irratllable
en or de 18 quirats,
bicolor o acer.
Submergible fins a 30 m.
Swiss made since 1848.

Ω
OMEGA

The sign of excellence

Relojería Española

FUNDADA EN 1885

C/ COLON, 12 - TELS. 72 15 63-72 43 44
07001 PALMA DE MALLORCA

Joaquim Carbó: l'ofici d'escriptor

MIQUEL LÓPEZ CRESPI

Als 16 anys ingreso en una entitat d'estalvi. Hi treballo 40 anys sense interrupció. En complir els 56, em concedeixen un permís que enllaço amb la jubilació el mes d'agost de 1992.

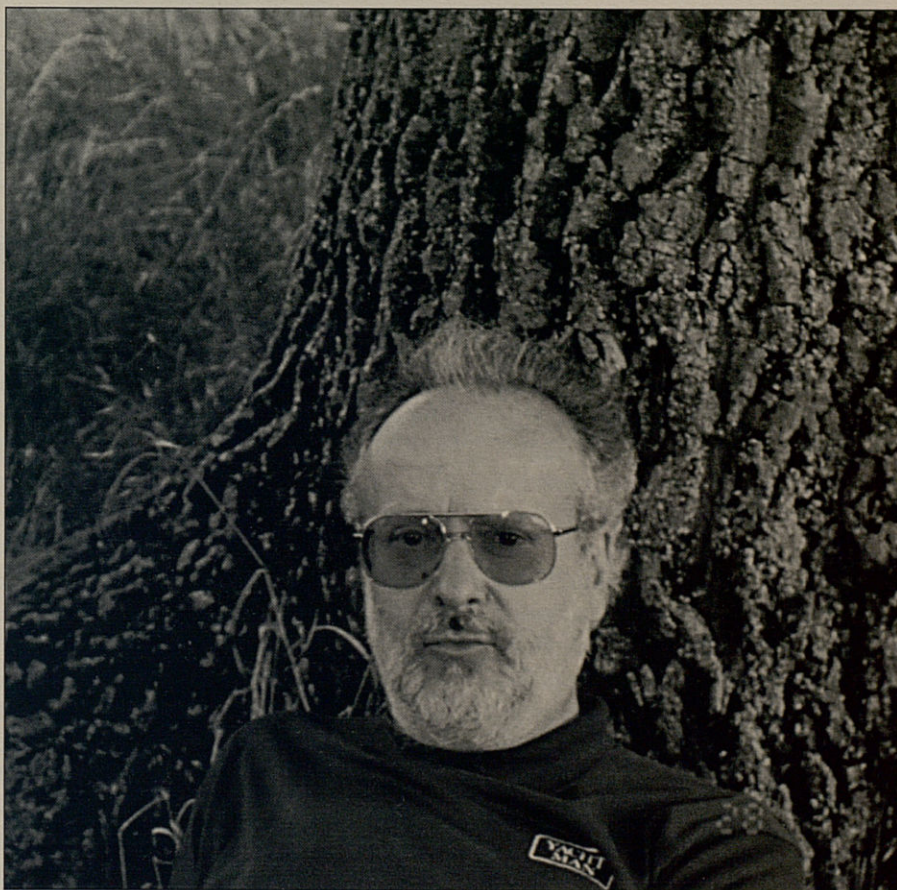
De petit, anava amb el meu pare al Mercat de Llibres Vells de Barcelona a buscar relíquies que ell havia llegit, per entregues, vint-i-cinc anys enrere. Se'm desperta l'interès pels llibres d'aventures i els còmics. Maria Novell, amiga, veïna i escriptora em va encarrilar decisivament cap a la literatura en obrir-me sense censures la seva biblioteca particular en els sinistres anys quaranta i cinquanta, en plena repressió de la postguerra.

Les ganes de demostrar que en català es podien explicar les mateixes coses que en qualsevol altra llengua, i la convocatòria d'un concurs literari entre el personal de l'empresa on treballava, em van portar a redactar el primer dels gairebé sis-cents contes que he escrit. Era l'any 1958.

Participo en la revista *Cavall Fort* des del primer número (1961). Ara continuo essent-ne membre del Consell de Redacció.

Formo part de l'àmbit de Literatura del Congrés de Cultura Catalana, participo en les primeres juntes de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, sota les presidències de Josep M. Castellet i Josep M. Llompart. I en la primera del Consell Català del Llibre per a Infants.

Col·laboro en el naixement del col·lectiu Ofèlia Dracs, havent parti-

Joaquim Carbó. Castellterçol, estiu 1991.

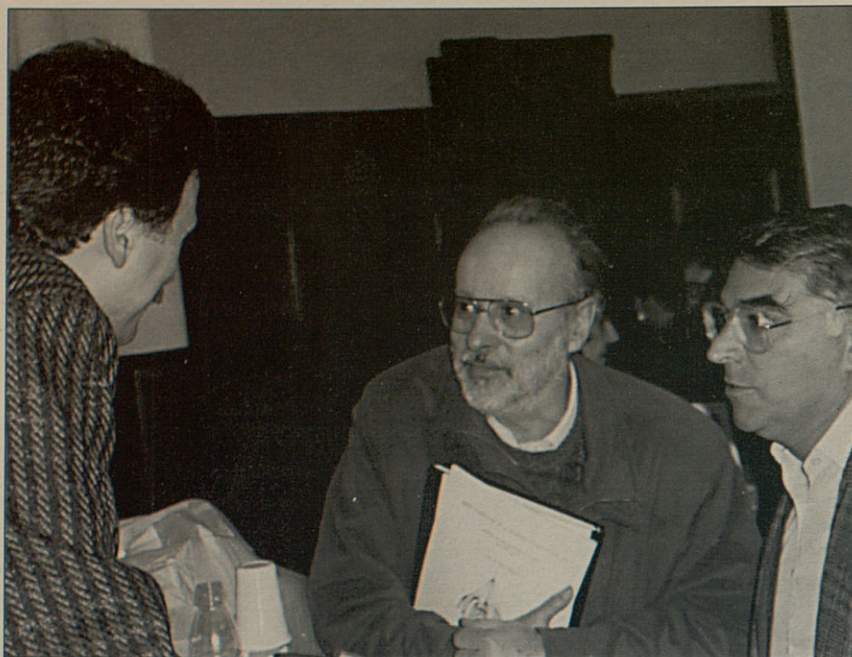
cipat en tots els projectes de la promíscua dama.

La Institució de les Lletres Catalanes em designa l'escriptor del mes de desembre de 1992.

Algunes obres de Joaquim Carbó

Els orangutans. Amb aquesta novel·la avui intromissible vaig tenir l'honor de quedar finalista del premi Sant Jordi l'any 1966, que va guanyar Mercè Rodoreda. En tinc un

record excel·lent, tot i que als editors i a mi ens va fer patir durant quinze dies seguits: ens vam acollir a la llei Fraga que permetia l'edició sense passar per la censura prèvia. Si en aquestes dues setmanes un funcionari hi tenia alguna cosa a dir, la retiraven de la circulació. Per fortuna, va aparèixer pels voltants del Dia del Llibre i aquells senyors estaven prou ocupats per adonar-se del to esqueixat del llibre i de l'evident esperit de

Universitat de Barcelona, febrer 1993. Joaquim Carbó entre Magí Martí i Miquel Desclot.

llibertat que respirava, ben contrari al règim que els pagava. Com a fet inusual, la crítica en va parlar bé.

La casa sota la sorra. Per algun d'aquells misteris que mai no podré descobrir, d'aquesta novel·la d'aventures se n'han fet 48 edicions, s'ha publicat en castellà, en còmic, s'ha representat en teatre i en aquests moments —vint-i-set anys després de la seva aparició— se segueix llegint amb més intensitat que el primer dia. A part, els seus protagonistes han viscut cinc novel·les més.

El dia que en Cecili es va perdre. Potser és el més rodó dels contes que he escrit per a infants. L'Eduard, un infant que conec, es va perdre pel centre de Barcelona un tumultuós Dia del Llibre. El nen, molt serè, explica a tothom que qui s'ha perdut és el seu pare, el Cecili del títol.

Interfase amb mosca. Una novel·la que neix de la reflexió sobre un fet viscut. Tot i arriscant-me a trencar l'equilibri ecològic, un absurd sentiment de solidaritat em va moure en una ocasió a salvar una ambiciosa mosca vironera, que havia caigut en una espessa teranyina, dels fiblons de l'aranya que l'havia teixit

Em penso que ja he explicat que la vocació literària, com la de comprar llibres i els discos de la nova cançó, ser soci d'entitats culturals i conspirar amb moderació provenen de les ganes de demostrar la nostra condició de poble.

pensant que hi capturaria una presa per treure el ventre de pena.

S'ha acabat el bròquil. Va intentar ser un afectuós homenatge, en clau d'humor, a Manuel de Pedrolo. Un noi i una noia es coneixen en uns magatzems en una curiosa situació: tots dos pretenen robar un exemplar de Pedrolo. Això els unirà i els por-

tarà a la idea esbojarrada d'assaltar la seu de l'antic Ministerio de Información y Turismo per fer-se amb els originals de tres novel·les que en el seu temps la censura havia prohibit i que Pedrolo, quan les hauria pogut publicar, va estripar perquè ja no responien al que ell creia que havia de ser la seva obra. A Pedrolo no li va agradar gens.

El noi de la mare. És un llibre de gènere, d'humor, escrit a partir d'un fet divers prou divertit: em van robar la cartera al metro. Tot i que ho vaig dissimular, no em va fer gaire gràcia ser finalista del premi Pere IV de sàtira i humor. Ningú no s'ho va creure, però hauria preferit guanyar-lo.

Una cultura amb dificultats

Em penso que ja he explicat que la vocació literària, com la de comprar llibres i els discos de la nova cançó, ser soci d'entitats culturals i conspirar amb moderació provenen de les ganes de demostrar la nostra condició de poble. Després, escriure, que equival a explicar-me el món que em rodeja, s'ha convertit en una ocupació tan agraïda que no en sabria prescindir.

Al principi no hi havia moltes dificultats. Érem tan pocs que no ens fèiem nosa. A part que la jerarquia de valors estava molt ben establerta. L'admiració —i devoció— per unes figures indiscutibles era general: Riba, Carner, Foix, Moll, Bartra, Joan Oliver, Villalonga, Fuster, Benguerel, Pedrolo, Calders... És ara que hi ha bufetades per ocupar un lloc a la primera fila!

No crec haver estat insensible a qualsevol lectura, tot i que en el moment de realitzar-la em pot haver semblat banal, supèrflua, complicada, absurda o negligible. Confesso grans dèficits dels quals ja no em podré refer mai més.

La dificultat més seriosa perquè un novel·lista català pugui viure de la seva obra és, òbviament, el cens reduït de lectors. Ni que els deu o onze milions de possibles receptors

Carbó i Masllorens, Joaquim
Caldes de Malavella, Selva, 24.8.1932

Nom de ploma Joaquim Carbó

Estudis Professor mercantil

Activitat professional actual Escriptor

Activitat professional anterior Administratiu

Associacions AELC, PEN

Gèneres conreats Teatre, novel·la, narracions, guionatge, crítica i estudis literaris

Idiomes als quals ha estat traduïda la seva obra Castellà, gallec

Idiomes dels quals ha traduït Anglès

Col·laboracions en mitjans de comunicació Cavall Fort, Avui, Tretzevents

Premis literaris Víctor Català, 1965: *Solucions provisionals*; Joan Santamària-narrativa, 1965: *Un altre tròpic*; Josep M. Folch i Torres, 1970: *I tu, què hi fas aquí?*; Crítica Serra d'Or-literatura infantil i juvenil, 1980: *Calidoscopi de l'aigua i el sol*; Joaquim Ruyra, 1982: *La casa sobre el gel*; Guillem Cifre de Colonya, 1986: *En Miquel sobre l'asfalt*.

Obres dramàtiques representades *La casa sota la sorra*. Cia Arquels, Barcelona: T. Romea, 1970; *Les armes de Bagatel·la* (amb J. Batiste). Aula de Teatre de la Institució Montserrat, Barcelona: T. Romea, 1971.

Guions difosos *Tot a punt pel serial*. Televisió: TVE Catalunya.- *El borinot*. Televisió: TVE Catalunya.- *Passant la maroma*. Televisió: TVE Catalunya.- *La Laieta i el jardimòbil*. Televisió: TVE Catalunya.- *La casa sota la sorra*. Còmic: Cavall Fort.- *Els bruixots de Kibor*. Còmic: Cavall Fort.- *La casa sota el mar*. Còmic: Cavall Fort.- *La casa sota la lona*. Còmic: Cavall Fort.- *El país d'en Fullaraca*. Còmic: Cavall Fort.- *La casa sota el gel*. Còmic: Cavall Fort.- *En Felip Marlot*. Còmic: Cavall Fort.

Llibres publicats *La sortida i l'entrada*. Barcelona: Albertí, 1960.- *Les arrels*. Palma de Mallorca: Moll, 1963.- *Narracions d'avui*. Barcelona: Aportació Catalana, 1965.- *Solucions provisionals*. Barcelona: Selecta, 1965.- *Un altre tròpic*. Barcelona: Arimany, 1965.- *La casa sota la sorra*. Barcelona: Estela, 1966.- *Els orangutans*. Barcelona: La Llar del Llibre, 1967.- *L'escapada*. Barcelona: Alfaguara, 1967.- *Amb una precisió*

fantàstica. Palma de Mallorca: Moll, 1969.- *El carreró contra Còssima*, 1969.- *La colla dels deu*. Barcelona: La Galera, 1969.- *I tu, què hi fas aquí?* Barcelona: La Galera, 1970.- *Les armes de Bagatel·la* (amb J. Batiste). Barcelona: La Galera, 1974.- *El jardí de Flaira-Nas*. Barcelona: La Galera, 1975.- *El teatre de Cavall Fort*. Barcelona: Institut de Teatre, 1975.- *El zoo a casa*. Barcelona: Abadia de Montserrat, 1975. *Els gossos salvatges*. Barcelona: Grup Promotor, 1977.- *Homes i camins*. Barcelona: La Galera, 1977.- *L'home de Munic*. Barcelona: La Galera, 1977.- *L'home dels nassos*. Barcelona: La Galera, 1979.- *Calidoscopi de l'aigua i el sol*. Barcelona: Grup Promotor, 1979.- *El llop i el caçador*. Barcelona: La Galera, 1979.- *El país d'en Fullaraca*. Barcelona: Laia, 1979.- *En Felip Marlot*. Barcelona: Abadia de Montserrat, 1979.- *El setè filtre*. Barcelona: Sagitario, 1980.- *Els bruixots de Kibor*. Barcelona: Laia, 1981.- *L'ocell meravellós*. Barcelona: Abadia de Montserrat, 1981.- *La casa sobre el gel*. Barcelona: Laia, 1982.- *La Laieta i el jardimòbil*. Barcelona: La Galera, 1982.- *L'arbre de les fonts: llibre de lectura de 7è d'EGB* (amb altres autors). Barcelona: Barcanova, 1983.- *La bruixa Nicotina*. Barcelona: Generalitat de Catalunya-Conselleria de Sanitat, 1983.- *Operació Borinot*. Barcelona: La Magrana, 1983.- *Un altre Felip Marlot, si us plau!* Barcelona: Abadia de Montserrat, 1983.- *Un xicot de sort*. Barcelona: Pòrtic, 1983.- *Els rampells d'en Ton*. Barcelona: Generalitat de Catalunya-Conselleria de Sanitat, 1984.- *El dia que en Cecili es va perdre*. Barcelona: Cruïlla, 1985.- *La Roser veraç*. Barcelona: Cruïlla, 1985.- *En Miquel sobre l'asfalt*. Barcelona: La Galera, 1986.- *Les dues cares de l'atur*. Barcelona: L'Atzar, 1986.- *L'orella del poble*. Barcelona: Abadia de Montserrat, 1987.- *S'ha acabat el bròquil*. València: Eliseu Climent, 1987.- *L'anell dels Nibelungs*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1988.- *Corre, Isabel, corre*. Barcelona: La Galera, 1989.- *El solar de les rates*. Barcelona: Pirine, 1989.- *El vol del colom*. Barcelona: Columna, 1989.- *La calaixera dels contes*. Barcelona: Casals, 1989.- *La casa sota el mar*. Barcelona: Laia, 1989.- *Bonsais de paper*. Barcelona: Cafè Central, 1990.- *La ciclista Caterina*. Barcelona: Cruïlla, 1990

Altres dades literàries Membre del col·lectiu Ofèlia Dracs.

dels Països Catalans fossin uns autèntics devoradors de llibres —a nivell europeu—, no crec que ens en sortíssim només amb la publicació de les nostres novel·les. Hi ha el model suec que retribueix amb drets d'autor l'escriptor llegit en una biblioteca pública. Però ni això no seria suficient atès el poc pes de les nostres biblioteques. La nòmina d'autors és molt extensa, i per poc que augmentessin els beneficis, encara creixeria més. Per fortuna, avui és possible col·laborar a la premsa, la ràdio, la televisió i el cinema. No és cap vergonya tenir una altra feina!

Escriure: un compromís permanent

El sol fet d'escriure continua essent un compromís. I fer-ho en català encara més. I, dintre la indispensable diversitat ideològica, cal actuar des d'una perspectiva de progrés, de solidaritat, de respecte i d'oposició a qualsevol ideologia totalitària que ens podria tornar a ofegar.

Opinar sobre la literatura catalana actual mereixeria un estudi que no estic capacitat per fer. En tot cas, puc assegurar que no sóc dels que es planyen dient que no som res. Noto que cada vegada que, per dissort o llei de vida desapareix algú de nosaltres —molts cops més jove del compte—, tothom se'n lamenta molt. I doncs! No havíem quedat que érem tan mediocres! Com és que encara ens queda algú de pes per perdre?

És cert que han desaparegut unes figures indiscutibles. Però el moment actual em sembla apassionant. En el rengle concret de novel·listes hi ha més vocacions que mai i, de moment, la falta de perspectiva no permet separar el gra de la palla. A mi no em fa nosa ningú. Si la novel·la, com de costum, viu en crisi, però en crisi de creixement, la crítica sembla que es limita al simple comentari periodístic. Penso, escrivit, que encara queden ben bé trenta novel·les de Manuel de Pedrolo que no han estat mínimament estudiades.

Les darreres obres

Acabo de publicar un parell d'adaptacions per a nois i noies de dos clàssics: d'*Un barret de palla d'Itàlia*, de Labiche, i del *Moby Dick*, de Melville. I la novel·la *Amors a Primera vista*, a Columna Jove. Està a punt d'aparèixer *La Serafina té gana*, novel·la per a nois i noies. A finals d'any ha de sortir *L'Ofèlia i jo*, amb les narracions que he editat amb el col·lectiu *Ofèlia Dracs*. En aquests moments em documento —llibres, converses, entrevistes per escriure una novel·la sobre la difícil adaptació a la vida escolar i al carrer dels fills dels immigrants magrebins, africans i xinesos. A part, contes, articles i encàrrecs de tota mena. □

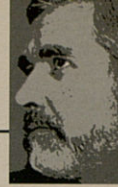
Joan Lerma, president de la Generalitat Valenciana. (Foto Pere Carmona)

Els representants més significats de la societat civil de Mallorca, des d'aquellencontre de 1991 al Teatre Principal encapçalat amb la frase "Volem comandar a ca nostra", despleguen tota la seva capacitat de convicció per explicar a qui ho vulgui sentir que no condueix a res mantenir la separació de relacions entre les institucions que governen les tres Comunitats Autònomes de llengua catalana. Ni culturalment, ni econòmicament en surt beneficiada cap de les tres. A significar aquest fet i a tractar de crear el pont que faciliti els contactes institucionals han continuat adreçant el seu esforç mancomunat la Confederació d'Associacions Empresarials de Balears (CAEB) i l'Obra Cultural Balear (OCB).

Amb motiu del concert «Mallorca es presenta» que per iniciativa de l'OCB i el suport de la Conselleria de Turisme i l'Ajuntament de Palma va tenir lloc a les escales de la catedral de Barcelona el 5 setembre de 1992, el president Jordi Pujol de la Generalitat de Catalunya va acceptar venir a Palma a pronunciar-hi una conferència. Va ser el 18 de gener, al Teatre Principal de Palma. La molt bona acollida que li dispensà la ciutat i totes les autoritats polítiques permeté establir els contactes que es concretaren en uns acords, majoritàriament de caire cultural, de col·laboració estable i regular entre els dos governs. EL MIRALL-60 en facilità una àmplia informació.

Ara, el 26 d'octubre, ha estat el president de la Generalitat Valenciana, Joan Lerma, qui ha visitat Palma. Va accedir a venir, semblantment com havia succeït l'any passat, amb motiu de les bones relacions que s'havien manifestat en la preparació del concert dels Vivers de València el mes de juny.

De l'estada del President Lerma a la ciutat, dels contactes institucionals establerts i de la conferència que hi va pronunciar, publicam a continuació la informació detallada, resproduïm la conferència que va fer a la sala d'actes del Col·legi Sant Francesc així com les diverses intervencions efectuades per personalitats del món econòmic, empresarial, acadèmic i cultural durant el sopar cívic amb què les entitats convocants manifestaren a Joan Lerma la seva simpatia i el reconeixement per haver vingut.- E.M.

La ciutat de Palma acull el president de la Generalitat Valenciana

MIQUEL JULIÀ I PROHENS / FOTOS: PERE CARMONA

Eren un poc més de les 10 de dia 26 d'octubre quan Joan Lerma, president de la Generalitat Valenciana, arribà a l'aeroport de Son Sant Joan de Palma. L'esperaven el president del Govern Balear, Gabriel Cañellas, i els de la Confederació d'Associacions Empresarials de Balears (CAEB), Francesc Albertí, i de l'Obra Cultural Balear, Antoni Mir, entitats que havien convidat el president valencià a visitar Palma i a pronunciar-hi una conferència. L'acompanyaven Joaquim Puig, director del gabinet del president, Josep Manuel Gironès, cap del Gabinet d'Informació i Diego Giménez, responsable de l'escorta presidencial, a més de periodistes i càmeres de Tv del País Valencià.

De seguida es traslladà a l'Hotel Palas Atenea, despatxà amb Francesc Albertí i Antoni Mir i oferí una roda de premsa.

A la plaça d'Espanya, Joan Lerma deposità una corona de llorer al peu del monument del rei En Jaume, figura de convergència de les tres comunitats catalanes. En la seva llarga trajectòria dinàstica, el rei mantingué els seus territoris units com una sola nació alhora autònoms i independents, i els dotà d'una mateixa identitat d'institucions, llengua i empresa.

Cristòfol Soler, president del Parlament de les Illes Balears, i els dos vice-presidents, Pere Palau i Francesc Triay, reberen amb gran cordialitat Joan Lerma. Un Parlament que és l'hereu pobre del Gran i General Consell de Mallorca,

germà bo de les Corts de València, totes dues institucions establertes per Jaume I.

Per absència del batle, a l'Ajuntament l'acollí Francesc Fiol, batle en funcions. Al llibre d'honor Lerma escriví: "Als ciutadans de Palma amb els millors desitjos d'amistat i amb tot l'afecte del President dels valencians". També per absència del president del Consell Insular de Mallorca va ser el vice-president, Antoni Pascual, qui assumí l'hospitalitat en aquesta altra institució.

La trobada amb el bisbe va ser especialment afectuosa, no en va Teodor Úbeda i Joan Lerma són conaturals del País Valencià. En el col·loqui que tengué lloc al palau

episcopal es recalçà la diferència de postures entre l'Església mallorquina (malgrat haver estat molt passiva durant el fet espanyolitzant) i l'Església de València, totalment absent de la identitat del poble.

Dinà amb el president Cañellas al Consolat de Mar, seu del govern balear. En el clima de treball que establiren varen coincidir plenament en els temes econòmics que afecten València i les Balears i en l'intent de fer un front comú davant el govern central quant a reivindicacions que caldria plantejar tot i que pertanyen a partits polítics d'àmbit estatal diferents, els quals massa sovint marginen els nostres interessos nacionals. S'entendran algun dia els

A l'aeroport de Son Sant Joan l'esperaven el President de la Comunitat Balear Gabriel Cañellas, el de l'OCB Antoni Mir i el de la CAEB Francesc Albertí. Podem veure també Josep Manuel Gironès, cap d'informació de la Generalitat Valenciana, i Albert Candela, cap de protocol del Govern Balear.

Gabriel Cañellas i Joan Lerma fan les primeres declaracions davant els periodistes.

senyors Lerma, Cañellas i Pujol, cosa que podrien fer parlant una mateixa llengua?

A horabaixa, el president valen-

cià acudí a conèixer «La Calaixera» del Diccionari català-valencià-balear d'Alcover-Moll, silenciós testimoni de l'esforç i la il·lusió per fer reeixir

A la plaça d'Espanya Joan Lerma deposità una corona de lloret al peu del monument del rei En Jaume, figura de convergència de les tres comunitats catalanes. A la fotografia l'acompanyen Francesc Albertí i Antoni Mir.

la llengua d'un poble que imperialismes inconfessables, en nom d'una pàtria inexistent, volgueren esmoreir. El president Lerma s'hi acostà com qui visita un santuari, el santuari de la unitat idiomàtica, com tenia clar Antoni M. Alcover que titulà així el periòdic del Diccionari: "Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana". L'editorial obsequià Lerma amb l'obra completa del Diccionari.

Sengles reunions de treball amb la Junta Directiva de l'Obra Cultural Balear i la de la Confederació d'Associacions Empresariales de Balears (CAEB) tengueren lloc a l'Hotel on s'allotjava el President.

La visita a Palma es va cloure a la basílica de Sant Francesc, conduïda per l'abundosa paraula del canonge Pere Llabrés que li mostrà el sepulcre de Ramon Llull i biografià un poc el personatge i la seva obra. Recorregué pausadament el temple i admirà la meravella del claustre gòtic dels segles XIII i XIV.

A la sala d'actes del col·legi de Sant Francesc, immediat a la basílica, dictà la conferència de caire econòmic i institucional, "València i Mallorca, un acostament necessari. Un pont econòmic entre dues comunitats de l'arc mediterrani" que aplegà nombroses personalitats polítiques, econòmiques, acadèmiques i culturals i omplí el recinte d'un públic verament interessat. La conferència és transcrita íntegra en altres pàgines d'aquest mateix número d'EL MIRALL.

Finalment, al vespre, Joan Lerma va rebre el testimoni de simpatia de la societat civil del nostre país en el transcurs d'un sopar ofert per les entitats que l'havien convidat, l'Obra Cultural i la Confederació empresarial, extraordinàriament concorregut.

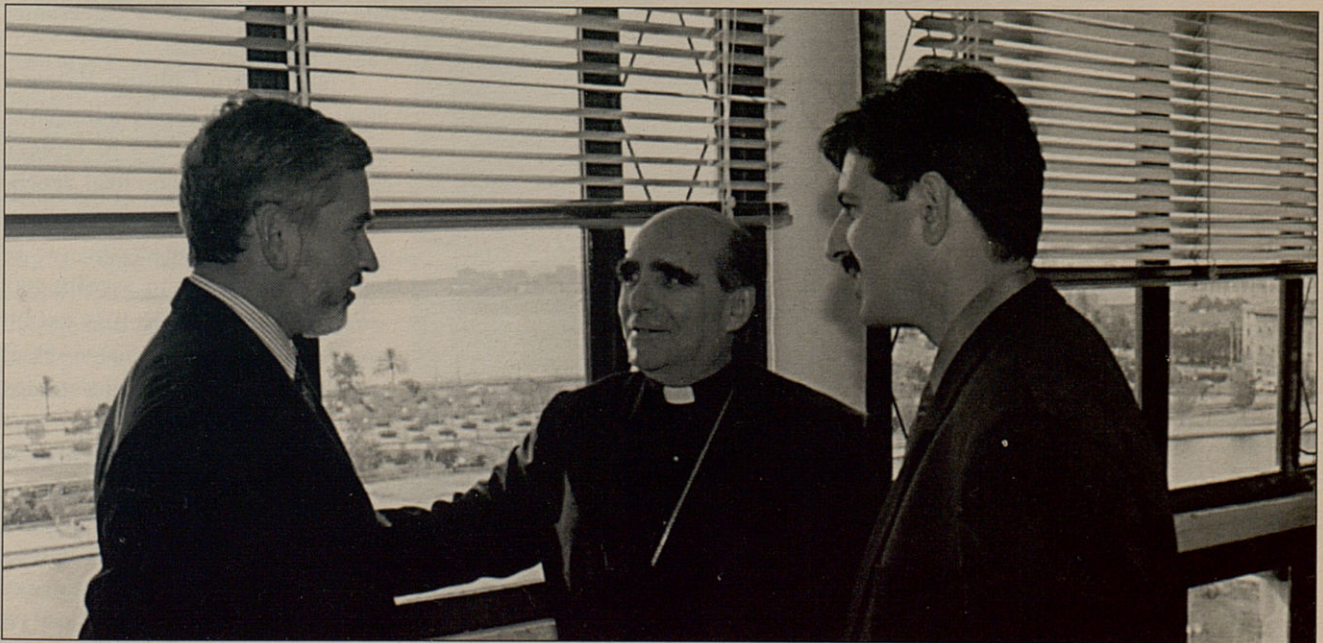
Miquel Julià és escriptor.

Al Llibre d'Honor de l'Ajuntament de Palma, en presència del batle en funcions Francesc Fiol, Lerma va escriure: "Als ciutadans de Palma amb els millors desitjos d'amistat i amb tot l'afecte del President dels valencians."

Palau del Consell Insular de Mallorca. Antoni Pascual, vice-president, obsequia Lerma amb un llibre sobre Joan Miró.

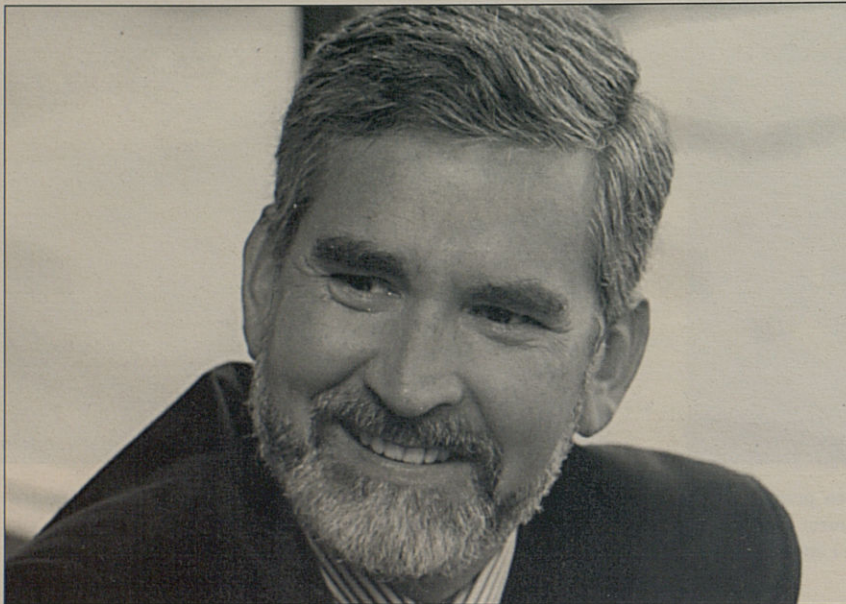

La trobada amb el Bisbe Teodor Úbeda va ser especialment afectuosa.

Conferència del President de la Generalitat Valenciana «Mallorca i València un acostament necessari. Un pont econòmic entre dues comunitats de l'arc mediterrani»

FOTOS: M. SOLER - P. CARMONA

Joan Lerma, President de la Generalitat Valenciana.

Francesc Albertí: "Per a lograr els objectius que les dues entitats intentam aconseguir cal que el món empresarial hi sigui present."

Paraules introductòries de Francesc Albertí, president de la Confederació d'Associacions Empresariales de Balears (CAEB)

Avui el president Lerma ha dit una frase, en una reunió que ha tenguut amb els empresaris, que a mi m'ha motivat moltíssim. No és que vagi en desmèrit de la part cultural que és segurament necessària, però tant Antoni Mir com jo estam conscienciats que per a lograr els objectius que intentam mútuament aconseguir cal que el món empresarial hi sigui present. Perquè si no hi ha el món empresarial qualque cosa quedarà coixa dins aquesta voluntat de col·laboració que pretenim.

Les dues entitats volem no tan sols conscienciar els polítics sinó primordialment els nostres pobles. Amb aquesta idea de pobles germans i de treballar tots junts crec que fins i tot s'han fet, no diria acords, però sí que hi ha possibilitats evidents perquè comencem definitivament a treballar plegats amb una regió d'Espanya que en certa manera la tenim més oblidada que altres tot i que és de la nostra pròpia cultura. Per això crec que és molt positiva aquesta visita del president de la Generalitat Valenciana a Mallorca.

I tant l'Obra Cultural Balear i Antoni Mir en un esforç admirable, com la Confederació i jo mateix estam molt satisfets que hagi acceptat la nostra invitació, i ho estam especialment perquè creim que el camí de futur que hem escollit tots —sense voler dir que tots estam completament conscienciats— és el camí de la proximitat d'aquests dos països de la mateixa parla.

Moltes gràcies, president, per estar entre nosaltres i moltes gràcies a vostès, també, per haver acudit a aquest acte.

Parlament del president de l'OCB, Antoni Mir

FOTOS: M. SOLER - P. CARMONA

Molt Hble. President de la Generalitat Valenciana, autoritats, socis de l'Obra Cultural Balear i de la CAEB, representants i membres de les entitats cíviques de Mallorca, valencians residents a Mallorca que sou aquí, mallorquins que voleu l'acostament amb València, bon vespre.

Tenim entre nosaltres Joan Lerma, el president de la Generalitat Valenciana, el màxim i legítim representant dels valencians. Ara sí que ja podem expressar sense reserves l'emoció que experimentam de viure una jornada d'acostament entre les Illes Balears i el poble valencià, en la vostra presència.

He de dir-vos que els mallorquins ens sentim molt a prop dels valencians, per identitat de llengua i cultura, per fer part de la mateixa regió d'Europa —la que es coneix com a euro/regió del Mediterrani nord-occidental—, carregada de futur i de possibilitats, per ser pobles creatius i emprenedors, pels intercanvis econòmics, humans, professionals i socials que hi ha hagut i que hi ha constantment entre València i Mallorca: els valencians sempre ens heu estat molt pròxims, molt a prop del nostre cor i de la nostra consciència com a ciutadans, de la nostra consciència col·lectiva com a poble.

Els anys que no hem aprofitat.— Però aquesta simpatia i proximitat no s'ha traduït en una relació normal, estable i fluida entre les nostres societats i les nostres institucions. I això que fa més de deu anys que tenim estatuts

d'autonomia, que tenim institucions pròpies: parlaments, governs, presidents de govern (sense comptar els 4 anys anteriors de transició, amb el règim pre-autonòmic). Tanmateix, inexplicablement, no hem volgut o no hem sabut avançar prou per aquest camí. Veim amb recança aquests anys que no hem sabut o volgut aprofitar.

Rebem amb els braços oberts Joan Lerma amb la confiança que a partir d'ara tot serà possible, i esperam d'ell, molt personalment, un impuls a la cooperació entre les nostres societats, promovent projectes

estables de mútua conveniència que puguin ser àmpliament compartits per les poblacions dels nostres dos pobles.

Manuel Sanchis Guarner.— En una nit com aquesta, no puc deixar de recordar que Teodor Llorente, màxim exponent de la Renaixença valenciana, tengué l'escriptor mallorquí Marian Aguiló com a mestre i impulsor. Mig segle després, el valencià Manuel Sanchis Guarner s'estableix a Mallorca (1943-finals dels cinquantes) i, a més de col·laborar destacadament en el diccionari català-valencià-balear d'Alcover/Moll, dirigeix la col·lecció *Les Illes d'Or* i estimula i orienta el sorgiment de la generació dels escriptors mallorquins del 1950, ajudant-los a adquirir consciència de la seva identitat cultural i nacional.

El DCVB és el tresor on es guarda la llengua comuna i es va fer amb l'esforç de milers de persones de tota l'àrea lingüística, molts d'ells valencians que responent a la *Lletra de Convit* llançada per Mn.

Parlament de les Illes Balears. El president de la Cambra, Cristòfol Soler, convida Joan Lerma a signar el Llibre d'Honor. Hi són presents també els dos Vice-presidents, Pere Palau i Francesc Triay.

Antoni Mir: "Joan Alcover deia a València l'any 1900 en el discurs presidencial dels Jocs Florals organitzats per «Lo Rat Penat»: *Jo no he de negar que la llengua és el vincle més fort de germandat entre els pobles qui la parlen. Exactament el que nosaltres diríem ara.*" (El rei En Jaume presideix el saló de l'Ajuntament de Palma.)

Alcover. Sanchis Guarnier posà nom i llinatges de màxima qualitat a la contribució valenciana.

Joan Alcover, el nostre gran poeta nacional autor del poema *La Balanguera*, l'himne sentit com a propi pels mallorquins, deia, al discurs presidencial dels Jocs Florals de l'any 1900 organitzats per «Lo Rat Penat» a València: "*Jo no he de negar que la llengua és el vincle més fort de germandat entre els pobles qui la parlen*". Exactament el que nosaltres diríem ara!

Poc després, l'any 1909, «La Almudaina» organitzà un viatge a València format per 300 persones. Hi eren presents els batles de les dues ciutats i els escriptors de banda i banda (Teodor Llorente, Costa i Llobera, Joan Alcover, M. Antònia Salvà...), l'Ateneu Mercantil... Sobre aquesta ambaixada primerenca, escrivia aleshores l'escriptor valencià Martínez Ferrando: "*Són ben poques les relacions que existeixen entre el poble mallorquí i el valencià, a pesar de ser tan curta la distància que els separa i a pesar de ser pobles units per la història i per la raça, on les costes es contemplen*

amoroses a través dels segles".

Fent un bot en la història, al juny, ara fa tres mesos, l'estimat Antoni Ferrandis, en presentar el macro-concert "LES BALEARS ES PRESENTEN", que va omplir de gent i de sentiment els jardins dels Vivers de la ciutat de València, deia: "Retrobar-nos amb els mallorquins, menorquins i eivissencs és com tornar a abraçar els vells i volguts amics de tota la vida. Encara que ens veiem molt poquet, i d'això en tenim la culpa els dos, cada vegada que ens trobem sentim l'emoció compartida d'estar amb gent a qui volem profundament i a qui mai no hem considerat forasters". Posant-se en la pell de nosaltres, els mallorquins, els deia als valencians: "Mallorca, les Illes Balears, és la vostra terra, és i ha estat sempre ca vostra; nosaltres els mallorquins també parlem valencià, valencià insular, i sentim la mateixa germanor cada vegada que vos deim bon dia, i vosaltres contestau bon dia!".

Compartim fins i tot símbols tan duradors, bàsics i populars com el rei en Jaume: la diada del poble valencià és el 9 d'octubre, la diada de Mallorca és el 31 de desembre.

Recorden l'entrada del rei en Jaume a València i a Palma i simbolitzen l'adquisició de la llengua, la cultura i la identitat que ha perdurat gairebé vuit segles.

Podríem continuar resseguint les relacions, més intenses encara, en aquest darrer quart de segle. Deixem per a una altra avinentesa, però, el fil de la cultura.

El President de la Generalitat Valenciana.- Em pertoca presentar el conferenciant il·lustre que ha volgut correspondre a la invitació que li férem. Ha vingut a participar al fòrum OCB i a la tribuna CAEB, entitat amb la qual, una vegada més, col·laboram en iniciatives que ambdues associacions cíviqües, culturals i patronals, creim bones per al nostre país.

Joan Lerma és el president de la comunitat valenciana d'ençà fa deu anys, governant amb hegemonia aquesta comunitat germana des de l'establiment de la institució autonòmica, la Generalitat. Ha estat el constructor de l'autonomia valenciana, una de les més fortes i envejables de l'Estat espanyol.

Ja va ser motor principal de l'Estatut d'Autonomia valencià, un estatut al qual s'accedí per la via lenta del 143 de la Constitució, com les Illes Balears, però que va assolir un sostre competencial molt similar al de les autonomies de l'art. 151, les dites històriques (Galícia, Catalunya i el País Basc) i equiparades (Andalusia), mitjançant una llei orgànica de transferències: és el que es denominà "la via valenciana". Així, *des del primer dia*, va poder gestionar pràcticament les mateixes competències que les comunitats històriques, principalment sanitat i educació. Qui de nosaltres no hauria volgut per a les Illes Balears el mateix tracte, competències, recursos i poder polític!

Com a president de la Generalitat ha construït l'Administració pròpia, una important xarxa d'infraestructures; s'ha proposat recuperar la identitat cultural del país germà (amb els condicionaments que li són

propis), i s'ha proposat crear les condicions materials per a la convergència amb les regions europees més desenvolupades.

Amb el seu impuls, i coneixem les dificultats i entrebancs que trobà per a fer-la possible, es va crear la Corporació de Ràdio i TV Valencianes, la ràdio i tv autonòmiques. Canal 9, des de l'inici de les seves emissions arriba a ca nostra, tot sigui dit per iniciativa de l'OCB/Voltor i el suport unànim del Parlament balear.

La televisió valenciana, element vertebrador.- Canal 9 ens fa present diàriament i amb normalitat la realitat plural, diversa i vital del poble valencià. Una audiència amplíssima demostra la proximitat i l'interès dels mallorquins envers València. En direcció inversa, també es va demostrar en l'acolliment fantàstic que reteren milers de valencians al macro-concert «Les Balears es presenten», l'ambaixada balear que rebé el millor aplaudiment als Jardins dels Vivers dia 19 de juny passat. Canal 9 és una realitat. Una de les principals realitzacions de Joan Lerma, eina essencial en la cohesió i en l'autoidentificació de la societat valenciana.

Sabem que un país que es vol vertebrar necessita mitjans de comunicació massius, atractius (com Canal 9) i en la llengua del país.

Polític d'importància creixent.- Podríem afegir que el paper de Joan Lerma, com a dirigent del partit que governa l'Estat i persona d'especial influència política, s'ha incrementat d'ençà les darreres eleccions; que ha aconseguit amb l'autonomia poder financer, poder polític de bon de veres i que l'ha exercit, n'ha fet ús; i que el dinamisme i el pes específic de la Comunitat Valenciana fa que pugui arribar a ser, per què no?, un interlocutor de primera fila per compartir i cooperar en la defensa dels interessos de les Illes Balears a l'Estat espanyol i a l'Europa que, malgrat les dificultats, s'està construint.

Antoni Mir: «Esperam d'ell, molt personalment, un impuls a la cooperació entre les nostres societats, promovent projectes estables de mútua conveniència.»

Però això és tan evident, que val més entrar en la matèria de la conferència.

Crec que amb poques paraules es pot resumir la raó de la invitació que el món cultural i empresarial hem fet a Joan Lerma, i la raó de ser de tots nosaltres en aquesta sala:

«València i Mallorca, un acostament necessari. Un pont econòmic entre dues comunitats de l'arc mediterrani». D'això, precisament, ens parlarà acte seguit el president de la Comunitat Valenciana, Joan Lerma.

Joan Lerma va visitar l'Editorial Moll i va tenir ocasió de veure la famosa calaixera que conté els més de tres milions de fitxes manuscrites que serviren a Mn. Alcover i Francesc Moll per la confecció del Diccionari. La hi mostra Francesc Moll Marqués. En els més de quinze anys que Sanchis Guarner treballà en aquesta editorial degué consultar-la infinitat de vegades.

Conferència de Joan Lerma

FOTOS: M. SOLER - P. CARMONA

Senyor president de la Confederació dels empresaris, senyor president de l'Obra Cultural Balear i, sobretot, amics i amigues que m'acompanyeu hui aquí en esta conferència.

Voldria dir que estic molt agraït per la invitació que, encara que siga per unes hores, això sí molt intenses, m'ha permès tenir un coneixement molt directe i també important de tot el que són el món i l'activitat de Mallorca i en definitiva també de la societat balear. Estic per tant agraït i satisfet, i ara em trobe en la necessitat d'intentar posar l'amabilitat que he rebut al llarg de la jornada al servei de tots vostès.

I m'agradaria fer-ho en primer lloc dient que els valencians, no hi

ha cap dubte, ens sentim molt a prop dels balears (encara que jo sé que «balears» no s'acaba de dir, que són mallorquins, menorquins, evissenes i formenterers). Però sentir-se molt a prop segurament no és suficient, com no és suficient tampoc sentir-se molt a prop d'un poble del costat si no creem vincles que realment estimulen la gent a fer possible que les societats treballen conjuntament. Igual que ens passa en certa mesura en les societats europees, i la idea d'Europa és una bella cosa que va recordar o va identificar Robert Schumann quan va dir que la única forma d'evitar les guerres d'Europa era intentar posar-nos d'acord a fi que les necessitats econòmiques que teníem tingueren un tractament just.

En eixa idea, que és la idea de la pau i de la vinculació econòmica, nasqueren les primeres institucions europees i en eixa idea continuen en definitiva consolidant-se.

Tractament just de les necessitats econòmiques

En eixa idea crec també que hem de funcionar cap el futur. No hem de pensar exclusivament en la vinculació cultural o lingüística que és el que ens ha portat a la situació en què estem, sinó pensar que això, que és un fet conegut, ha de ser una base de partida important però per trobar uns vincles més estrets per a allò que significa l'activitat quotidiana de la gent, i molt especialment per als seus desitjos i les seves aspiracions, les seves il·lusions cap el futur. I jo crec que a proposar això d'alguna manera he vingut hui respondent a eixa amable invitació que m'han fet tant la federació d'empresaris com l'Obra Cultural Balear.

Vull dir que eixa idea de treball en conjunt i de possibilitats d'aproximació en el que són tasques comunes, segurament no és massa difícil perquè ja existeix eixe procés de col·laboració, eixe procés de coneixement o de facilitat d'expressió entre uns i altres, i en definitiva també eixa certa vinculació espiritual, podríem dir, entre els nostres dos pobles respectius.

Però és veritat que tots eixos anys de vida institucional, encara que no siga per relacionar-se amb les institucions perquè la línia telefònica en moltes ocasions soluciona el problema amb massa facilitat, ja fan necessaris els viatges oficials. És veritat, repetesc, que no hem tingut massa col·laboració, encara que des de la Generalitat Valenciana sí que hem tingut contactes amb les institucions balears. Crec que podem remeiar-ho això, i que podem remeiar-ho institucionalment fàcil, però hem de trobar aquelles vinculacions que siguen útils a l'hora d'atreure la gent a treballar per un projecte comú. Jo pense, amb tota claretat, que tenim

Joan Lerma: "Hem de trobar aquelles vinculacions que siguen útils a l'hora d'atreure la gent a treballar per un projecte comú."

una estructura social molt semblant que fa possible que el procés de col·laboració es faça des de la perspectiva del mutu benefici.

Les competències de la Generalitat Valenciana

Abans que res, i encara que ja ho ha dit la persona que m'ha presentat, explicaré que el procés de consecució del que són les competències de la Generalitat Valenciana és important i ha sigut llarg, però ha donat un resultat que crec molt satisfactori. Però eixe desconeixement mutu que segurament ens tenim uns dels altres, encara que pensem que som un mica de família, o germans, el cert és que ha portat segurament a ignorar moltes de les coses que hui constitueixen les fonts o activitats bàsiques.

En el cas nostre, la Generalitat Valenciana és hui un govern autonòmic, des del punt de vista competencial, important. Jo crec que des del punt de vista de l'esforç que hem fet és molt important també, perquè la Generalitat no és un govern formal, testimonial, sinó un govern que té capacitat d'actuació immediata sobre el nivell i les condicions de vida de tots els ciutadans de la nostra Comunitat i que sens dubte pot incidir bastant raonablement —en la mesura que pot fer-ho un govern— sobre les circumstàncies i la qualitat de vida dels seus ciutadans. La Generalitat Valenciana administra des de fa ja molts anys no solament l'educació i, per tant, no solament el capítol lingüístic, sinó tota l'educació inclosa la universitària que disfruta d'autonomia des de fa bastants anys, com vostès saben. I també administra la sanitat de tots els ciutadans valencians i, naturalment, tota la sèrie de serveis socials que tot això comporta.

La política industrial i comercial

Però la Generalitat Valenciana dissenya també des del principi, té des del principi una política industrial. Hui s'ha posat de moda i tot el món ho repeteix habitualment, la con-

Joan Lerma: "La Generalitat Valenciana no és un govern formal, testimonial, sinó un govern que té capacitat d'actuació immediata sobre la nostra Comunitat." (A primera fila podem distingir, d'esquerre a dreta: Pau Català, president de la Cambra de Comerç; Nadal Batle, rector de la UIB; Rosario Huesa, professora de Dret Internacional a la UIB; Cati Sweeney, cap del gabinet del rector; Bartomeu Rotger, Conseller de Cultura; Josep Roig, vice-president de la CAEB; Eduardo Gamero, director general de Turisme; Josep Manuel Gironès, cap d'Informació de la Generalitat Valenciana; Ferran Porto, president de la Federació Hotelera; Maria A. Munar, presidenta d'UM.)

frontació entre l'economia productiva i l'economia financera. Jo crec que eixe és un element de juí que segurament s'utilitza típicament però que no acaba de tenir en compte la realitat de les coses. L'economia productiva depèn molt de l'economia financera, la interrelació d'allí on acaba una i comença l'altra és molt difícil de fer. Però en tot cas la política industrial que des de la Generalitat Valenciana hem intentat fer pràcticament des del principi ha sigut clarament una política industrial activa, desvinculada d'eixes decisions o d'aquelles afirmacions que amb freqüència sentim, liberals, respecte que la millor política industrial és la que no existeix.

Nosaltres sempre hem estat intentant portar endavant una política industrial activa i efectiva sobre el teixit industrial que tenim. Activa, perquè tenim un teixit industrial molt dispers, molt disseminat i molt concentrat en sectors tradicionals que tenen una demanda baixa. Normalment eixe és el sector industrial,

encara que de menor intensitat, que existeix també a les Illes, particularment a Mallorca. Sectors industrials habitualment de béns de consum, sectors industrials manufacturers i sectors industrials, com dic, de demanda baixa. Eixos sectors tenen, a més, normalment, una dimensió empresarial molt menuda i necessiten el suport decidit de l'Administració per poder competir. Això ho hem intentat solucionar des de la perspectiva del que ha sigut donar-los capacitat tecnològica per a fer que les indústries tradicionals nostres tingueren possibilitat de modernitzar-se (sense que això significara la necessitat d'endeutar-se excessivament en projectes que no hagueren, probablement, pogut pagar cada una, segur que no), i al mateix temps la repercussió que tinguera fóra important en la modernització de la producció i en la competitivitat.

Hem impulsat, per tant, una política industrial activa creant instituts tecnològics, d'investigació i d'homologació que han fet ràpida-

Joan Lerma: "Hem fet una política allunyada d'allò que s'ha dit per contraposar política econòmica real i política econòmica financera." (La delegació valenciana a les voltes que condueixen al Parlament: Joan Lerma, Joaquim Puig, Diego Giménez i Josep Manuel Gironès. També, el president de l'OCB.)

ment que una investigació aplicada al servei de les empreses es trasllada a la nostra producció i per tant a la competitivitat. Hem fet, en definitiva, polítiques industrials actives en sectors concrets molt semblants als de l'economia mallorquina. Hem fet polítiques comercials actives que han possibilitat que la nostra estructura comercial, encara que molt penetrada per les grans superfícies des del principi, tinguera possibilitat d'anar reconvertint els sectors d'un xicotet comerç, però molt important i molt actiu, que té una dimensió enorme en allò que és la nostra Comunitat. Hem intentat portar endavant eixos polítiques comercials actives de reconversió que feren possible la modernització i la unitat i per tant la capacitat de competir amb les grans superfícies, que poden representar un cert element de racionalització, però que també poden representar un cert element de fre a la possibilitat de l'especialització en la nostra estructura comercial tradicional.

Hem fet política industrial, política comercial, política agrària que ha passat també per la necessitat de la modernització de les explotacions

i, en definitiva, hem fet tot allò que significa una possibilitat activa de funcionar i de incidir sobre el nostre teixit productiu. I hem fet, per tant, una política allunyada d'allò que s'ha dit per contraposar política econòmica real i política econòmica financera, encara que no és una competència que poguera tenir incidència directa en el govern autonòmic.

Canvi substancial en la política de l'Estat

Jo crec que estem en un moment en què les circumstàncies polítiques, des d'un punt de vista de la política de l'Estat, han canviat substancialment. Eixos tipus de polítiques que jo estic intentant explicar que hem fet, són polítiques que comencen a adaptar-se, a reconèixer-se i a tenir un pes important en el conjunt de la política estatal. Però fins ara hi havia hagut una altre plantejament polític. No com a voluntat o activitat que se volguera plantejar segurament des del govern, però sí que ha donat el resultat que ha donat i que ens ha conduït a unes conseqüències difícils des del punt de vista econòmic.

En eixe moment estem en una situació de reconversió total del que són les economies occidentals. No hi ha cap dubte que es tracta d'una crisi econòmica mundial i per tant de descens de la demanda dels nostres productes perquè és una conseqüència del descens de la demanda global. Però en el nostre cas hi té també una incidència específica el procés de liberalització que hi va haver des de l'any 86, amb l'entrada al Mercat Comú, i especialment la creació del Mercat Únic Europeu l'any 93. I en estes circumstàncies hem estat finançant sistemàticament, amb càrrec al pressupost, naturalment, i amb càrrec al dèficit moltes infraestructures indispensables per a ser competitius, però que normalment han anat carregant, junt amb altres tipus de despeses públiques, els pressupostos. De manera que hem hagut de finançar el dèficit públic a molt alt cost perquè els tipus d'interès que s'ofertaven en el mercat deixaven de vegades sense cobrir els pagarés que l'Estat emetia per poder finançar el dèficit. Hem hagut, per tant, de pagar tipus d'interès alts per atreure capitals per finançar el nostre desenvolupament, i això ha significat un tipus de canvi alt per a la pesseta que ha tingut una conseqüència diversa sobre el conjunt de l'economia espanyola i en particular sobre cada una de les comunitats autònomes que formen Espanya.

I aquí entrem en el procés de col·laboració que jo crec que és important destacar. La política econòmica duta a terme no és la mateixa cosa per a totes les comunitats autònomes perquè no és igual el teixit social de cada una de les comunitats autònomes. Balears i la nostra comunitat tenen una estructura econòmica i, com a conseqüència també una estructura social, que té una dependència molt directa de l'exterior. El tipus de canvi, la inflació, l'obertura exterior dels nostres mercats... i tantes altres coses que he mencionat i que en podria mencionar més, tenen una influència molt direc-

ta sobre les economies obertes i tenen, per tant, una conseqüència més negativa sobre les economies com les nostres.

L'actual crisi econòmica

Si parlem de la crisi que en este moment atravessem, per exemple, i que jo espere que comence a remuntar ja, hem de parlar, en el cas oficial, digam, de les declaracions del ministre d'economia a l'estiu de l'any 92 per anunciar el començament oficial de la crisi. En el cas nostre, si mirem els ajustos de plantilles, per exemple, o el funcionament dels nostres sectors industrials o comercials, ens adonarem que començarem a patir realment la crisi a principis de l'any 91. No ha tingut una incidència igual, la crisi. No ha tingut les mateixes conseqüències per a nosaltres que per a altres comunitats autònomes de l'Estat. Tampoc les circumstàncies de competitivitat eren les mateixes, perquè és una constant històrica, ja molt prolongada en el temps, que durant molts anys les regions del Mediterrani, i substancialment les nostres, tenen un volum d'inversió pública, referida a l'Estat fonamentalment, molt per baix del que és la mitjana espanyola, que té una incidència molt especial en altres regions. Castigades per la crisi i incrementat este castig i eixos alts tipus d'interès i abundat eixe tipus de canvi en una inversió més baixa per càpita que la mitjana nacional, ens hem trobat en unes circumstàncies més difícils.

Explique que això ha ocorregut en el passat i que ara hi ha un plantejament i una sensibilitat distinta. La devaluació ha fet meravelles en la nostra competitivitat i les mesures de recolzament a la xicoteta i mitjana empresa i sobretot la rebaixa dels tipus d'interès i l'esforç per reduir el dèficit públic, fan possible que comence a recuperar-se la nostra capacitat de competir. Perquè competir és el que estem acostumats a fer tots els mediterranis: competir, inventar-se la vida i procurar eixir

endavant sense demanar massa ajuda.

Però serà important, com a mínim, que les ajudes, si no hi són, no siguin per a ningú, i que si hi són resulti possible recabar-les tots junts. I és aquí on jo crec que hem de buscar la voluntat de cooperació: en un Estat que sigui capaç d'oferir llibertat a cada u per a fer allò que creu que necessita fer i al mateix temps un Estat que siga capaç de posar els recursos en aquelles economies productives que poden fer possible que comenci a funcionar el conjunt d'Espanya i a reactivar l'economia.

Indicis clars de reactivació

Vull dir que ja pense que és possible que l'economia es comence a reactivar, perquè hi ha indicis clars de reactivació, en primer lloc en les devaluacions (amb tota claretat hem recuperat més d'un 20% de competitivitat). Per tant l'apreciació del dòlar respecte de la pesseta, que en algunes coses d'importacions podria ser perjudicial, ha significat clara-

ment una recuperació de la nostra competitivitat exterior, el retorn en bona part del turisme a les nostres costes, que comencen a créixer les demandes a les nostres produccions manufactureres i pot significar també un relançament econòmic evident que vindrà ja acompanyat necessàriament d'un creixement de la demanda interior que en eixe moment no acompanya encara el creixement del sector exterior.

Però és veritat que tot això que ens situa en una bona perspectiva, en eixe moment i mirant cap enrere, ha de tenir un acompanyament clar també des del punt de vista institucional. I des d'aquest punt de vista fa falta insistir perquè les Comunitats que poden ser motor del llançament econòmic tinguin una presència pública, clara i rotunda a l'hora de plantejar problemes infraestructurals. Que si vivim del turisme, o si vivim de la indústria l'impuls que hem de donar des del sector públic és fonamentalment donar la cara al que signifi-

Joan Lerma: "La política econòmica duta a terme no és la mateixa cosa per a totes les comunitats autònomes perquè no és igual el teixit social de cada una de les comunitats autònomes." (Basílica de Sant Francesc. El canonge Pere Llabrés historiografia la figura del beat Ramon Llull.)

Joan Lerma: "La nostra afinitat cultural no s'ha de mesurar només en que parlant la mateixa llengua sigam capaços d'entendre'ns, sinó que sigam capaços d'entendre el que volen fer de cara al futur." (A la porta de l'Ajuntament de Palma.)

quen les nostres possibilitats, aportar plans de reforma en moltes ocasions des del que és la nostra infraestructura, hotelera o no hotelera, de plans de reforma de les nostres ciutats, que siga possible oferir cascós històrics que siguen significatius i rellevants des del punt de vista del turisme, que vinguen a garantir el procés de creixement des del punt de vista del proveïment de les aigües (no som una illa però tampoc no tenim garantit el nostre cas) i que siguen, en definitiva, la capacitat d'actuació i la riquesa viva de les nostres societats les que tinguen possibilitats al seu abast per a fer possible que la reactivació funcione.

I jo crec que en mostrar la nostra capacitat i la nostra energia interna podem fer molt de treball en comú que pot generar finalment que sigam capaços d'entendre que la nostra afinitat cultural no s'ha de mesurar només en que parlant la mateixa llengua sigam capaços d'entendre'ns, sinó que sigam capaços d'entendre el que volem fer de cara el futur. I des d'aquesta perspectiva estic convençut que les coses

podrien funcionar molt bé. Molt millor funciona l'Estat en este moment des de la perspectiva d'una descentralització real que cal continuar mantenint i aglutinant. Real, perquè fa possible, com he dit abans, que definim també polítiques actives en matèria econòmica i polítiques actives en matèria social amb tota claretat.

L'administració de la salut

Les inversions que des de l'administració pública es fan en les universitats des de la perspectiva de futur, les fa la Generalitat Valenciana, i és la Generalitat la que administra la relació entre els sectors productius i la nostra formació, la que administra la formació professional, que és indispensable per encarar el futur. La Generalitat Valenciana administra també la salut dels nostres ciutadans i té capacitat per a fer que allò que constituïa una medicina tradicional d'atendre els malalts, s'haja transformat paulatinament en l'intent de fer possible la medicina preventiva; i hem anat transformant la nostra xarxa d'ambulatoris en cen-

tres de salut que es cuiden també que els ciutadans procuren no posar-se malalts i que fassen medicina preventiva. I hem anat canviant l'estructura dels nostres hospitals i modernitzant-los i hem anat descentralitzant aquelles grans unitats que hi havia i gradualment hem anat comarcalitzant l'assistència sanitària d'una manera que jo crec bastant racional i eficient.

Perspectiva solidària i federalitzant

Les autonomies tenim, per tant, unes actuacions importants a les nostres mans que en les pròximes dècades caldrà consolidar des d'una perspectiva solidària; però des d'una perspectiva federalitzant, que entenc jo que és important aconseguir per a fer possible que allò que hui de vegades degenera des de l'òptica dels qui s'oposen al procés de descentralització i democratització de l'Estat, es vaja paulatinament quedant acorralat perquè demostrem l'eficàcia del funcionament de les administracions autonòmiques.

Jo crec que és possible col·laborar en molts aspectes, però que és possible bàsicament col·laborar en la conducció d'un Estat en el que tots estem d'acord perquè tots tingam capacitat d'influir sobre la nostra realitat i, simultàniament, perquè tots tingam capacitat per fer un Estat que progresse i vaja endavant. Jo estic convençut que en això, i almenys això és el que he vingut a dir i a demanar, podem i devem col·laborar cap el futur.

Res més, i gràcies.

(Transcripcions de J.M.B.)

ANTONI MIR, PRESIDENT DE L'OCB

“Volem compartir el futur i incidir sobre importantíssimes decisions que ens afecten com a ciutadans i com a societat civil d'aquesta terra.”

En el Sopar Cívic que l'Obra Cultural Balear i la Confederació d'Empresaris oferiren al President Joan Lerma es produïren les següents intervencions

FOTOS: M. SOLER - P. CARMONA

Joan Lerma: “Si miram els ajustos de plantilles o el funcionament dels nostres sectors industrials o comercials ens adonarem que començarem a patir realment la crisi a principis de l'any 91.”

Taula de parlamentaris i membres de l'executiva del PSOE de Balears: (d'esquerre a dreta) Diego Giménez (del servei de seguretat del President Lerma); Carmen Buendia, Francesc Triay, Sinfo García, Francesc Obrador, Joan Mesquida, Josep Moll, Marta Antonell, Joan March i Antònia Dolç

Anam a cloure, després d'aquest sopar cívic, la jornada d'acostament entre València i Mallorca que ha presidit Joan Lerma, president de tots els valencians. Vull fer-vos saber quin ha estat el contingut d'aquesta atepèida jornada. Començaré dient que ha estat rebut per totes les institucions d'aquesta terra. En primer lloc pel president del Govern Balear, Gabriel Cañellas, amb el qual ha despatxat i dinat aquest migdia; en segon lloc, pel Parlament balear; després pel Consell Insular de Mallorca, i, finalment, per l'Ajuntament de Palma. Com a primer balanç vull dir aquí, públicament, i reconèixer davant tots vosaltres, que el tractament institucional ha estat el degut i el que tots esperàvem de les nostres representacions públiques, i un poc més, en atenció a aquesta venguda històrica de Joan Lerma a casa nostra.

El president valencià també ha tengut un gest, que l'honora, i que fa que els valencians puguin sentir-se una mica més identificats amb el nostre poble. Ha estat l'ofrena d'una corona de lloret a l'estàtua del rei En Jaume. Pensem que el 9 d'octubre té per al poble valencià el mateix significat, idèntic, que el 31 de desembre per a nosaltres, la diada del poble de Mallorca.

A l'horabaixa ha tengut dues reunions de treball, a fons. Per una part, amb la nostra entitat i, per l'altra, amb la Confederació d'Associacions Empresarials. Prèviament havia visitat una de les realitzacions, compartides per tots, més important d'aquest segle, com és la calaixera de n'Alcover i Moll que amb els seus tres milions de fitxes reflecteix la col·laboració popular, enorme, que va tenir l'obra del Diccionari i que la

Taula presidencial (a partir de la dreta d'Antoni Mir): Bartomeu Rotger, Nadal Batlle, Ferran Porto, Maties Oliver, Josep Roig, vice-president de la CAEB, Pau Català, president de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació, Tomàs Garrido vice-president de la Cambra, Francesc Albertí (tapat) i Joan Lerma.

cats (UGT, STEI) i una amplíssima representació del món econòmic i empresarial de la nostra terra: esmentaré la Cambra Oficial de Comerç, la federació de comerç balear (AFEDECO), la PIMEM, l'empresa GESA, la federació hotelera (COFEBA); l'adhesió que ha tramés Felicià Fuster, president d'ENDESA i vice-president d'IBERIA; i, naturalment, com és lògic, la CAEB... i la Casa Valenciana, —no faltaria més!— que també és entre nosaltres. Tot plegat crec que hi ha, personalment o molt ben representada, la nostra societat.

I, per què som aquí avui vespre? Ara que anam a cloure aquest acte em sembla que ho hem de recordar. Voldríem que el president Lerma s'endugués cap a València el missatge ben claríssim de la voluntat que expressa la nostra

presència aquí aconseguit amb aquesta convocatòria conjunta del món empresarial i cultural: volem més relació amb València. La volem a tots els nivells: informativa, institucional, social; els nostres pobles, almanco des de Mallorca, volen compartir moltíssims aspectes de la nostra vida col·lectiva; sobretot volem compartir el futur i incidir sobre importantíssimes decisions que, tant a Madrid i a Europa com a les nostres tres comunitats, es prenen i ens afecten com a ciutadans i com a societat civil d'aquesta terra. Per primera vegada en tot el segle tenim institucions pròpies. No poden deixar de prendre decisions. Des d'aquí i des d'aquesta tribuna faig una petició molt explícita al president Lerma, però també al nostre president Cañellas, perquè impulsin decididament amb el seu pes polític, capacitat de decisió i convicció la comunicació entre els nostres pobles. Crec que així estaran a l'altura del seu paper històric i que, d'aquesta manera, l'esforç que hem fet i que farem tots els que som aquí i tots els que representam, donarà fruits bons per a l'acostament dels nostres dos països.

fa un tresor inigualable del nostre idioma. Com he dit allí abans, en una etapa decisiva de l'edició, el Diccionari va comptar amb la col·laboració inestimable de Manuel Sanchis Guarnier.

També ha visitat, i l'hi ho agraïm, el casal Alcover, aquest edifici que és i serà seu social de l'OCB, una casa que va ser de Joan Alcover, l'autor de *La Balanguera*, el nostre himne, i que l'Obra Cultural Balear destinarà a centre difusor de la llengua i la cultura catalanes des de Palma, des de Mallorca, potenciant i difonent l'aportació essencial del nostre poble a la llengua i cultura comunes a les quals té un paper decisiu l'extraordinària, constitutiva i imprescindible aportació valenciana. I ara, després, quan el Casal Alcover emprengui la marxa, esperam i comptam amb la col·laboració valenciana, de les seves institucions i de la seva societat civil.

Hem visitat el claustre del convent de Sant Francesc i el sepulcre de Ramon Llull, figura també comuna, la més universal de la nostra cultura. I hem assistit, com molts de vosaltres que estau aquí, crec que

tothom, a la conferència que ha impartit Joan Lerma sobre la importància econòmica de l'arc mediterrani.

Finalment, en aquest reataurant ens hem reunit molts i molt qualificats representants d'això que en deim la societat civil. Sense voler ser exhaustiu, i que em perdonin les entitats que de segur m'oblidaré d'anomenar malgrat que no en tenguí la més mínima intenció, sinó al contrari, passaré a fer un petit repàs de les entitats representades al màxim nivell que són aquí amb nosaltres: la Universitat, amb una àmplia i digníssima representació, diversos Col·legis Oficials (de Llicenciats, Enginyers Industrials...), Gremi de Llibreters, l'Orquestra Simfònica, la Federació de Pares d'Alumnes, la Federació de Veïnats, el santuari de Lluc, l'Associació de Periodistes, Federació de Televisions Locals, editorials, cooperatives, el Grup Blanquerna, Fundescop, entitats per a la conservació del patrimoni com ARCA, Federació de Transports, les dues Caixes (Sa Nostra i Bancaixa, valenciana), els partits polítics (Partit Socialista/PSOE, Unió Mallorquina, Partit Socialista de Mallorca), sindi-

FRANCESC ALBERTI, PRESIDENT DE LA CONFEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS EMPRESARIALS.

A. Mir: Ara us parlarà Francesc Albertí, president de CAEB, co-organitzador d'aquest encontre, del qual vull posar en relleu, molt personalment, les deferències que ens ha demostrat, el tracte cordial que sempre ha tengut amb la nostra entitat, la franquesa de la cooperació i el seu sentit de país.

A mi m'han dit que brindàs, no que fes un parlament. Faré un brindis perquè entenc que serà una cosa més curta que fer un parlament, perquè fer-lo després de la bona preparació que té Antoni Mir, jo no quedaria bé. Així és que aixec la copa, i m'agradaria que tots l'aixecàssiu, demanant que la bona gestió que fa don Joan Lerma a València la poguem veure traslladada també aquí a Balears amb la seva col·laboració. I dins el meu sentiment de mallorquinitat, fer saber i dir públicament que la balanguera fila ara, però brindam perquè la balanguera filerà.

FERRAN PORTO, PRESIDENT DE LA FEDERACIÓ HOTELERA DE MALLORCA

A. Mir: També és amb nosaltres el president del sector empresarial essencial en la nostra terra, que sempre ha col·laborat amb nosaltres, primer quan convidàrem el president Pujol i després a València amb el programa «Les Balears es presenten» i la conversa amb Joan Lerma. M'agradaria que s'adreçàs a tots nosaltres, com Francesc Albertí, en representació del món empresarial: Ferran Porto, president de la Federació Hotelera de Mallorca.

En les tres Comunitats hi ha arrels i coincidències econòmiques que ens han de donar la força per afrontar el repte de futur.

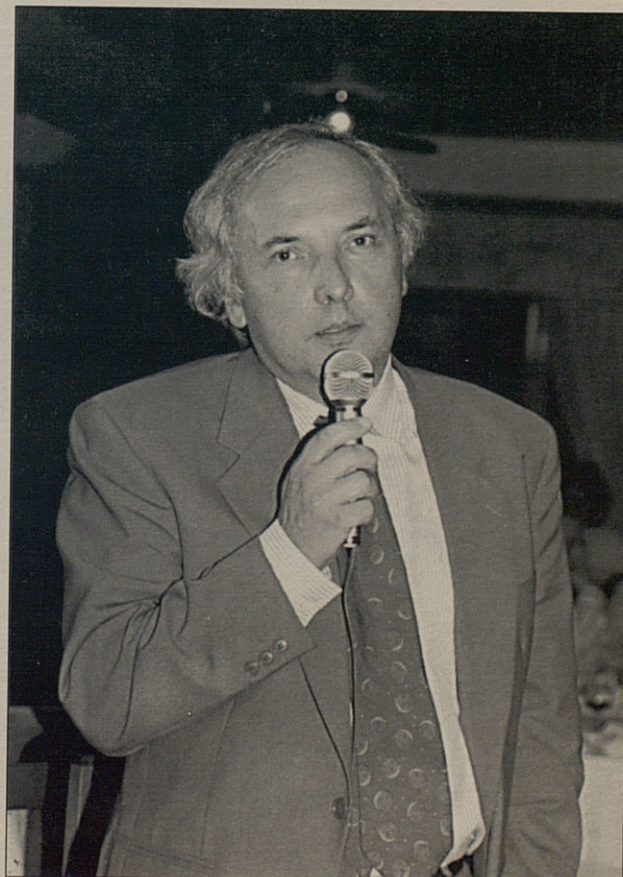

Francesc Albertí, president de la Confederació Empresarial de Balears (CAEB): "La balanguera fila ara, però brindam perquè la balanguera filerà."

Bon vespre, president; bon vespre tots, amics:

Crec que avui i aquest vespre tenen un significat especial, president, perquè estam tancant una acció

molt important, com ha dit Antoni Mir, una acció que ha nascut d'entitats que en certa manera es poden entendre tan diverses com són les del món empresarial i les de la cultura,

Ferran Porto: "Els tres països tenen una estructura econòmica molt semblant, caracteritzada per la iniciativa privada i la creativitat."

Nadal Batle: "Moltes gràcies, senyor President, per haver dit a certa gent del nostre poble que això de l'autogovern no només és bo sinó absolutament imprescindible per a conservar la nostra dignitat."

que d'alguna forma s'han unit amb harmonia i en una acció comuna per intentar impulsar des de la societat civil, com cal fer moltes vegades quan es tracta de coses que realment importen i ens importen, el món de la política i de les relacions institucionals. Jo no em referiré, evident-

ment, com he dit moltes vegades (aquí hi ha persones molt més capacitades) a les qüestions culturals, històriques... que justifiquen tot el que podem fer. Però des del meu camp empresarial vull fer incidència fonamentalment en que als tres països hi ha aspectes molt importants

sobre els quals també hem de reflexionar: els aspectes de les economies de les tres Comunitats que tenen una coincidència extraordinària, començant per l'estructura econòmica molt semblant. Partint bàsicament de la petita i mitjana empresa, en els tres casos extraordinàriament oberta a l'exterior, el sector públic és poc important però, en canvi, i de forma paradigmàtica dins l'estat espanyol, la importància d'aquestes Comunitats rau en la iniciativa privada i en la creativitat.

Per tant, haurem de reflexionar que juntament a les arrels culturals, històriques i a tot això que sabem que ens uneix i que batega dins el cor de tots els qui ens sentim del país, també hi ha unes altres arrels i coincidències de caràcter econòmic que ens han de donar l'impuls i la força definitiva per afrontar el repte de futur, crec que molt important, de vertebrar i configurar el que ha de ser a nivell europeu aquesta regió de la Mediterrània nord-occidental, un projecte que totes tres comunitats i en conjunt hem de potenciar.

Moltes gràcies.

NADAL BATLE, RECTOR DE LA UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS.

A. Mir: *Després d'aquests missatges tan suggerents i carregats de futur del món empresarial vull comentar que el president de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació, Pau Català, manifestava suara el seu propòsit d'organitzar contactes amb les altres Cambres de València i Catalunya. Enhorabona i endavant, perquè crec que tots considerem que és molt positiu per a la nostra societat una iniciativa com aquesta.*

Del món econòmic al món científic: Nadal Batle, rector de la Universitat de les Illes Balears, té la paraula.

D'esquerre a dreta: Magdalena Domènech, Antoni Llabrés (PSM), Agustí Cerveró (lletrat del Parlament), Avel·lí Blasco (catedràtic de Dret Administratiu) i Pere Sampol (PSM).

La Constitució espanyola és ben clara: no hi ha cap possibilitat de fer Confederacions o Federacions entre Comunitats. Però ningú no prohibeix d'articular convenis entre universitats.

Molt Hble. senyor president, Hble. conseller, compatriotes:

A mi no m'abellia gens de parlar aquesta nit, no m'abellia gens perquè tenc tendència a una certa vehemència que es confon de vegades amb la incontinença verbal. Sovint un s'ha de retornar, i de vegades ho he fet i de vegades he hagut de creure que m'he penedit d'allò que havia dit... però no me n'he penedit massa. Senyor president, tot i així, permeti'm dir aquella màxima de que "*quan no digues sa veritat, hakis paor*", em sembla que de Ramon Llull, perquè, avui, quan vostè parlava, el seu discurs m'ha semblat digne de tenir, de fabricar una certa dosi d'entusiasme.

El seu discurs, si em permet que li digui amb tota l'estimació, tenia dues lectures diferents. Una lectura, bàsicament malèvola, era de contar que havia venut el germà ric i li deia al germà pobre: Heu de ser rics, perquè mirau quantes coses podem fer quan som rics: nosaltres tenim competències universitàries, tenim competències educatives, i en tenim en... No sigueu beneïts, agafau aquestes competències! Això és la lectura malèvola. La benèvola és la següent (i això és el que he agafat, evidentment, no en faltaria d'altra!): és dir aquest país, aquest meu país, aquest nostre país ha estat un país que de vegades els qui l'han comandat no hi han cregut massa. Des dels temps que més val no recordar d'UCD o d'altres posteriors, la gent d'aquí,

els que comandaven, les forces dominants no han cregut mai en això de les autonomies, i potser vostè, avui, els ha donat un exemple dels motius pels quals han de creure en l'autonomia, perquè en definitiva l'únic que farà l'autogovern és augmentar la qualitat de vida dels nostres ciutadans i, almenys, la seva dignitat. Aquesta és la lectura benèvola, positiva, d'entusiasme que a jo m'agradaria que es fes.

Vostè ha dit a certs sectors d'aquesta societat: No siguin beneïts, entre la pobresa espiritual, la pobresa política, agafin el camí bo que és el camí de tenir autogovern, que en el fons això és la rel de tot tipus de democràcia. Però en definitiva també, donat que això és una frase de Ramon Llull, "*els meus desitjos d'adob són més grans que els desconhorts*", he de dir des de la nostra propera perspectiva del germà petit, del germà pobre, que cal entendre que la pobresa engendra sempre cre-

ació i que des d'un sector petit, molt petit, hem engendrat coses que em sembla que són creatives. Aquí, a instàncies de la nostra universitat i del món cultural que compartim, vàrem crear un Erasmus Català. Ja sé que aquesta és una paraula políticament incorrecta: és igual, el nostre estatut la diu. L'Erasmus Català incloïa en particular les universitats del principat de Catalunya i la nostra. Volia ser un intercanvi entre gent que parlava la mateixa llengua i que tenia unes certes activitats molt intenses i compartides en el nostre Mediterrani particular. Vàrem intentar que vengués la universitat de Castelló i per raons que no fan al cas, segurament que eren alienes i no blasmables damunt la gent que comandava, no va poder venir. Això és un projecte que nosaltres oferim.

Oferim projectes, que jo crec importants, dins aquest món empresarial (permeteu que em fiqui en un terreny que de vegades no puc observar però en el qual jo crec): tenim, per exemple, una Escola de Turisme que ens sembla que és única en l'escolaritat de l'estat espanyol, i més projectes en el mateix sentit. I d'altres que des del punt de vista fins i tot legal han de passar forçosament per les universitats, perquè la Constitució espanyola és ben clara: no hi ha possibilitat de fer confederacions o federacions o fins i tot articular convenis entre Comunitats Autònomes. Però ningú no prohibeix de fer-ho a les universitats, i des de fa temps aquesta universitat ho ha fet amb d'altres de Comunitats de parla catalana, o parla valenciana, és igual. I si vostè, que és molt important en les estructures de l'Estat espanyol, ens ajuda, si vostè, que ens ha ensenyat el camí, ajuda, podríem intentar que en el nostre curt camí també tenguem una engruna, una

Carrer Torre de l'Amor, on té el domicili d'Editorial Moll.

mica de les coses d'aquesta meravella, d'aquest paradís terrenal que ens ha explicat i que jo crec que és com hauria de ser.

Moltes gràcies senyor president per haver vingut, i moltes gràcies, sobretot, insistesc amb tota deferència, la màxima lleialtat i estimació, haver dit a certa gent del nostre poble de les Illes Balears que això de l'autogovern no només és bo sinó absolutament imprescindible per a conservar la nostra dignitat.

Només voldria formular un desig, per acabar: que tot això ho hauríem d'aconseguir abans que ens moríssim. I si és possible aconseguir-ho abans que ens morim, demanaré un altre desig: que quan la mort ens mati també digui mentides com molts diuen.

BARTOMEU ROTGER, CONSELLER DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORTS

A. Mir: Aquest sopar és un sopar cívica. De vegades la gent em pregun-

ta: Què és això d'un sopar cívica? Home, li dic, és un sopar en què l'única autoritat que hi és com a tal és el convidat, però la resta som societat civil, som les entitats, som les persones, i si entre nosaltres hi ha un representant institucional hi és perquè vol i no en funció del càrrec. Avui una d'aquestes persones qualificades és Bartomeu Rotger, al qual també li garairíem una intervenció en aquest vespre tan significat.

Amb els altres tres consellers de cultura de les nostres Comunitats hem concretat un calendari d'objectius molt concrets que hem traslladat als directors generals per a la seva execució.

Senyor president, amigues i amics:

En primer lloc vull expressar el meu agraïment a l'OCB i a la CAEB perquè m'han permès de poder expressar a la vegada el meu afecte personal i, per què no?, com a conseller del Govern Balear la salu-

tació cordialíssima al president de la Generalitat Valenciana, senyor Lerma.

Crec que és bo que entitats cíviques i la societat culturals provoquin, estimulin, i ajudin a expressar el que és un sentiment de molta gent i crec que de gran part del nostre poble. És bo que ho facin. Com que també he escoltat el discurs del president, no sé si amb aquesta interpretació benèvola o malèvola amb què Nadal Batle l'ha escoltat, puc dir que, des del punt de vista lingüístic, és evident que ens entenem, però que hauríem de definir també què volem i on anam, quins són els camins i les col·laboracions concretíssimes que, dins els aspectes culturals, econòmics, i lingüístics, existeixen a Europa, a la Mediterrània i a l'Estat espanyol a fi que puguem anar, de manera molt directa, a allò que ens convé a tots. Crec que és bo que continuem reflexionant per entendre què necessitam i què volem.

Dins l'aspecte cultural, vull dir que darrerament —i això ho sap el president Lerma, però no sé si també tots vosaltres— s'han produït uns contactes institucionals molt intensos i crec que molt realistes i eficaços. No fa gaire hem mantengut a Eivissa una reunió molt profitosa amb la consellera de Cultura de la Generalitat Valenciana, senyora Pilar Pedraza, i amb el conseller de Cultura de la Generalitat catalana, senyor Joan Guitart. També recentment a València vàrem concretar un calendari, vàrem determinar el què volíem i fixàrem un seguit d'objectius, amb les conseqüents tasques d'obligada execució per part dels directors generals. No s'han deixat a la improvisació ni a la filosofia els temes que tractàrem, sinó que es concretaren. El resultat és que els objectius proposats a partir d'aquestes reunions, i ja abans, s'han aconseguit. Esper que properament ens tornem a trobar, potser primer a Maó, i més tard a València i a Barcelona.

El que volem, i ho hem de dir molt clar, i ho dic personalment,

Bartomeu Rotger: "Cal que sàpiguen que aquí convalidam els títols de València i estic segur que vostès també ho faran amb els nostres".

però també com a conseller de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, és avançar de bon de veres pels camins de la col·laboració cultural (que és del que ara es tracta), i ho farem. I, com que ho deim molt clar, si no ho feim, arribarà un moment en què ens ho hauran d'exigir.

En l'àmbit d'educació li voldria demanar, no sé si des del camp de la pobresa, com ho ha fet, senyor president, perquè, a través d'aquesta via lenta d'assumpció de competències, hagi aconseguit les d'educació, les de sanitat, etc.? Nosaltres, aquí, som un país que tenim llengua pròpia, que som pluri-insulars... i no les tenim. Potser no hem tengut habilitat, o ens ha faltat capacitat... Però insistirem perquè crec que som dins la recta final.

No tenim competències en educació, però tenim responsabilitats en educació i les hem d'exercir. Hi ha, entre els nostres dos governs, qüestions molt petites de reciprocitat, com és per exemple la homologació de títols. Cal que sàpiguen que aquí convalidam els títols de València i estic segur que vostès també ho faran amb els nostres (aplaudiments).

I com que també som conseller d'Esports, des d'aquesta perspectiva li vull dir, per acabar, que el València guanyarà la Lliga.

MATIES OLIVER, PROMOTOR I GESTOR DE L'ASSOCIACIÓ VOLTOR

A. Mir: No podem deixar de banda una cosa tan decisiva per vertebrar el país com són els mitjans de comunicació. Tenim coses a reclamar directament al president Lerma relatives a Canal-9 i el model televisiu, i serà Maties Oliver, gestor de Voltor, qui parlarà sobre aquest tema

Els experts ens diuen que la batalla per la supervivència de les llengües sense Estat es donarà en el camp dels mitjans de comunicació, sobretot, naturalment, en els massius.

Maties Oliver: "Us demanam, com a responsable d'una Comunitat Autònoma, important, que té llengua pròpia compartida, que faceu un esforç perquè aquesta llengua progressi a tots els mitjans de comunicació, i, evidentment, a l'ensenyament i a tot l'àmbit de l'educació".

Senyor president, senyors assistents, unes paraules per explicar-vos la importància extraordinària que l'Obra Cultural Balear ha donat els darrers anys a les activitats referides als mitjans de comunicació en relació a la nostra llengua. Els mitjans de masses operen sobre dos aspectes que consideram essencials. Per una part són factor desisiu en el coneixement i, per tant, en l'acostament i recíproca estimació dels pobles germans i pròxims (així com la seva absència en determinar l'allunyament).

I en aquest aspecte volem significar que la recepció de Canal-9 feta unilateralment des de Mallorca i per la voluntat popular, si bé amb el suport de totes les forces del Parlament i amb un acord i ajut parlamentaris, creim que ha canviat qualitativament el grau de coneixement, el grau d'una estimació que era difusa i ara és més concreta, sobre el que viu diari de la comunitat valenciana, del país valencià, i si voleu fins i tot ha servit per entendre més la manera de ser valenciana, per dir-ho d'una forma un poc tòpica.

Per altra part, tots els savis, els experts ens diuen que la batalla per la supervivència de les llengües minoritàries, les llengües sense Estat, es donarà en el camp dels mitjans de comunicació, sobretot, naturalment, en els massius, i en aquest aspecte també us demanam, com a responsable d'una Comunitat Autònoma, important, que té llengua pròpia compartida, que faceu un esforç perquè aquesta llengua progressi a tots els mitjans de comunicació, evidentment també a l'ensenyament i a tot l'àmbit de l'educació, però sobretot als mitjans de comunicació perquè entenem que són una cosa bàsica. I en aquest punt volem fer constar la nostra posició en el sentit que, naturalment per obligació moral, hem de demanar que hi hagi més ús de la nostra llengua, del valencià o del català, com li vulgueu dir, en el Canal-9, si bé proposam i demanam especialment que es mantengui a tot preu l'ús exclusiu de la llengua comuna en els espais infantils, informatius, esportius... és a dir, en tot allò que és de producció pròpia i que Canal-9 de cap manera no pot abandonar.

A més, com us hem comentat, Canal-9 Ràdio es rebrà molt prest aquí, i sobre aquesta doble recepció demanam uns ajuts puntuals, que són: un ajut de la Generalitat Valenciana, no exclusivament financer, però possiblement també, per aconseguir rebre un senyal bo, de qualitat i estable. Us puc ben assegurar que aquests anys la gent ha estat veient Canal-9 malgrat les males condicions de recepció, en alguns períodes infectes: mirau si hi havia interès a rebre-la, un interès fora de tota mesura! Ara pareix que es pot arribar a aconseguir-ho perquè depèn d'una decisió, d'una gestió oportuna, que estam segurs que estabilitzaria totalment la recepció. Per altra part necessitam que aquestes recepcions s'escampin en condicions suficients per tot el territori insular, per tant es requereixen molts repetidors al país balear.

No podem deixar d'aludir i demanar —vós sabeu que aquí no hi ha radiotelevisió pròpia i que no hi ha un projecte polític immediat perquè hi sigui— que valoreu el fet que Canal-9, com les televisions del

principat de Catalunya, ha de jugar un paper supletori quant a les necessitats de comunicació de les Balears a través d'aquest mitjà que, segons tots els experts és el que té més futur, més penetració —els índexs d'audiència de Canal-9, per exemple, ho demostren— i, per tant, des del punt teòric que nosaltres no tenim aquesta possibilitat, creim que existeix una obligació moral per part de la televisió valenciana (que amb tant d'esforç vàreu tirar endavant i sabem que no va ser fàcil, però que està aconseguida i molt consolidada) perquè reculli també persones, notícies, i assumptes d'interès per a les Balears. Ens va molt bé aquesta presència emblemàtica a «L'oratge», però en necessitam molta més. Si no es fa així es produirà la paradoxa que coneixerem perfectament i molt millor els projectes de la comunitat valenciana i els membres del seu govern que no els nostres propis, per posar un exemple. Tot això creim que pot ser un camí (i sabem que no és fàcil) en el qual es pot anar avançant.

Bàsicament aquestes són les peticions. En tot cas en faríem una darrera, com a persona amb un grau d'influència notable a l'Estat central, i és que la futura regulació dels nous fenòmens televisius com són concretament la recepció per cable i les televisions locals, es faci també en consideració a un criteri flexible i ampli de tal manera que les televisions locals, comarcals i a Mallorca i a les Illes Balears possiblement televisions d'illa, mentenguin via lliure per desplegar les seves activitats, i d'una manera més concreta a les Comunitats on no hi ha televisió pròpia.

Són les peticions que volem fer i que estam segurs i volem creure que podreu atendre.

Moltes de gràcies.

AVEL-LÍ BLASCO, CATEDRÀTIC DE DRET ADMINISTRATIU A LA UIB

A. Mir: *Hem pensat que a un sopar cívic, amb tan de cos com aquest, no hi podia faltar la veu d'un valencià resident a Palma. A veure què ens diu Avel-lí Blasco.*

Senyor president, bona nit tothom,

Jo no represent ningú, encara que sóc un valencià resident a Palma. Crec que puc parlar únicament com a tal. M'ha agradat molt aquest acte i la visita que ha fet vostè aquí a Mallorca, i crec que això ha de ser una primera fita en el que ha de ser un procés que només s'acaba d'encetar, un procés d'acostament entre les dues Comunitats i en definitiva entre les dues societats. Em sembla que hem estat molt de temps d'esquenes. Quan jo vivia a València no sabia pràcticament res del que es feia a Mallorca, a les Balears, i ara que visc a Palma conec bastant poc, sé ben poc del que es fa a València. I això és una cosa que crec que ha de començar a canviar a partir d'aquesta visita, possiblement pot ser un bon moment per iniciar la via d'acosta-

Avel-lí Blasco: "Quan jo vivia a València no sabia pràcticament res del que es feia a Mallorca, i ara que visc a Mallorca conec bastant poc el que es fa a València."

ment entre totes dues Comunitats i totes dues societats. Res més: donar-li les gràcies per la visita i animar a vostè i a aquestes entitats perquè continuïn en la tasca d'acostament dels nostres pobles.

JOAN LERMA, PRESIDENT DE LA GENERALITAT VALENCIANA

A. Mir: *Per acabar i per cloure aquest acte, aquesta diada d'acostament entre València i Mallorca, us parlarà el president Lerma. Vull dir-li, només, que l'hem rebut amb els braços oberts i que esperam que tots aquests suggeriments i idees del món empresarial, del món polític, universitari, esportiu, comunicacional... totes aquestes propostes de treball siguin enormement pragmàtiques en la seva concreció, però totalment ambicioses en la seva voluntat d'aproximar d'una vegada per sempre els nostres dos pobles.*

Les unitats es construeixen sobre la base del respecte a la diversitat, i des d'aquesta perspectiva tenim molt a fer a l'hora d'anar quallant en institucions, en contactes i en realitzacions tot allò que és el nostre fet diferencial.

Moltes gràcies. No sé si a hores d'ara, després d'un dia realment intens, seré capaç d'articular un mínim missatge que espere que quede en tota la societat mallorquina, o de les Balears, que és la que es trobe aquí esta nit.

M'agradaria poder contestar a cada un dels que han intervingut perquè tots ells han dit coses molt importants i molt interessants des del punt de vista del present i del futur. Diré en primer lloc que estic molt agraït per la recepció que he rebut en tota la societat que he tingut ocasió de visitar i que ha estat pràcticament tota. El representant de l'OCB ha dit que he vist el president del Govern, els presidents del Parlament i del Consell Insular, el batlle, i ha oblidat

Joan Lerma: "Les institucions hem de respondre al repte que es planteja una representació tan qualificada de la societat civil, una societat que em dóna garantia de futur i garantia d'èxit."

mencionar el bisbe, que a més és paísà meu, i per tant puc dir que he tingut una representació molt àmplia del que és la societat de Mallorca i de totes les illes en general.

Esta nit he pogut escoltar també part del món empresarial i universitari i, com no podia ser d'una altra manera, a tota la societat en general. Vull dir-los que estic molt agraït per la rebuda que he tingut, i també que, per una altra banda, no esperava menys d'ells perquè venia a la que considere que és la meua pròpia casa, com en definitiva consideren tots els valencians. Estem a casa i esteu a casa quan aneu a la nostra Comunitat i, per suposat, a vegades la falta de relació més directa es deu fonamentalment a que considerem que estem a casa i no tenim necessitat d'intentar o insistir a intensificar les relacions.

El repte que ens planteja la societat civil.- Però això que és una apreciació aparentment molt igualitària la veritat és que ens porta per un mal camí i hem de remeiar-ho. A posar-hi remei és al que exactament, d'alguna mane-

ra, s'ha apuntat l'OCB a la qual jo li he d'agrair la iniciativa, i naturalment, també, a la federació empresarial. Totes dues entitats han fet un esforç molt important per acostar la realitat de les dues Comunitats de manera significativa i eficaç, i les institucions no podem ser menys i hem de respondre a eixe repte que es planteja una representació tan qualificada de la societat civil.

He de dir que estic orgullós de tot el que he vist al llarg del dia d'avui perquè he vist, sobretot, el que esperava veure: una bona amistat i una societat civil rica i eficaç en el seu funcionament, des de les institucions culturals, passant per les econòmiques, a totes i cada una de les que he tingut ocasió de visitar. Eixa societat civil és la que em dóna garantia de futur i garantia d'èxit en les gestions que haurem de fer.

Crec que en aquest moment tal vegada no he sigut capaç d'explicar bé (especialment quan parlava el rector de la Universitat) què és el que volia donar a entendre des del punt de vista de la nostra Comunitat: ni

Joan Lerma: "La llengua pròpia és el fet diferencial que justifica no que tingam més transferències o més competències que ningú, sinó que tingam els mateixos drets però que un dels que tenim és el dret a poder ser diferents." (Aina i Francesc Moll obsequiaren Lerma, en nom de l'Editorial, amb l'edició completa del Diccionari.)

benèvola ni malèvola, sinó simplement descriptiva era la meua informació que pretenia, una cosa així com deixar bastant clar que les coses costen molt d'esforç i que l'esforç cal mantenir-lo durant molts d'anys.

El fet diferencial.- Durant molts d'anys hem mantingut i sostingut, tots, un esforç molt important per acabar clarificant que allò que significa el fet diferencial és, ni més ni menys, que tenim una llengua pròpia que altres Comunitats no tenen, i que la llengua pròpia és el fet diferencial que justifica no que tingam més transferències o més competències que ningú, sinó que tingam els mateixos drets però que un dels que tenim és el dret a poder ser diferents. Perquè això és el que uneix, la voluntat de ser diferents és a la vegada la voluntat de procurar treballar en comú. És un dels factors claus de la política de futur que hem de construir. Les unitats es construeixen sobre la base del respecte a la diversitat, i des d'aquesta perspectiva tenim molt a fer a l'hora d'anar qual·lant en institucions, en contactes i en realitzacions concretes tot això que és el nostre fet diferencial, una cosa que no significa privilegi sinó democràcia i llibertat per a organit-

zar-se i per a dotar-se d'allò que es vol en definitiva.

Ni una interpretació malèvola, ni benèvola tampoc, a l'hora de descriure una cosa que és un factor fonamental de la realitat que tenim. Malèvola seria intentar presumir d'allò que constitueix una part de la nostra autonomia, que és, sense cap dubte, tenir competència sanitària o educativa; però malèvola seria també creure que això no té cap desavantatge, perquè és ben bé tot el contrari. El nostre rector de Palma segurament té un finançament molt millor que les universitats que depenen de la Generalitat Valenciana. (Aplaudiments.) No vinc a parlar de rics a pobres, sinó al contrari, en tot cas de pobres a rics que són els qui viuen a Palma i que disfruten d'una universitat puntera (aplaudiments); i crec que això és molt important. Res més lluny de la meua intenció, en absolut, que presumir de les coses. Tot al contrari.

Quallar els interessos i consolidar la identitat.- Jo diria que d'allò que hem de parlar és de l'esforç comú per consolidar les nostres institucions i de mantenir una relació eficaç, no solament correcta, o natural, o històrica, sinó també eficaç, perquè serà la forma amb què la gent aprendrà a

valorar molt bé quina és la realitat que vivim. Cal ser modestos en eixos tipus de plantejaments. Jo diria que com més capaços sigam de cohesionar la nostra identitat, més eficaços serem. Però m'estaria enganyant. Com més capaços sigam de quallar els nostres interessos, nés capaços serem de consolidar la nostra identitat i més voluntat col·lectiva unitària sabrem portar endavant. I això és el que he intentat explicar abans i això és el que intente explicar ara.

Crec que l'OCB i la federació d'empresaris han fet un gran esforç i molt positiu perquè comencem a treballar, i vull assumir ací la responsabilitat de començar a treballar seriosament. Però vull dir-vos que eixa disposició política que des de la Generalitat Valenciana tenim i ratifiquem, ha d'estar fonamentada en allò que siga una demanda clara de la societat civil de treballar en eixe camí. Treballem en el camí d'aconseguir unes majors arrels. Treballem en el camí d'ajuntar empresaris en les seves federacions, treballadors en les seves federacions, universitat, instituts d'investigació, sigam capaços de fer eixe entramat comú que ens porti públicament per les nostres societats a demostrar els beneficis de la nostra col·laboració i tindrem, sense cap dubte, un interès comú mostrat i demostrat que acabarà consolidant la nostra relació.

No insistiré més en este aspecte. Vull dir una vegada més que no es tracta d'inventar res ni de posar de manifest una cosa que ja existeix, que és la voluntat de conèixer-nos (i la voluntat de conèixer-nos la donem per acceptada), que és també la tranquil·litat d'aquell que quan es troba a casa no es molesta a posar-se elegant perquè sap que està segur en la pròpia casa. I això és el que ens passa un poc als valencians quan estem a Mallorca, en el sentit de sentir-nos en la pròpia casa i que, per tant, no tenim l'obligació de presentar-nos més guapos del que realment som. Crec que el treball comú ens donarà més expectatives de futur. Però,

sense cap dubte, de treball comú portem segurament molts d'anys fent-ne. Ara anem a treballar en allò que puga donar realitzacions immediates i anem a fer el compromís, que ja tenim amb el president Cañallas i que tenim també, espere, amb la universitat, i amb els empresaris, les cambres de comerç, i l'Obra Cultural de donar una empenta per a fer possible que aquestes il·lusions que hem depositat en eixe treball es transformen molt prompte en una realitat.

I vull, a més, repetir l'agraïment especial al Diccionari català-valencià-balear i a la família Moll per haver fet possible que durant tants d'anys algú que és molt important per als valencians, el Tio Manolo, com li deien abans, trobara aquí un refugi i també una casa pròpia, a Mallorca, entre tots vosaltres.

Gràcies i enhorabona a tots.

(*Transcripcions de J.M.B.*)

Taula de la Universitat: Rosario Huesa, professora de Dret Internacional; Miquel Roca, vice-rector; Andreu Palou, vice-rector; Climent Picornell, vice-rector i director d'EL MIRALL; Martí March, catedràtic de Pedagogia; Carina Pàmies; Bernat Sureda, vice-rector; Teresa Riera (d'esquena); Cati Sweeney, del gabinet del rector; i Joan Miralles, catedràtic de Llengua i Literatura catalanes.

D'esquerre a dreta: Joaquim Puig, director del Gabinet del President Lerma; Maria A. Munar, presidenta d'UM; Bartomeu Colom, professor de Dret i secretari de la Junta de l'OCB; Josep Manuel Gironès, cap de relacions informatives de la Generalitat Valenciana; i d'esquena, Andreu Crespí, delegat del MEC a les Balears.

L'escola, l'educació artística i l'equilibri de l'entorn

M. LLUÏSA VILAR PÉREZ

La reforma educativa de l'educació bàsica ha introduït tímidament un nou punt de vista en relació al paper de les arts plàstiques en aquest nivell educatiu. Fins fa pocs anys la pràctica educativa relacionada les arts plàstiques a l'educació primària s'inspirava quasi exclusivament en els principis de l'autoexpressió infantil. La influència que havien tingut a partir dels anys cinquanta les idees de V. Lowenfeld i H. Read, com també l'impacte que entre els moviments pedagògics progressistes del nostre país havien tingut els mètodes naturals de C. Freinet i les seves idees sobre el dibuix lliure, provocà una pràctica educativa en el camp de les arts plàstiques que es reduïa quasi exclusivament a estimular la producció plàstica de nins i nines. Les Escoles d'Estiu i altres propostes de formació de mestres introduïren un abundant nombre d'activitats dirigides a formar els mestres en les diferents tècniques de l'expressió plàstica, activitats que serviren per trencar amb el tradicionalisme de la còpia de models i dels treballs manuals fets en sèrie, que no tenien, moltes vegades, més finalitat que la de fer un regal als pares en ocasió d'alguna festa. L'interès dels mestres per estimular la lliure creació infantil va fer que l'ensenyament de la plàstica guanyàs en significació educativa i que es convertís en el toc lúdic i motivador que compensava l'esforç que implicava l'aprenentatge d'altres matèries escolars, però va fer que es deixassin de banda altres

dimensions de l'educació artística.

Les ciències humanes, com la psicologia, la lingüística o l'antropologia al llarg del nostre segle, s'han preocupat especialment per les activitats humanes relacionades amb la formació dels conceptes lògics, de les operacions formals i del pensament científic. Les modernes ciències humanes s'han deixat seduir per una concepció del pensament humà que s'inspira en aquella forma de racionalitat lògica que va introduir Descartes i que tanta admiració ha despertat en el pensament occidental. D'exemples d'aquest enfocament en podem trobar a l'obra dels grans

investigadors de la nostra època en aquests camps, com Piaget i Chomsky, i a bona part de l'obra de Lévi-Strauss. Aquesta concepció racionalista i lògica del pensament humà ha tingut una gran influència en els nostres models educatius, especialment interessats en el desenvolupament de les capacitats lògiques, verbals i matemàtiques. Per contra, les activitats artístiques sortien d'aquest esquema i quedaven situades en un espai més enllà de la racionalitat, en un terreny de la màgia, dels sentiments, i per tant en un camp on la intervenció educativa tenia poca cosa a fer.

Claude Lévi-Strauss, antropòleg, que ha tractat els fenòmens humans amb els mateixos mètodes que els emprats per a l'estudi dels fenòmens del llenguatge.

El desenvolupament de la psicologia cognitiva a les últimes dècades ha despertat l'interès pels processos receptius que són a la base de tot el coneixement humà. Les aportacions fetes per la psicologia de la Gestalt a les primeres dècades del segle en relació amb la percepció visual i auditiva han trobat en les modernes teories de la cognició una nova reformulació i un nou marc científic en el qual integrar-se. Amb les seves anàlisis sobre la manera com l'home percep i processa la informació, alguns psicòlegs actuals han descobert que el cervell humà no sempre fa servir fórmules verbals o matemàtiques, sinó que moltes vegades el coneixement es produeix a través d'imatges o conceptes visuals, auditius o tàctils que després traduïm a llenguatge o a fórmules matemàtiques per poder-los comunicar als altres.

Alguns comencen a creure que les ciències humanes del darrer segle han menystingut altres formes de pensament que són tan productives com el pensament verbal o matemàtic.

Un d'aquests autors és el psicòleg alemany Rudolf Arnheim, exiliat als Estats Units després de la instauració del nazisme al seu país, el qual, encara als seus quasi noranta anys, continua demostrant una capacitat intel·lectual sorprenent. Arnheim —de qui, per cert, fa poc s'ha publicat en castellà una obra de divulgació de molt recomanable lectura—(1) ha defensat que la percepció implica ja un procés cognitiu. Per ell, veure implica pensar, i a la inversa: el pensament es recolza especialment en imatges visuals. A partir d'aquests principis es pot posar en qüestió que existeixi una diferència radical entre el pensament científic i l'artístic: els dos tipus de pensament fan servir imatges per conèixer i comprendre la realitat. D'aquí ve que la gran dificultat amb què es troba la intel·ligència artificial per acostar-se a la humana és que els ordinadors processen dígits, i encara no està del tot resolta la seva incapacitat per processar imatges captades globalment.

Els nous corrents de pensament, especialment desenvolupats als països anglosaxons, han revalorat el component perceptiu i cognitiu de l'educació en el camp de les arts plàstiques i han fet veure que treballar tan sols l'expressió implica

El lingüista nord-americà Noam Chomsky, l'aportació del qual ha estat molt significativa en el camp de la gramàtica generativa.

reduir el camp de la formació visual i plàstica. La lliure expressió artística dels nins, mitificada pels moviments pedagògics capdavanters al llarg de bona part d'aquest segle, és tan sols el punt de partida sobre el qual s'ha de construir una adequada formació artística.

La gran atenció que s'ha posat en el desenvolupament de la lliure expressió plàstica del nin, malgrat haver significat un pas endavant important en el camí de la formulació d'una didàctica de les arts plàstiques, ha tingut algunes conseqüèn-

cies negatives. Una ha estat la manca d'atenció que han prestat les nostres escoles a la formació de les capacitats per comprendre i analitzar críticament la dimensió artística i estètica del nostre entorn.

Estam molt acostumats que la reivindicació ecològica i la defensa de l'equilibri del nostre entorn es fonamentin en les ciències biològiques i fins i tot en l'antropologia o la història, però caldria plantejar la fonamentació estètica i artística de l'equilibri que reclam. Una dimensió estètica que hauria de ser essencialment important quan veiem que algunes construccions populars de la nostra ruralia són transformades en cases d'un pis i un terrat, quan comprovam que les botigues de **souvenirs** venen als nostres turistes objectes fets en sèrie, mentre la nostra artesanía desapareix, quan veiem les nostres ciutats totalment "contaminades" per una xarxa de fils elèctrics o de telèfons o quan constatarem que les robes acríliques substitueixen cada vegada més les fibres naturals. L'equilibri de l'entorn no ha de ser exclusivament un equilibri biològic: els humans reclamam també un equilibri visual, acústic, olfatiu i tàtil. Aquest equilibri és el que descobrim en una façana gòtica, en els mòbils de Calder, en les pintures de Miró, en les simfonies de Mozart, en la textura d'una roba de llengües o, per què no, en les aromes d'un bon dinar. Un equilibri que es trenca quan se substitueixen en una casa

ROLDAN

OFICINES I DESPATXOS S.A.

A la seva disposició en:

- Despatxos Direccionals
- Despatxos i Oficines Generals
- Mampares d'Oficina
- Separacions simples i dobles
- Estanteries Emmagatzematge

- Estanteries Gran Càrrega
- Biblioteques
- Cadires i Taules apilables per a col·lectivitats

Complements: Llums

Cendrers (de peu i sobretaula)
Càixes Fortes, etc.

Eusebí Estada, 68 (carrer del tren de Sóller)
Telèfon 20 98 13

CIUTAT

rústica les finestres de fusta per unes d'alumini o just al costat de les cases marineres d'un dels nostres ports es construeix un xalet de "nous rics".

L'escola ha de formar les capacitats d'expressió plàstica del nin però també l'ha d'ensenyar a mirar i a destriar les coses belles d'aquelles que no ho són. La nostra educació ha de donar importància a la llibertat expressiva i a les capacitats creatives, però també ha de formar els valors estètics i la sensibilitat artística.

La formació d'una nova sensibilitat estètica i artística exigeix un nou concepte: l'educació visual i plàstica. Una educació que ha de fonamentar-se tant en la dimensió perceptivo-crítica com en l'expressivo-creativa, de la qual un dels elements educatius ha de ser el coneixement dels llenguatges visuals. L'aprenentatge dels elements, de les relacions entre si i de la funció del llenguatge visual serà el suport que conduirà a la comprensió,

Moltes vegades les activitats plàstiques no tenien més finalitat que la de fer un regal als pares.

l'apreciació i el judici de la qualitat artística i estètica de l'entorn. L'escola ha de fonamentar tant l'ús com la comprensió d'aquest llenguatge. De fet, creació i percepció són dues cares d'una mateixa mone-

da. Realment el que s'ha denominat tantes vegades "lliure expressió infantil" no és tant la manifestació d'unes pulsions internes o la manifestació d'unes necessitats motrius com els assajos que fa el nin per arribar a dominar aquesta forma de llenguatge, assajos que seran l'inici d'un procés de descobriment que l'escola ha d'ajudar a desenvolupar.

L'alfabetització en el camp plàstic i visual dels nins, el desenvolupament de les capacitats perceptives i expressives i la formació dels valors artístics i estètics són tasques que la reforma de l'educació bàsica encarrega a l'escola en l'àrea d'educació artística. Complir-les servirà per fer ciutadans més formats, més crítics i més respectuosos amb l'equilibri del seu entorn. □

(1) Arnheim, Rudolf. *Consideraciones sobre la educación artística*. Barcelona, Paidós, 1993. Aquesta obra és una traducció de l'original anglès publicat per la Getty Center for Education in the Arts el 1989.

és a debat.

Revista trimestral

debat
NACIONALISTA

"Pretén ésser una eina més al servei de la reconstrucció nacional dels Països Catalans oberta a totes les tendències i ideologies que vulguin, sense complexos, construir la nació catalana".

Subscriu-te i participa en el debat.

Targeta de subscripció

Nom _____
 Adreça _____
 Població _____ Tel. _____
 Subscripció normal 2.500 Ptes.
 Subscripció suport 3.500 Ptes.

Altres formes de pagament

Xec bancari adjunt núm. _____
 Contra reemborsament _____
 Gir postal _____

Domiciliació a Banc o Caixa

de _____ de 199 _____
 Sr. Director Banc o Caixa _____
 Sucursal _____
 Adreça _____
 Compte corrent/llibreta d'estalvis núm. _____
 A nom de _____

Distíngit senyor,

Us preguem que fins a una nova ordre feu efectiu a Fundació CDP amb càrrec al meu compte corrent/llibreta d'estalvis els rebuts anyals, que per a aquesta entitat us siguin presentats. Cordialment,

Signat

CDP
 C/Gran Via de les Corts Catalanes, 570, entresol
 Tel. 454.97.02
 Fax: 454.97.03
 08011 Barcelona

Pere Josep Garcias: històries de pianos No han mort els artesans

SANTI ADROVER

El piano neix amb la mecànica i la indústria. Ambigu, polivalent, amb una màgia particular, ha sobreviscut al triomf de l'electrònica i de la informàtica. Aprofitant nous factors que el revitalitzen, amb el temps ha diversificat les seves funcions. Adoptat per l'estil popular, pel modern o pel jazz, aquest portaveu universal de la música és l'instrument necessari per aprendre-la. Que aquestes línies facin conèixer una mica millor l'instrument més noble, cos viu i sonor, mirall i confident del músic.

Pere J. Garcias, músic, pianer i artesà enamorat del seu ofici. (Foto: Toni Martorell)

Poc podia imaginar Bartolomeo Cristofori la transcendència que tindrà el seu nom, quan l'any 1702 va construir el primer piano. Des de Joan Sebastià Bach a Carl Philipp

Emanuel Bach la música va passar del barroc al classicisme i el canvi exigia un nou instrument de so més homogeni, un so que el clavecí (el seu antecessor) no podia facilitar.

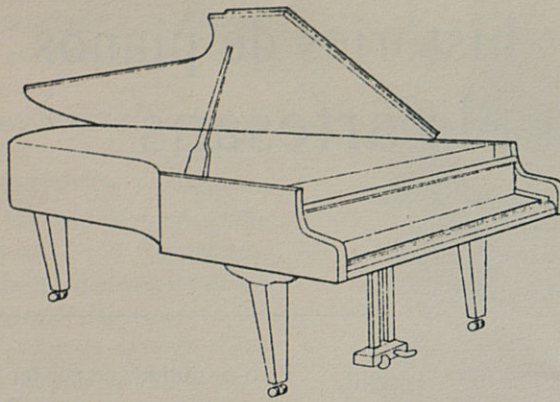
Però és millor que per fer aquest itinerari ens acompanyi Pere Josep Garcias, músic, pianer i artesà.

— A Cristofori li va costar molt fer realitat el seu projecte i mentre hi treballava seguia fabricant clavecí per als Medicis. Malgrat que va ser el precursor del piano, va morir a Florència abandonat de tothom. L'any 1736, Silbermann presenta a Bach els seus primers pianos que són rebuts pel músic amb escepticisme al principi, però no tardarà a reconèixer les grans possibilitats que té l'instrument, el mateix que farà Mozart l'any 1777.

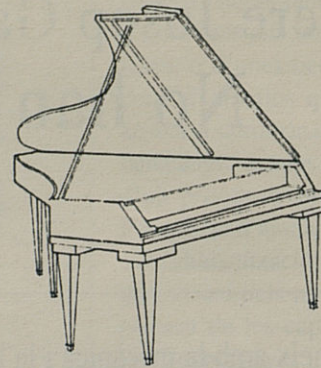
Ens perdríem en dates si deixàssim seguir a Pere Josep Garcias, veritable arxiu d'informació. Però és ben cert que des del primer piano de Cristofori a l'acabat impecable d'un Steinway & Sons o d'un Bösendorfer, el piano ha tengut una evolució minuciosa i detallada.

— Aquest ofici de pianer —diu Pere J. Garcias— és complex perquè exigeix saber d'altres professions. És precís ser hàbil fuster, dominar el maneig del torn, conèixer bé les parts de l'instrument i moltes vegades fins i tot la seva història.

Per completar aquests coneixements en Pere Josep viatja sovint a Alemanya, no només per interès comercial sinó també per perfeccionar aspectes tècnics i per canviar impressions amb els fabricants i altres professionals. Pere va aprendre l'ofici amb els seus antics mestres Monjo, Elias i Pla; a aquests ensenyaments hi afegeix unes facultats innates, un binomi que converteix

Piano actual de concert.

Època de Mozart, 1780.

Pere Josep Garcias en un gran coneixedor del piano. També pot proporcionar llarga vida a instruments de tecla antics, o en el pitjor estat de conservació, que després de llargues sessions de treball (que poden durar mesos) tornaran a lluir la millor presència i el millor so. Per aconseguir-ho no dubtarà a emprar ivori, banús, cola natural, eines antigues, fustes nobles, verniassats a mà, afinacions a oïda i un "toc final" gairebé secret.

— A nivell comercial, el mercat del piano a Mallorca ha venut un bon nombre d'instruments per any, però ara, lògicament, amb la crisi econòmica es nota la davallada, i els mesos que tradicionalment eren bons no han estat tan bons com anys enrere. Però s'ha de tenir en compte que és un instrument car, el preu oscil·la entre les 300 mil i els 12 o 13 milions de pessetes. Personalment tenc preferència pel piano alemany perquè reuneix les qualitats que difícilment pot proporcionar un instrument oriental, però també l'uropeu és molt més car. En qualsevol cas la despesa anirà en funció de les necessitats i, sobretot, dels coneixements musicals que tengui l'interessat.

Mentre feim una petita pausa, en Pere Josep s'asseu davant un Seiler de mitja coa i toca unes variacions de jazz. És molta l'elegància

Personalment tenc
preferència pel piano
alemany perquè
reuneix les qualitats que
difícilment pot
proporcionar un
instrument oriental,
però també l'uropeu
és molt car.

de l'instrument alemany.

— El manteniment és un factor important. Un bon piano ha de conservar el to, el timbre, i altres característiques tècniques. És precís mantenir-lo en un bon nivell d'afinació i, a més llarg termini, necessitarà reparacions de teclat, cordes o clavilles, conservació o restauració de fustes.

Tot anirà en funció de l'antiguitat de l'instrument i de les atencions que li hagi dedicat el propietari.

El taller-tenda d'en Pere Josep és ple de pianos, alguns sencers, altres són esquelets esperant rebre el cos per seguir vivint.

- El treball el faig pràcticament tot sol. Alguns ebenistes i vernissadors em completen les feines en l'acabat final de la reparació.

En Pere Josep és un treballador incansable i pot aparèixer a qualsevol racó de l'illa per veure què es pot fer per un vell orgue, per afinar un luxós Bechstein o per interessar-se per un instrument històric. Entrar a casa seva és ser víctima de la màquina del temps, tornar enrere, recuperar una forma de treballar més humana, recobrar la sensibilitat musical més pura i l'ús preferent de les matèries primes més naturals. He pogut aclarir una incògnita: finalment no han mort els artesans.

Acomiadar-se resulta difícil, sobretot si, com a final de la conversa, en Pere Josep Garcias interpreta Duke Ellington, música viva, canviant, inclassificable. Jazz i piano, germans de sang. Resultaria injust dir que el jazz tan sols ha aportat al piano una cultura i una nova identitat. Hi ha alguna cosa més que només es pot comprendre escoltant Òscar Peterson una nit de neu i hivern al Bluenote de Nova York. □

No hi ha sensibilitat social

JAUME MARCH

A la Mallorca desenvolupista que sorgí del boom turístic hi ha arribat el temps de la vaques magres. Res és com ahir. Ja ha passat el temps gloriós on les divises entraven a carretades i les Balears eren el paradís per a tants i tants de treballadors peninsulars que hi trobaven un lloc de treball i uns doblers més fàcils de guanyar que a la subdesenvolupada península ibèrica. Era un temps en què els illencs vivien tranquils treballant de cap a cap d'any servint els bons turistes que donaven quantioses propines que permetien estirar els sous.

Però, ara, la història ha canviat tot i que les Balears siguin la Comunitat capdavantera en termes de renda per càpita, si bé cada cop va davallant més. Ací, la crisi econòmica també ha arribat. Moltes són les empreses que fan suspensió de pagaments, regularitzacions de plantilla, fallides més o manco escandaloses.

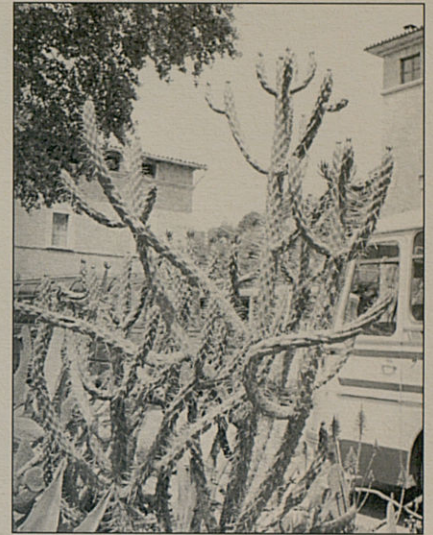
D'aquesta realitat econòmica en surt una altra de social: la d'uns homes i dones que veuen com desapareixen els seus llocs de treball i la seva seguretat pecuniària. La crisi laboral afecta tant els vells treballadors com els joves que, dissortadament, no han tingut en molts de casos ni tan sols temps a posar-se a fer feina. Aquesta realitat que dibuixa un panorama gris és la realitat que no vol reconèixer el govern balear quan es nega a aprovar la institució d'un salari social.

Què significa això? Per suposat no nega l'existència de la crisi general que pateix la nostra economia, cosa que, recentment, fins i tot el

conseller d'Hisenda s'atrevia a fer. Significa qualque cosa més que ser curt de mires, com quan el nou titular d'aquesta conselleria, Jaume Matas, justificava la no acceptació del salari social argumentant que podia ser un obstacle per als qui estan a l'atur, ja que els restaria estímul per cercar feina. Significa un menyspreu general a la classe treballadora, un menyspreu que s'ha manifestat al llarg de tots els governs Cañellas.

El president de la Comunitat, només just fa un dies, s'ha dignat asseure's a una mateixa taula amb els sindicats. Por política? No sé si això es deu a que en un primer moment al president Cañellas li mancava pràctica política i tenia por dels qui en les negociacions col·lectives i en la lluita clandestina havien après totes les tàctiques de discussió. Tal vegada fos això, però no deixaria de ser una cosa greu. Més aviat crec que Gabriel Cañellas i la resta del govern balear, en la seva major part (no es pot oblidar que Pere J. Morey mai s'ha negat a dialogar, tant amb la FAGB com amb la Unió de Pagesos), ha pensat que era millor deixar de banda els sindicats.

La raó d'aquesta marginació l'entenc com l'expressió clara d'una mentalitat dretana ultraconservadora que només veu en els sindicats allò que en diuen *los descamisados*. Això és un despreci vers els representants legítims dels treballadors. Una pràctica aquesta que res té a veure amb la democràcia. Primer, perquè democràcia vol dir pluralisme i pluralisme comporta dialogar i voler entendre

totes les parts, inclosa l'obra, és clar, perquè amb els empresaris sempre s'hi compta. Segon, perquè democràcia vol dir lluitar per aconseguir un equilibri econòmic que garanteixi el benestar de la població. Tots dos principis han estat oblidats i són oblidats sistemàticament pel Govern Balear, tancat en uns esquemes més propis del segle XIX que no de les acaballes del XX.

Davant aquest fet cal reivindicar un canvi de mentalitat i de postura de l'equip presidit per Gabriel Cañellas, un canvi que no és, ni de molt, gratuït si ens atenim a la realitat a què ens hem referit en aquest article. La crisi econòmica exigeix donar suport a les persones que pateixen més els efectes d'aquest moment difícil, i cercar el consens social que permeti de travessar el calvari de la millor manera possible.

Felipe González diu que "el gobierno lo es de todos los españoles" per justificar que no practica una política d'esquerres. Cañellas es podria aplicar la màxima per a no practicar només una política de dreta i canviar, no a una d'esquerres, però sí almenys a una de progressista. És a dir, una política que atengués també els treballadors i no sols l'empresariat, com ara sembla que fa. En això, tant el president de l'Estat com Cañellas, apareixen iguals. □

Jaume March és llicenciat en Història.

Per Miró

CLIMENT PICORNELL

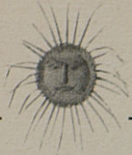
Per Miró, pel deute que tenim amb ell i per una certa vindicació del Miró compromès. Pel deute que tenim amb ell, quitat només amb l'agraïment i per la vindicació del Joan Miró més nostrat i més compromès amb el seu poble, la seva llengua, la seva llibertat. És aquest el sentit del dossier que EL MIRALL li dedica i en qual s'expliquen, in extenso, aquests vessants mironians.

Miró va respondre a la crida de l'Obra Cultural Balear i va dedicar-li una de les seves creacions, que ha esdevingut ensenya de l'entitat, i que, avui, és coberta de la nostra revista. Això mateix ho féu amb moltes altres entitats i esdeveniments, sempre significatius per al redreçament de la nostra cultura. Era en aquest sentit que deia el seu gran amic Josep Lluís Sert: "Miró, per ser

tan català i al mateix temps tan universal, és el pintor de tots".

Joan Miró no fou mai absent del sentit del lloc on havia escollit viure. El seu arrelament a Mallorca el va influir fins a tal punt que, com manifestava ell mateix, havia trobat en la nostra terra (que ell considerava també la seva) "el cel i les constel·lacions per a construir el seu somni".

Fa cent anys naixia Joan Miró, i en aquest 100 se situa la celebració d'una més d'aquestes efemèrides, ben segur o qui-ho-sap, necessàries. El que sí és cert és que Miró continua sent actualitat, sobretot per demostrar que la implicació de l'artista, a través del seu treball, perdura i fa de nexa entre moltes generacions.

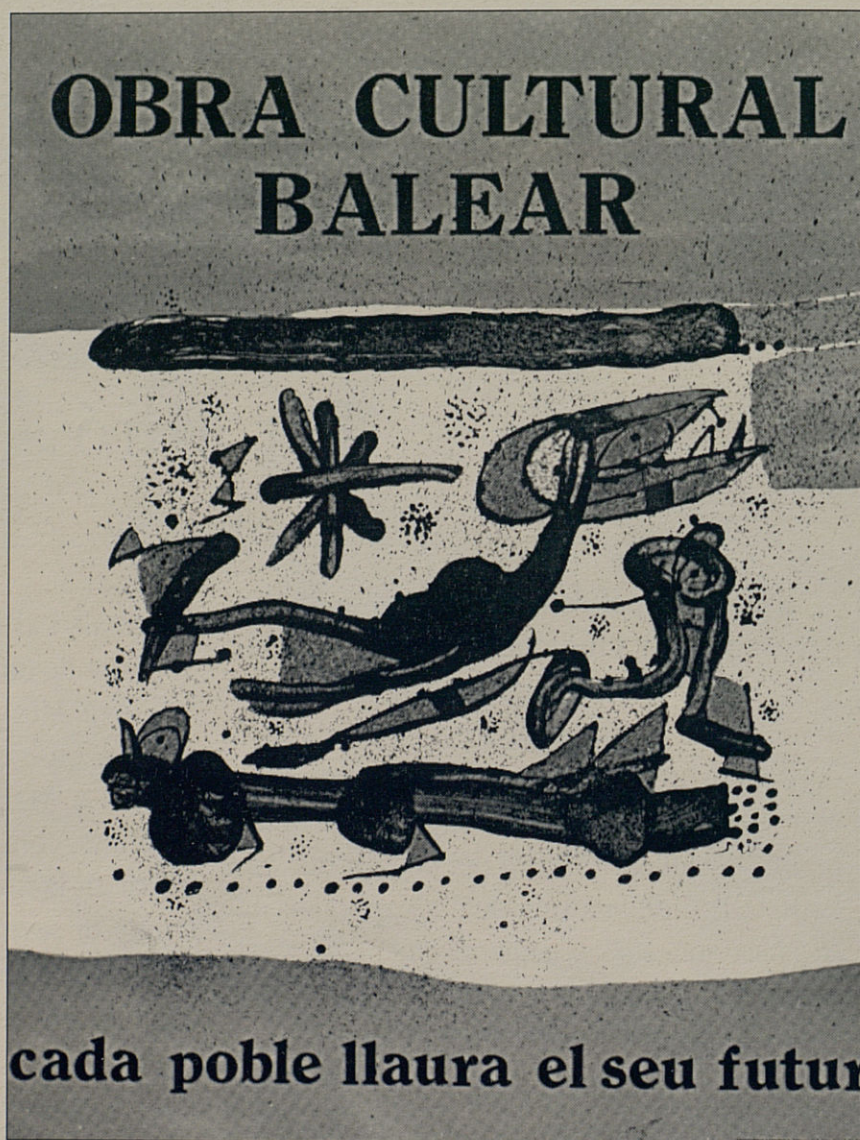
Cada poble llaura el seu futur

ANTONI MIR I FULLANA

Joan Miró va cedir a l'OCB una litografia, base del cartell que, amb la llegenda *cada poble llaura el seu futur*, és signe emblemàtic de l'entitat

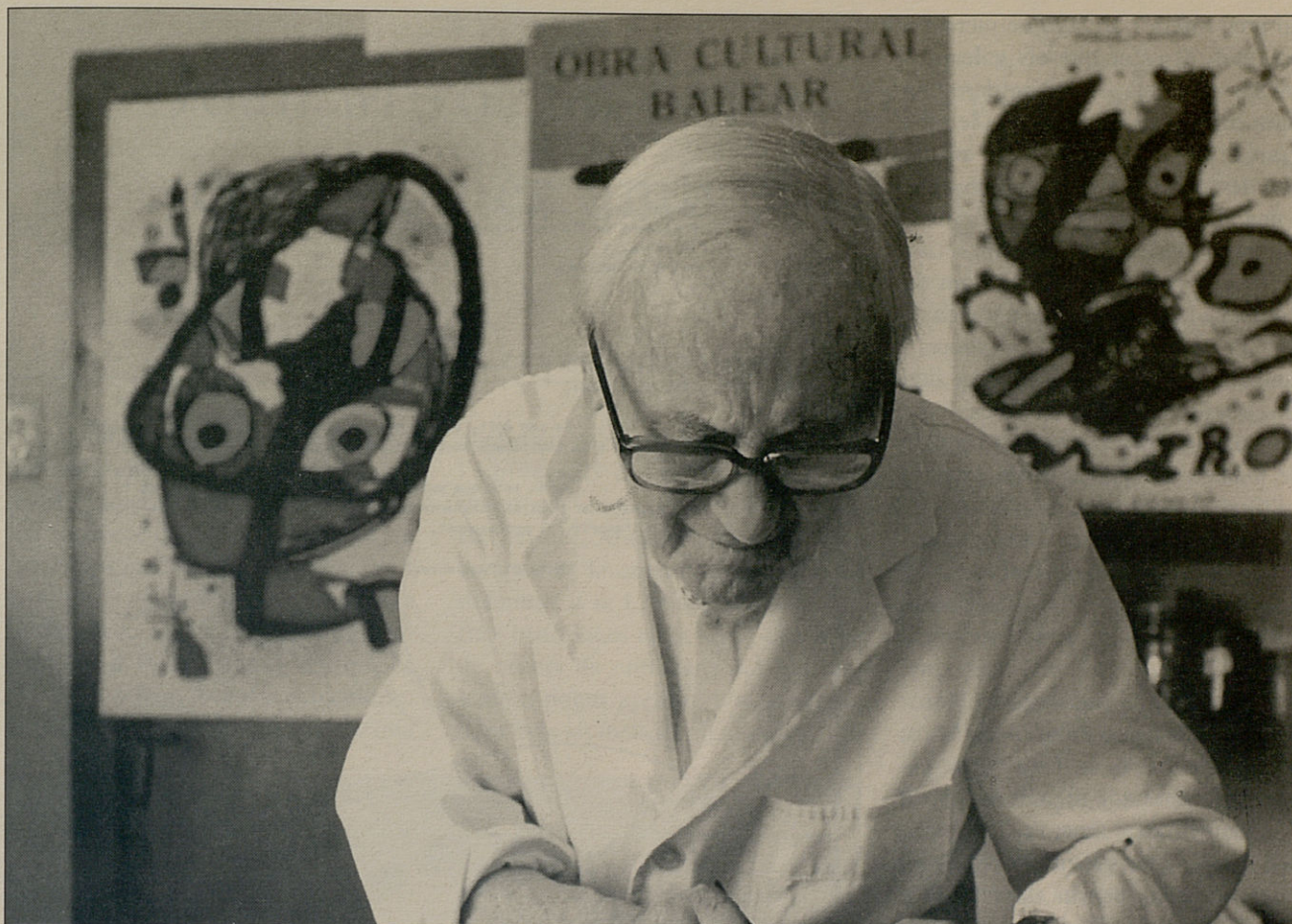
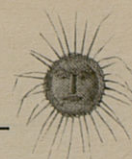
L'any 1978, l'Obra Cultural Balear tenia tantes esperances i ganes de fer feina com escassos eren els recursos de tota mena. Començava la 'transició', el pas de la dictadura franquista a la democràcia, una etapa que l'enyorat Josep M. Llompart qualificà de 'primavera civil', plena d'il·lusions i desitjos de canvi social, de valors solidaris i col·lectius. Però molts dels qui dinamitzaven les entitats cíviques a començament dels setantes, desplaçaren aleshores la seva activitat als partits polítics, i aquelles se'n ressentiren. Sense gent ni argent, l'OCB començava una llarga travessia en què a la migradesa dels mitjans econòmics s'hi sumava la falta de voluntaris i, segurament, dificultats derivades de la falta de persones especialitzades en gestió, mentre que, al davant, es perfilaven nous reptes per continuar lluitant per la llengua, la cultura i la identitat nacional del nostre poble. Pensem que llavors no hi havia cap institució que li donàs el més petit suport financer. En això que la junta directiva presidida per Josep M. Llompart decideix demanar ajut a Joan Miró.

Joan Miró ja era soci de l'Obra Cultural Balear des de gener de 1972, gràcies a una iniciativa de Climent

Garau, aleshores president de l'entitat, i d'altres membres de la junta directiva. Garau conta que Miró es va interessar vivament per la llengua i, relacionant l'OCB i la defensa de l'idioma, va convertir-se en soci pro-

tector amb una quota important. Consta a la relació de socis sota el núm. 389, amb la llegenda "Joan Miró i Ferrà, pintor". Sens dubte, el nostre consoci més universal, i d'una generositat provada.

Magnífica fotografia d'Eugeni Forcano que ens ensenya el mestre al seu estudi en plena creació, fent un dibuix a la ploma. Aquesta imatge, que tanta difusió ha tingut (és la sobrecoberta a tot color, per exemple, de la conegudíssima obra "Miró i Mallorca", de Pere A. Serra, Edicions Polígrafa, 1984), té com a rerefons la litografia-cartell que esmentam, on es pot llegir clara i expressament el nom de l'Obra Cultural Balear presidint una mica simbòlicament tot el procés creatiu de Miró, nét del fuster solleric Josep Ferrà.

Als pocs mesos de la petició de l'Obra, Joan Miró responia fent una litografia de la qual cedí cinquanta exemplars a l'OCB, vint a una entitat del Principat, i cinc per pagar totes les despeses d'edició; al mateix temps, autoritzà que les mateixes planxes servissin per al tiratge d'un cartell específic per a l'entitat, tot mitjançant la galeria Maeght de Barcelona. Joan Oliver (LLUC, núm 713), descriu la gestació d'aquesta litografia, la més important donació de Miró a una entitat cultural mallorquina, i la interpreta així: "Havia realitzat un treball ple de simbolisme. Aquell ocell volander trencava l'aire en una direcció ben definida, sobre una terra menuda i aïllada i en un cel que canviava de coloració a mida que l'au sortia de sota el núvol

Joan Miró ja era soci de l'Obra Cultural Balear des de gener de 1972, gràcies a una iniciativa de Climent Garau, aleshores president de l'entitat, i d'altres membres de la junta directiva.

negre del temps passat i es dirigia cap a una atmosfera més acollidora que assolía tonalitats de verd esperança; i, emmarcant els límits inferior i superior, el blau de la mar mediterrània i el roig d'una albada no exempta de núvols però, per això mateix, promesa d'un nou dia més lluminós i encoratjador". El cartell duria a dalt el nom de OBRA CULTURAL BALEAR i a baix la llegenda CADA POBLE LLAURA EL SEU FUTUR. La llegenda és obra de Josep M. Llompart. Així, l'entitat relacionava per sempre el seu nom amb el de Joan Miró, i també amb el de Llompart, un amb el seu art pictòric, l'altre amb el seu alè poètic.

Vist en perspectiva, l'OCB no en va treure gaire benefici econòmic (cobrava les litografies a 50.000 pts,

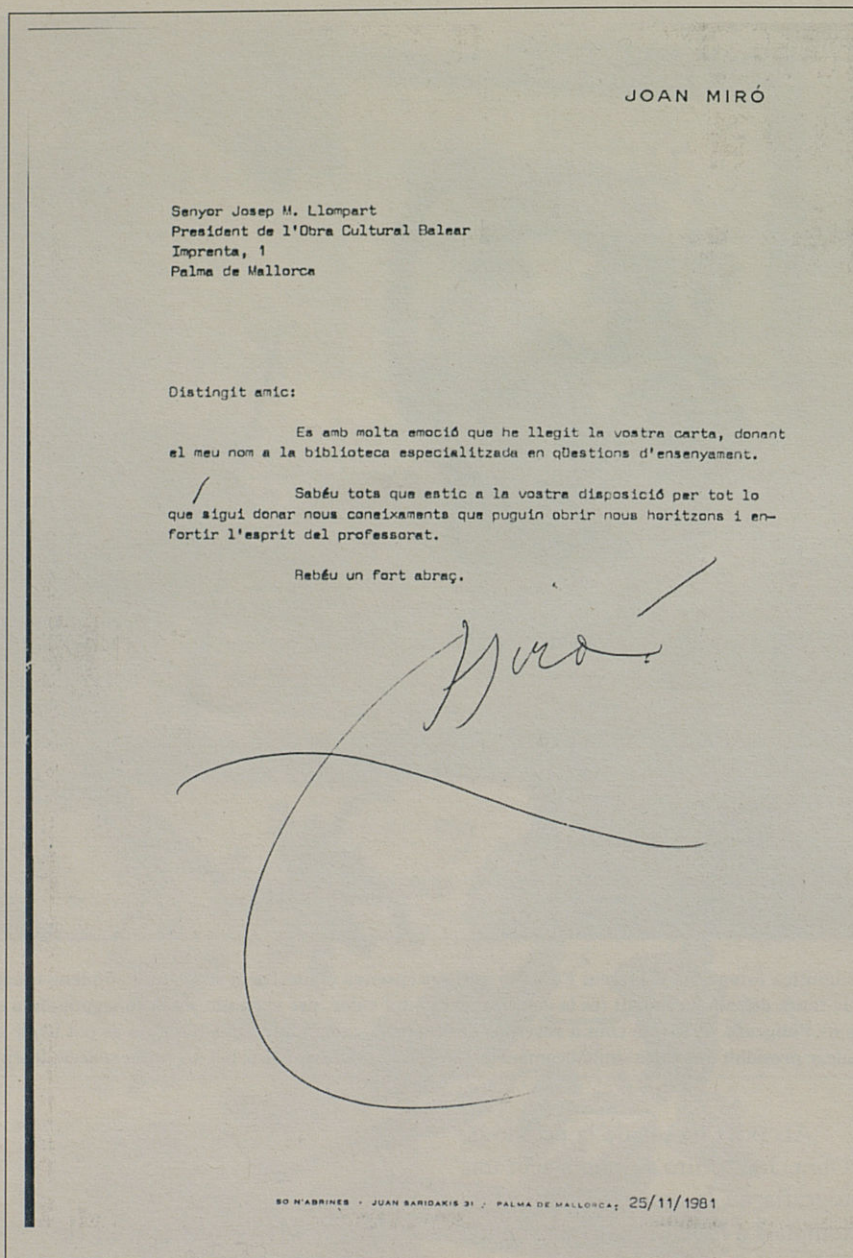
un preu inferior al valor de mercat i, sobretot, al valor que els galeristes sabien que tenia i que tendria en un futur immediat). En canvi, va fer una gran inversió simbòlica, i l'entitat duu des d'aleshores el seu nom lligat a una personalitat universal. En justa correspondència, la junta directiva (5.10.93) acordà donar el nom de l'artista a la biblioteca pedagògica de l'OCB, la qual, a partir d'aleshores i amb l'acceptació de Joan Miró, duu el seu nom. Aquesta biblioteca, bàsicament infantil i juvenil, s'instal·larà de manera adequada al futur centre cultural Joan Alcover.

Cap a finals de 1978 es va pensar a presentar la litografia i el cartell a la galeria Quatre Gats, juntament amb una exposició de les activitats de l'OCB.

L'entitat és membre del Patronat de la Fundació Pilar i Joan Miró, des de la seva creació i d'entre els vocals nomenats formalment per l'ajuntament de Palma.

Fa cent anys va néixer Joan Miró, enguany ens ha deixat Josep Maria Llompart. *Cada poble llaura el seu futur*: que el record de tots dos i el missatge d'esperança i de responsabilitat personal i col·lectiva que ens fa present el cartell que llegaren a l'Obra ens acompanyi sempre i ens esperoni a tenir l'entrega i la generositat que demostraren els dos il·lustres veïns de Son Abrines i Son Canals. □

Antoni Mir Fullana és president de l'OCB.

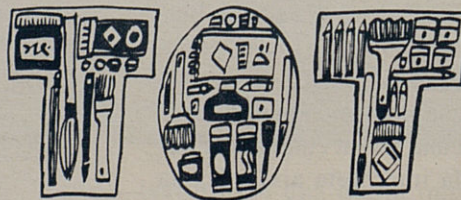
Carta dirigida a l'Obra Cultural Balear amb motiu de la creació de la "Biblioteca Joan Miró".

PAPERS PINTATS I PINTURES

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES
VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 - Telèfon 72 14 83 - Fax 71 93 12 - 07002 PALMA DE MALLORCA

MATERIAL DE BELLES ARTS

PELLETERIA, 2 i SOL, 28 - Telèfon 72 28 59 - 07001 PALMA DE MALLORCA

Joan Miró: un pintor universal compromès amb el seu poble

BARTOMEU ROTGER I AMENGUAL

Dóna gust poder retre un conjunt d'homenatges al nostre genial mestre Joan Miró i poder assistir a un seguit de celebracions amb motiu dels cent anys del seu naixement. I també ens omple de joia i alegria veure com arreu del món un bell conjunt d'institucions públiques i privades s'han abocat a recordar, difondre i aprofundir la vastíssima

obra d'un dels artistes més singulars i universals d'aquest segle. Les importants exposicions realitzades a Barcelona, Madrid i Nova York, com també la que inauguram aquest desembre a la Llotja de Palma, són fites històriques en el sentit que milers de milers de ciutadans del planeta hauran pogut prendre coneixement d'un dels alfabetes de signes pictòrics

més definitoris, innovadors i avançats del segle XX.

A la nostra comunitat, la Conselleria de Cultura, Educació i Esports intregrà, juntament amb altres institucions, la Comissió per a la Commemoració del Centenari del Naixement de Joan Miró. Com a membre constituent d'aquesta i com a institució amb responsabilitat en política cultural i educativa a la nostra comunitat, la Conselleria decidí celebrar la commemoració mironiana perquè durant aquest any es fessin actes de tota casta destinats a donar a conèixer a tota la societat de les Balears i als seus visitants la importància cabdal i única de la tasca ingent de l'artista.

I també era necessari i essencial, quan s'enfocaven els caires de l'esdeviment, subratllar i posar en relleu amb precisió les arrels mallorquines de Miró (era fill de mare mallorquina, Dolors Ferrà, i era casat amb una altra mallorquina, Pilar Juncosa), la importància de Mallorca en els fonaments del seu aprenentatge (els primers dibuixos d'aquell Miró adolescent, que passava els estius a Palma, mostren la plaça del Progrés, el castell de Bellver, les barques del Molinar, la Seu, la Llotja...) i, sobretot, els seus darrers trenta anys de maduresa viscuts a la possessió de Son Abrines, durant els quals va realitzar la projecció universal dels seus llenguatges plàstics i convertí en realitat, gràcies al seu amic Josep Lluís Sert, un dels seus grans desigs vitals: tenir un taller per poder practicar les seves exploracions més poètiques:

Autoretrat de Joan Miró, 1919.

allò que el seu amic Jacques Dupin ha anomenat "la invenció d'una escriptura". I per aquest taller passen poetes i pintors, escriptors i músics, crítics i galeristes: tot un conjunt de persones de la cultura que després han reflectit en les seves obres la impressió forta que el territori mironià de Son Boter, Son Abrines i, especialment, el taller Sert els produí. Dupin mateix i també Georges Raillard, Blai bonet, Alexandre Cirici i Camilo José Cela són signatures ben diferents que en donen testimoni. I aquest taller que conegué els treballs i els dies de Miró s'ha convertit gràcies a la voluntat de l'artista i de la seva esposa en la Fundació Pilar i Joan Miró, que, amb la Fundació Miró de Barcelona, constitueix un indret obert a tota casta de recerques, d'exposicions, de projectes, d'estudis, etc, per a artistes i estudiosos innovadors i arriscats que volen seguir les petjades del mestre. I faig servir la paraula "mestre" en els dos nobles sentits que es complementen: l'un, com a artista inventor i creatiu; l'altre, com a treballador infatigable i recercador dins tots els mesters que li permetien potenciar les múltiples possibilitats de la matèria.

I Miró és un mestre moral amb una ètica que el compromet des de la infantesa a l'amor a la seva terra i a la seva llengua: al seu país. En totes les complexes i dures circumstàncies de la seva llarga vida hi ha una fidelitat als seus signes d'identitat totalment exemplar. Record unes paraules

Era necessari i essencial
subratllar i posar de relleu
les arrels mallorquines de
Miró, la importància de
Mallorca en els fonaments
del seu aprenentatge i,
sobretot, els seus darrers
trenta anys de maduresa
viscuts a la possessió de
Son Abrines.

les seves que m'impressionaren: "Aquesta llum de Mallorca és una meravella. La llum de Mallorca està impregnada d'una poesia puríssima; em recorda la llum d'aquestes coses orientals que es presenten com a vistes a través d'un vel, la llum d'aquestes coses minucioses que es dibuixen... No és gens casual, gens gratuït, que hagi vingut a viure i a treballar aquí... És la crida de la terra. Tarragona-Mallorca. O viceversa, tant és: Mallorca-Tarragona. Ho sent des que tenia dos o tres anys i m'enviaven a passar els nadals amb els meus avis. El Mediterrani. I Catalunya! Això és la força mental, caram!, la força plàstica."

Joan Miró mereix el nostre respecte, el reconeixement i, sobretot, el coneixement dels seus territoris, de la seva obra i del seu llegat. Per això la programació que durant tot aquest any del seu centenari s'ha anat desenvolupant ha estat presidida per una idea clara: aconseguir que la figura de Miró i la seva obra traspasassin els cereals culturals habituals i es fessin presents en la vida quotidiana dels ciutadans de les Balears. Per complir aquest objectiu hem organitzat conferències, exposicions, concerts, taules rodones, tallers i tertúlies. Hem editat monografies del pintor fetes per reconeguts especialistes i li hem dedicat un número de la publicació de l'Institut d'Estudis Balearics.

Ara, amb aquest dossier dedicat a Miró que fa la prestigiosa revista EL MIRALL, la poesia plàstica d'aquest mallorquí-tarragoní-català universal serà una mica més coneguda i en podran fruit un nombre major d'illencs, per la qual cosa ens n'alegram i celebrem amb gust la seva aparició. □

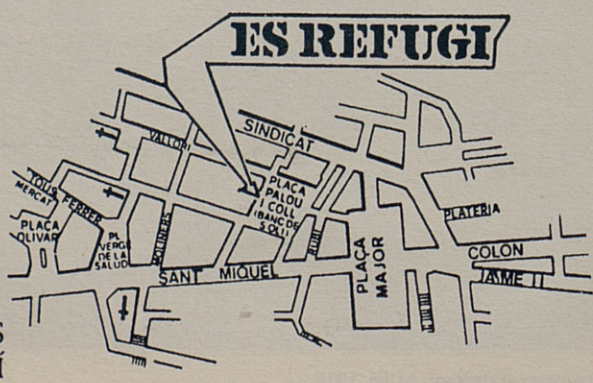
Bartomeu Rotger i Amengual és el Conseller de Cultura, Educació i Esports.

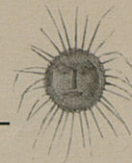

ES REFUGI

Pl. Palou i Coll, 10 (Banc de s'Oli)
Telèfon 71 67 31
07002 CIUTAT DE MALLORCA

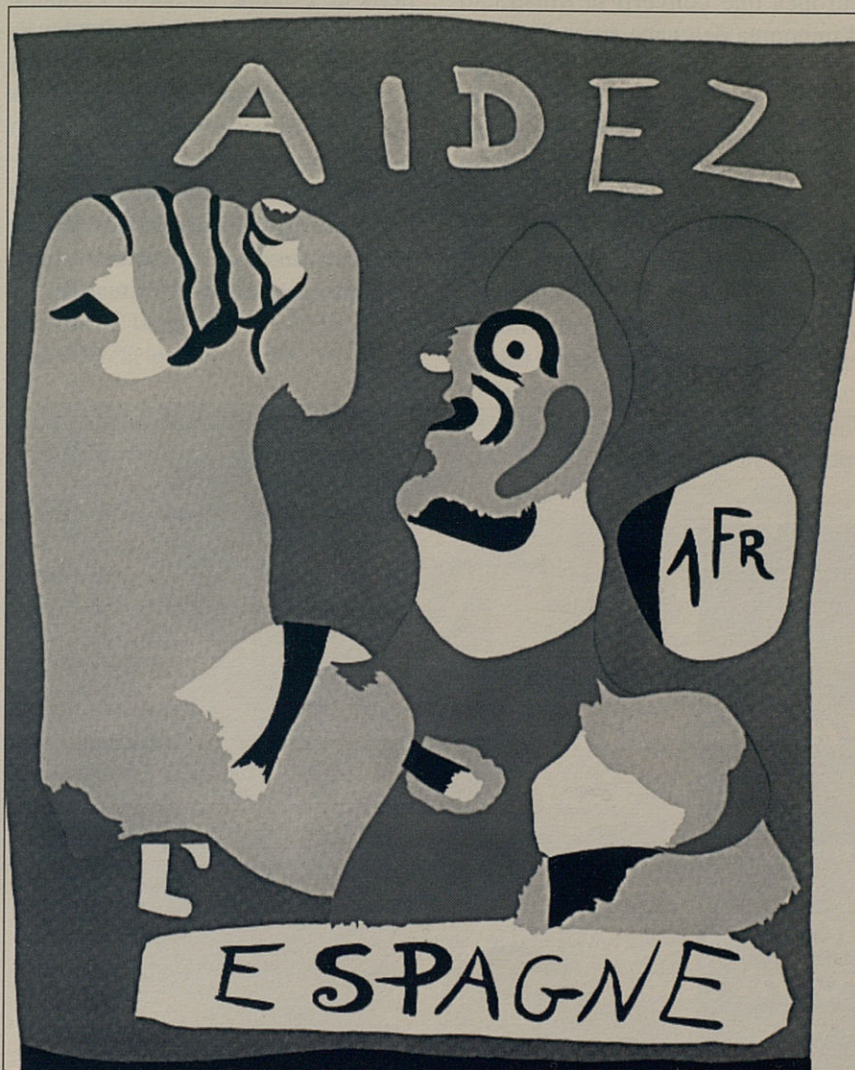
ESPECIALISTES EN ARTICLES
DE MUNTANYA, CAMPING I ESQUÍ

L'univers Miró

JOAN FRANCESC ROMERO

La comprensió dels fenòmens relativistes, la física nuclear, les revolucions socials... l'eclosió de la música, de la literatura, de les arts plàstiques... havia tingut lloc especialment a París entre les dues grans guerres. Qui no era a París estava condemnat als prostíbuls provincials. Miró va venir a Mallorca i la va incorporar al mapa de la cultura universal contemporània.

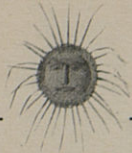
A començaments d'aquest segle, els paradigmes artístics tradicionals palesen una alteració capital. Els canvis que el món cultural i cien-

tífic va experimentar com a conseqüència de les transformacions del sistema productiu i de les innovacions tecnològiques, van transformar com-

pletament el panorama que el món occidental ofería com a culminació de les troballes científiques i artístiques. L'aplicació del mètode científic a les ciències de la natura i el naixement de la ciència moderna esclaten en els descobriments del segle de les llums i, com a conseqüència, el rol que les arts tradicionals havien tingut es capgira radicalment.

Aquestes arts tradicionals volien tenir un paper explicatiu i descriptor de la realitat immediata, almenys en l'entorn de les plàstiques. Aquest paper és assumit a poc a poc per les ciències de la natura, ara amb formidable aparell d'aclariment i predicció que permet avançar-se als fenòmens de la natura i, en certs casos, modificar-los.

La pintura, per exemple, ja no pot ser la cal·ligrafia i la correcció del món natural, una transcripció pura, sotmesa a regles acadèmiques estrictes. Ara es tenen eines molt més adequades per endegar aquestes tasques. La literatura ha d'encetar noves rutes, lluny de la mera descripció i el calc. La música, activitat sotmesa per excel·lència a regles d'ortodòxia, ha d'intentar trencar les cadenes que la lliguen a terrenys ja erms per excés de conreu. En definitiva, el model tradicional està esgotat. És impossible fer un teatre a l'estil de Shakespeare millor que Shakespeare, una pintura, a la manera de Vermeer millor que Vermeer i una música com la de l'època de Mozart millor que Mozart. Per dir-ho d'una altra manera, tot el que s'havia de fer en aquests territoris-

respectant les regles clàssiques, ja estava fet i no podia ser superat. Shakespeare havia acabat amb l'ofici de dramaturg, Vermeer amb el de pintor i Mozart amb el de músic, entesos tots en el sentit de l'ortodòxia clàssica.

Els canvis científics, tecnològics, culturals i socials havien fet emergir un altre tipus de perspectiva, de valors i de criteris. Això s'accentua molt més al començament de segle, car s'hi produeix un nou trencament científic amb l'aparició de nous models amb valor còsmic: la comprensió dels fenòmens relativistes, la física atòmica, les revolucions socials... Aquests canvis, que havien tingut lloc en uns entorns geogràfics diferenciats, encara que reduïts —França, Regne Unit, Alemanya—, fan eclosió en un indret geogràfic molt concret: el París d'abans de la Primera Guerra Mundial i el d'entre les dues guerres, especialment en l'àmbit de la literatura, la música i les arts plàstiques. Qui no era a París

en aquesta època estava condemnat als prostíbuls provincials, a l'ostracisme intel·lectual i al descrèdit professional.

El nostre petit país, les nostres illes oblidades, havien estat condemnades als llims de la perifèria provincial, reduïdes a mer accident geogràfic, a pura eventualitat gràfica damunt el mapa. Miró les va dibuixar, no com a quadre, ans com una realitat damunt el mapa de la cultura europea que convertí la il·lustració d'impremta del mapa en un fenomen de la il·lustració. Aquesta és la força de Miró. Naturalment que Joan Miró pintava avançant-se i lligant-se als canvis. Ningú no ho dubta. Però també fou un metapintor, car va pintar Mallorca en el mapa de la cultura contemporània.

Salvador Dalí va llençar una vegada un magnífic estirabot durant el franquisme. Va dir que la cultura espanyola era la més substancial de totes, perquè permetia passar directament de la terra al cel sense estadis

intermedis, si afegim la capacitat d'ascensió cap amunt del submarí d'Isaac Peral amb la dels sindicats verticals. Deixant de banda acudits dignes de Tristan Tzara, certament és ver que Miró és un dels causants que la cultura pròpia del nostre arxipèlag pugui entrar directament a la cultura universal sense passar per intermediaris innecessaris.

Per tot això i per moltes més coses que són ben òbvies, la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear vol retre homenatge enguany al nostre artista. Ho ha fet fins ara i continuarà fent-ho fins a la fi de l'any, de manera diversa i integradora, de forma que la celebració d'aquest centenari sigui la flama que encengui l'entusiasme de les generacions futures envers aquest personatge cabdal del nostre món. □

Joan Francesc Romero és el Director General de Cultura del Govern Balear.

Pianos Can Garcias

Pere Josep Garcias

C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
Tel. i Fax: 46 20 16

**VENDA DE PIANOS
VERTICALS I DE COA**

Primeres marques europees

BLÜTHNER • BÖSENDORFER • C. BECHSTEIN • FEURICH
FÖRSTER • GROTRIAN-STEINWEG • HOFFMANN • IBACH • PETROF
PFEIFFER • RAMEAU • RÖNISCHE • RÖSLER • SAUTER • SEILER • SCHOLZE
STEINGRAEBER & SÖHNE • WAGNER • WEINBACH • ZIMMERMANN

Especialistes en pianos per a professionals i pianos d'estudi
El millor servei post-venda
Més de 70 anys d'experiència

AFINACIONS • REPARACIONS • RESTAURACIONS
LLOGUER DE PIANOS NOUS O RESTAURATS
INSTRUMENTS HISTÒRICS
(CLAVICÈMBALS • FORTEPIANOS • ORGUES LITÚRGICS)
PIANOS ELECTRICS

Podeu adquirir EL MIRALL a les següents llibreries:

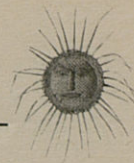
Barcelona	Ona	Palma	Byblos
Barcelona	Signe	Palma	Embat
Campos	Colom	Palma	Fondevila
Ciutadella	Roser Seguí	Palma	Jaume de Montsó
Eivissa	Vara de Rei	Palma	Llibres Mallorca
Inca	Casa Pedrós	Palma	Manera
Inca	Espirafocs	Palma	México
Inca	Vilanova	Palma	Papereria Mallorca
Felanitx	Ramon Llull	Palma	Quart Creixent
Felanitx	Còndor	Palma	Selecta
Manacor	Xaloc	Palma	Totem
Maó	Catalana	Sant Joan	Ca na Blanch
Maó	Católica	Sóller	Calabruix
Palma	Alcaide	Son Cladera	Arbós
Palma	Balmes	Son Ferriol	Verd en Blau
Palma	Baron	València	Tres i Quatre

I als principals quioscos de Palma.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./a. _____
Adreça _____
C/ _____ Núm. _____ Pis _____
Codi Postal _____ Població _____
Telèfon _____
Em subscric a la revista EL MIRALL, al preu de 3.000 ptes. de quota anual.
Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària / d'estalvi que indic a continuació a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:
Banc/Caixa _____
Agència/Oficina _____
Cte/Lta. núm _____

Signatura _____

El primer Miró

MARGALIDA TUR

Parlar de fases o etapes en l'obra pictòrica de determinats autors, no és sempre una tasca raonable ni acceptable. En alguns artistes és molt clar parlar d'èpoques en les quals la seva obra pot ser dividida en etapes cromàtiques (recordem Picasso), estilístiques o temàtiques (pensem en Goya). No obstant, és un procés evolutiu el que marca la producció pictòrica (i/o escultòrica, per no entrar en altres

camp), o dit d'una altra manera, aquesta producció ve donada per una evolució que passa per tota una sèrie de "graus" que van des de l'època inicial o de formació fins a la madura (i en alguns casos tardana).

Dividir, per exemple, la vida artística d'un pintor en fases implica posar un principi i un final, bé per mitjà d'una data, bé per mitjà d'una obra. Malgrat tot, les perioditzacions

han de ser flexibles, tal i com ho diu Arnold Hauser, qui afirma que el segle XIX no comença el 1800 sinó el 1830, i que el segle XX no comença fins després de la Primera Guerra Mundial.

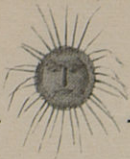
En un article publicat per Montse Frisach al diari AVUI, l'autora reconeix que Joan Miró no només va ser el pintor del cel i les etrelles, la lluna i el sol o les dones i els ocells. Joan Miró sabia molt bé, i n'era conscient, que la sensibilitat artística passa per tenir els peus a terra, imatge que plasmà literalment més d'un cop a la seva obra plàstica. Es posa així de manifest que la vinculació del pintor català amb la terra i amb les seves pròpies arrels és una constant en la seva creació, sobretot en el que es podria anomenar primer període (que comprendria el pas per la figuració vinculada a la realitat fins que dóna a aquesta una nova imitació poètica, la

del somni). No deixa de ser significatiu que la primera obra catalogada sigui *El pagès* (1915).

El Miró dels primers temps és un pintor que rep les influències de Cézanne, de Van Gogh i dels fauistes, i que per mitjà de la pintura copsa el paisatge, sobretot de Mont-roig. D'aquesta època són *Paisatge de Mont-roig* (1914), de clara empremta fauvista, o *Sant Ramon* (1916), on els traços geomètrics, les deformacions i els ritmes i formes posen de manifest l'assimilació de l'artista amb les avantguardes, sobretot l'apropen al ja mencionat Cézanne, al Cubisme i al Futurisme. Aquestes influències, acompanyades d'un viu cromatisme, donen a les obres unes deformacions a l'espai, una combinació de motius ornamentals, simplificacions i plans geomètrics que es concreten en el *Retrat de V. Nubiola* (1917), en el de *Juanita*

Retrat de V. Nubiola, 1917. El cromatisme viu, les deformacions de l'espai, els motius ornamentals, les simplificacions i els plans geomètrics fan que en aquesta obra es concreten les influències del Cubisme i el Futurisme. (Museum Folkwang, Essen.)

Obrador (1918) i en la *Natura morta del molí de cafè* (1918).

La masia (1921-22) culmina el període de realisme detallista. És l'obra que inclou el que serà el repertori iconogràfic fonamental mironià: arbre, sol, lluna, dona, ocell, ca, escala (posem com a exemple *Gos lladrant a la lluna*, de 1926).

A partir d'ara (Miró ja s'ha instal·lat a París), l'autor es relacionarà amb el moviment surrealista, amb el qual romandrà vinculat (recordem que André Masson afirmà que "... Miró és el més surrealista de tots nosaltres"), però mai no en serà membre ortodox.

La terra llaurada (1923-24), *Paisatge català (El caçador)*, 1923-24) i *El carnaval d'Arlequí* (1924-25) són les obres introductòries del llenguatge de signes a partir dels quals es fa coneixedora la producció posterior de Miró. És també en aquestes obres on neix el simbolisme dels colors bàsics, com ara el vermell, el verd, el blau i el groc. *La terra llaurada* es podria denominar de transició, de l'època detallada a l'època surrealista. Encara hi són constants els elements de la naturalesa, com l'arbre, els animals i la casa. Però també és un clar exponent dels que seran principis surrealistes, amb

La masia (1923-24) culmina el període de realisme detallista. Inclou el que serà el repertori iconogràfic mironià: arbre, sol, lluna, dona, ocell, ca, escala... (National Gallery, Washington.)

elements que poc tenen a veure amb la realitat objectiva. Així és de destacar l'ull, situat a la copa de l'arbre, l'orella, o la vaca, amb formes òbviament deformades.

A la segona meitat dels anys 20, seran protagonistes la fantasia i el

somni. El 1926, Miró fou qualificat per la premsa internacional com el cap del Surrealisme.

Interior holandès (1928), s'ha volgut veure com l'obra radical d'aquest període. No obstant, Rosa M. Malet l'ha relacionat amb *La*

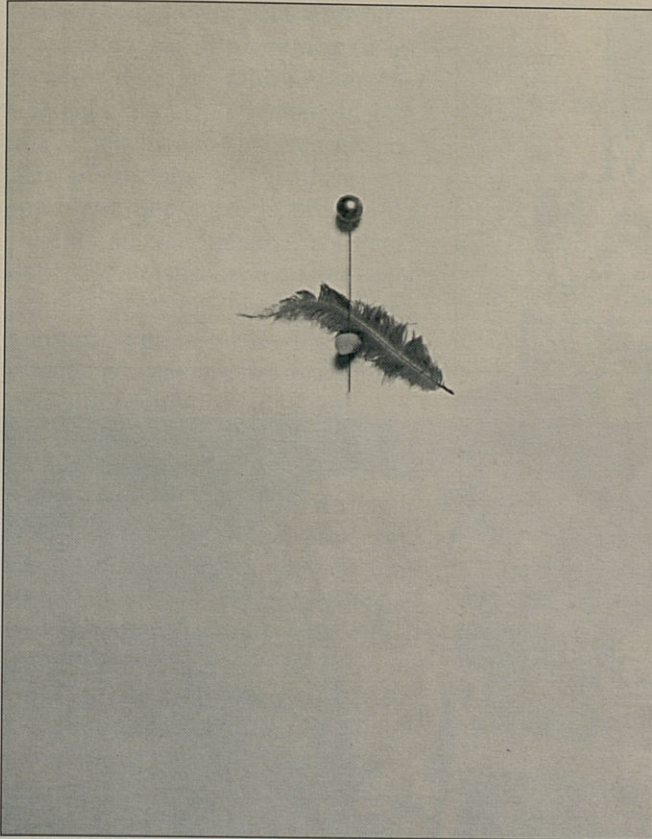
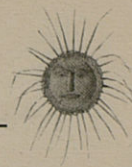
3 cintes de vídeo sobre tradicions i costums de Mallorca

MALLORCA, ILLA MEDITERRÀNIA

Una obra de divulgació de la realitat viva de la nostra cultura popular actual i del passat recent, produïda per VÍDEO DOCUMENTALS.

Oferta especial per als socis de l'OCB i subscriptors d'EL MIRALL: 2.000 ptes. (La col·lecció dels 3 vídeos, 6.000 ptes.)

Podeu demanar-los a l'Obra Cultural Balear, tel. 72 32 99 (c/ Impremta, 1, 07001 Palma, Mallorca).

Ballarina espanyola (1928) una de les obres que Victoria Combalia ha definit com a poesia visual, basades només en imatges, sense presència de la pintura pròpiament dita, com en aquest cas: únicament una agulla, un suro i una ploma. (Col·lecció particular.)

El bell ocell desxifra el desconegut a una parella d'enamorats (1941), de la sèrie de les *Constel·lacions*, a partir de la qual les obres de Miró inicien l'època de la maduresa. (Museum of Modern Art Nova York)

masia, no pel radicalisme, sinó pels motius realistes i per l'*horror-vacui*, i l'allunya de l'exemple de crisi en el llenguatge mironià. Obres com les *Ballarines espanyoles* (1928) amb clares referències post-dadaistes, són les que Victòria Combalia ha definit com a poesia visual. Són realitzacions basades només en imatges, sense presència de la pintura pròpiament dita, com la que consisteix únicament

en una agulla, un suro i una ploma.

La producció del decenni de 1930 és la que Jacques Dupin ha denominat de "pintures salvatges", en les quals, pel seu dramatisme, és palpable el pressentiment d'una catàstrofe: la guerra civil. A partir d'aquí l'obra mironiana tindrà poc a veure (estilísticament parlant) amb la del Miró jove, amb les pintures del Camp de Tarragona i amb els qua-

dres de l'època plenament surrealista. El Miró d'ara serà el Miró famós (no a Espanya, ja que aquí el seu reconeixement oficial no tindrà lloc fins ben entrats els anys 60), el Miró que a partir de la sèrie de les *Constel·lacions* inicia una nova època, la de la maduresa. □

Margalida Tur és llicenciada en Història de l'Art.

Plànols topogràfics
Fotografies aèries

Plaça del Rosselló, 4-A, 3r.
Telèfon 72 33 56

07002 Palma de Mallorca

carrer del
baix riera, 1-a
tel: 24 03 86
07009 palma

arts
XISCO
grafiques

J. M.

BIEL MESQUIDA

EN JOTA EMA DESCOBREIX AL LLARG DE LA SEVA APASSIONADA RECERCA PLÀSTICO-PICTO-POÈTICA FILONS DE NOTES MUSICALS FETES AMB MATERIALS DE CLARORS, TAMBÉ ANOMENADES CONSTEL·LACIONS O GALÀXIES D'ESTELES I FORATS NEGRES AMB LES QUALS BASTEIX AMB MOLTS DE GINYYS, ENGINYS I D'ALTRES INVENCIIONS POÈTIQUES ELS VISIIONARIS ALFABETS DEL SEGLE XXI QUE AQUEST ANY DEL CENTENARI DEL SEU NAIXEMENT SÓN PUBLICITATS AMB TOTA CASTA DE MÀRQUETINGS MUNDIALS PERQUÈ PUGUIN SER CONEGUTS PER MILIONS D'HUMANS ALS QUALS AJUDARAN A ENTENDRE I ENTENDRE'S AMB TENDRORS I CONEIXEMENTS REVELATS PER AQUEST PETIT CATALÀ DE MALLORCA (O MONT-ROITGER DE SON ABRI-NES, O MALLORQUÍ DE CATALUNYA O SONBOTERER DE TARRAGONA) QUE AMB L'ARREL MESTRA DE LA CATALANITAT COM A FONAMENT HA OBERT AL MÓN NOUS CELS, NOVES MARS, NOVES TERRES: NOVES ESCRIPTURES...

“Si m'arriba a faltar material vaig a la platja i faig grafismes amb una canya damunt l'arena.”

Preludi d'una coneixença al començament dels felïços 70. Era diumenge. Al monestir de Montserrat ens havíem tancat unes dues-centes persones anomenades “intel·lectuals catalans” i “treballadors de la cultu-

ra” per testimoniar el nostre rebuig contra els sagnants judicis de Burgos amb els quals el vell dictador es carregava sense pietat uns lluitadors radicals. Record la por que passàrem per pujar a la reunió amb controls de

policia per totes les carreteres. Molts escalaren la muntanya a peu i tirant pel dret. Hi havia un ambient carregat on les notícies i les informacions eren vagues i boiroses amb el terror com a fons. Cada pic érem més.

Cada fesomia nova d'un escriptor, d'un científic, d'un pintor, d'un director de cine, d'un misser ens tranquil·litava. I si venien els gran noms, aquells que signaven els primers els incontables manifests, ens semblava que entre la pressió de l'opinió pública mundial, del Papa, dels caps d'estat democràtics, dels grans intel·lectuals de molts països solidaritzant-se en les demandes d'indult aconseguiríem salvar la vida dels injustament condemnats. Per això quan s'estengué el remor de "Ha arribat en Miró! Ha arribat en Miró!" com un ventaguer d'alegria quasi no ho podia creure. I era vera. Allà enmig d'aquella gentada Jota Ema semblava un benèfic i benigne patriarca que amb els seus ulls d'un blau espirejant d'estrelletes es solidaritzava amb tots els lluitadors antifranquistes i ens saludava un per un. Vaig quedar bocabadat de la seva senzillesa per un cantó i de la seva fortalesa per l'altre. Aquella reunió estava plena de tensions. Calia redactar un manifest que havia de ser signat per persones de molt diferents ideologies amb l'antifranquisme com a front de batalla i no era fàcil. En Jota Ema aconsellava amb l'alta tradició dels seus 75 anys les paraules més conciliadores, civilitzadores i justes. I l'endemà tots els mitjans de comunicació del Planeta sabien que malgrat quaranta anys de franquisme unes veus de pensadors i artistes simbolitzaven el clam de tot un poble. Havia vist el compromís moral d'en Jota Eme i això m'obria moltes més finestres a les clarors dins la tenebrosa agonia feixista.

A Mallorca aquesta presa de posició va tenir dues conseqüències: la proposta d'un projecte urbanístic de Josep Maria Sert pel parc obert entre l'autovia i la murada amb una gran escultura de Jota Eme de vint metres que presentà el tinent batle de cultura Gabriel Tous fou rebutjada perquè hi havia un "roig" entremig. I el governador civil Carlos de Meer, un home que se significà entre la ultradreta, envià uns grisos a Son

Joan Miró i André Breton, aquest havia dit: "Miró, sense saber-ho, era el més surrealista de tots."

Allà enmig d'aquella gentada tancada a Montserrat, Jota Ema semblava un benèfic i benigne patriarca que amb els seus ulls d'un blau espirejant d'estrelletes es solidaritzava amb tots els lluitadors antifranquistes i ens saludava un per un.

Abrines perquè entregàs el passaport i amb l'ordre de no sortir de l'illa. En Jota Eme era un ver resistent contra tots els feixismes.

Home i dona davant un munt d'excrements. 1935. Oli sobre coure. 23'2x32 cm. El cel de l'horabaixa d'aquest mes de desembre a Mallorca amb un anticicló com a ciclorama és de color carabassa. Mentida. De color ambre. Duc una postal amb el quadre que dóna títol a aquest fragment. La claredat ambre

s'entrecrua entre el festival d'argiles que construeixen aquests dos individus amb els sexes omnipotents entre les cames. El call vermell de la terra portolana és de les mateixes tonalitats que la merda del quadre. La merda és marró. Em ve al cap un àlbum emeià: *Ubu aux Baléares* amb una frase que vaig aprendre de cor: "La lune se pose sur le cul de son homme. Et tombe amoureuse de l'Arc-en-ciel s'enferme dans le cercueil. Le cercueil dit à l'écureuil MERDE veux-tu finir." Qualcú em comentà quan era un adolescent que en Jota Ema havia dit que la darrera paraula que volia dir abans de morir era "merda" i sé que vaig tenir un calfred d'emoció. Tot el capvespre és color de taronja pelada. Mir la verga enravenada de l'home i la poma amb set pèls de la dona; Peg una revinglada per les espines de l'espina. Duc una plagueta on intent esgrafiar els tremolors del meu carntrémol que la conjunció de la vesprada, el mar de la badia de Palma com un llac de plom, la direcció exacta del taller Sert rera uns llums constel·lats per Gesa i els títols dels quaderns del jardiner d'esteles aquells negres i sòrdids 40 (Gran quadern de Palma, Dafnis i Cloe, Palma de mallorca, Une femme, Souvenir d'un poème) em produï-

Li demanàvem el cartell que anuncià el congrés amb què s'iniciava la reconstrucció nacional dels Països Catalans. El va fer amb una passió intensa.

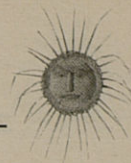

xen. El cel agafa les coloracions exactes d'un bloc que no he pogut esborrar de la memòria: Quadern taronja. El crani net d'un conill vaora la sola de la sabata. L'agaf. Hi ha dos líquen com a cervell i un buit als ulls. Sent qualcú que canta un vou-veri-vou: "Que la meva obra sia com un poema musicat per un pintor." André Breton apareix darrera unes mates com si no res. Li dic: Què fas per Can Parrisco de Marratxí? Se treu un paper que duu enrodillat a un cilindre i comença a explicar-me les meravelles del *petit catalan* que per mèrits propis es va convertir en una de les definicions més autèntiques del surrealisme. "Sense saber-ho era el més surrealista de tots." Quan ha dit aquesta frase desapareix. Mir un foraviler que va davant davant. Quan m'acost veig amb sorpresa que és Paul Éluard que recita un text seu: "Quan l'ocell del dia, en la seva primera volada va arribar per assentar el seu niu a l'arbre dels colors, Miró gaudia de l'aire pur, del camp, de la llet, dels

ramats, amb els ulls senzills i la tendresa del pit gloriós, tot agafant la cirera de la boca." Aquí s'atura cop en sec, mira l'horitzó amb el cap Enderrocant i el de Cala Figuera cloent la badia i dirigint el dit índex cap a Cabrera xiscla: "Res no li va escaure millor que un camí ataronjat i malva, cases grogues, arbres rosats, la terra més prop que el cel de raïms i olives, que traspasarà durant molt de temps les quatre parets i el fàstic." Estic tot sol en mig d'una pedrera de marès abandonada amb el xasss! xasss! xasss! de les ones contra les roques fetes a base de copinyes fòssils. Sé que en Jota Eme se va dur com un germà bessó amb els poetes de la lletra. El mestre J. V. Foix i el mestre Carles Riba, que també bufen una gegantina tortada amb cent canalobres encesos damunt les pólvores blanques mentre Marilyn Monroe canta el *Happy Birthday* que va entonar pel malaguanyat J. F. Kennedy, sinergitzaren la força de la seva lletra amb la irradiació de les esteles i els deixants del seu

collega i amic de Mont-roig. De sobte la nit s'ha constel·lat de llumets multicolors. La veu d'en Jota Ema ressona entre la pell dels mareos plens de pegellides, eriçons i estrelles de mar: "És l'any quaranta. He tornat a Mallorca quasi per misericòrdia de la família de la meva dona. Tenc un estudi petit. Hi fa molt de fred a l'hivern i molta calor a l'estiu. Quan acab una constel·lació o un grafisme que em satisfà m'obsequi jo mateix amb un cafè amb llet. Em trob molt totsol, com a desampatat. Veig com una civilització en la qual m'havia format i en la qual creia és destrossada sota la bota del feixisme i del nazisme. El mateix sofriment em dóna forces per seguir pintant. Si m'arriba a faltar el material vaig a la platja i faig grafismes amb una canya damunt l'arena, dibuix amb el raig d'un pixat sobre la terra seca, dibuix en el buit de l'espai el gràfic del cant dels ocells, el soroll de l'aigua i del vent i d'una roda de carro i el cant dels insectes, que, tot això, s'ho emporti després el vent, l'aigua, però tenc el convenciment que totes aquestes realitzacions repercutiran per màgia i miracle en l'esperit d'altres homes." I de sobte un colom que devora el cervell d'una pantera davant una estàtua en suc de llimona dressada des de fa segles sobre les ones blaves.

En Jota Ema un lluitador contra els lliberticides per les potencialitats d'intel·ligència de la llengua i la cultura catalanes. Va ser a la Galeria Quatre Gats del carrer Sant Sebastià de Palma i era devers 1977. Havíem llançat endavant la reconstrucció nacional mitjançant el Congrés de Cultura Catalana que es feia arreu dels Països Catalans. Li demanàvem el cartell que anuncià el congrés i el va fer amb una il·lusió intensa. La presentació es preparà a la galeria de Ferran Cano i Àngel Juncosa. No oblidaré mai aquell horabaixa quan vaig poder parlar amb ell i sentir profundament la força moral d'un dels estetes més

Josep Lluís Sert, Joan Miró, J. V. Foix i Llorenç Artigas, ciutadans que compartien fam i set de llibertats.

importants del segle. Quan de vegades m'endins dins les misèries culturals quotidianes, em fa plorera la lluita per les evidències que cal dur encara ara i em vénen temptacions de desànim pens en la forta resistència d'aquest inventor d'unes escriptures noves de trinca en un temps d'assassins i trob un gran consol. Ell ens encoratjava aquell horabaixa quan celebràvem la sortida de la seva senyera de colors, ell ens deia que calia treballar amb força, ell ens obria dreceres d'entusiasmes, ell ens mostrava la terra promesa amb les puntes dels dits tacats amb tots els colors dels seus somnis. Va ser com un somni. Record qualche frase literal: "Aquest acte d'avui demostra que això canvia, això està canviant. La gent comença a cobrar sensibilitat. Caldrà molta de feina. Han estat molts d'anys de repressió i destrucció. Emperò hi ha bona terra i bones llavors. Això fruitarà. Hem de fer coses. Hem de lluitar per la cultura d'aquestes illes, per la nostra cultura catalana. Vosaltres sou molt joves i em donau vida. Això fa créixer la vida i la intel·ligència." I aquell dia

Sé que Jota Ema
se va dur com un germà
bessó amb els poetes
de la lletra.

recordarem la seva col·laboració al pavelló de la república de l'Exposició Universal de París de 1936 amb *El Segador Català* que havia desaparegut, el segell *Aidez l'Espagne* per aconseguir doblers pels republicans, la seva militància moral per la causa de les llibertats dels pobles i dels individus. Na Maria del Mar Bonet també corria per allà. Fa poc em va contar que l'artista amb la seva dona va anar a escoltar-la en una de les seves actuacions a l'Auditori i que quan va acabar anàren al camerí per donar-li l'enhorabona i oferir-li els seus pinzells per fer la coberta d'un disc. Ella es vas posar a cantar d'alegria. El disc va ser produït per

la Sala Pelaires de Josep Pinya el primer galerista que va treure en Jota Ema del seu isolament. Després d'un homenatge del "Majorca Daily Bulletin" i d'un grup de poetes mallorquins amb l'edició de "El Vol de l'Alosa" en Pinya organitzà el 1970 la primera exposició que va permetre al mallorquí conèixer un concitadà amb quadres als museus de tot el món i inèdit en la seva terra. El 1973 la Sala Pelaires editava els nou aigüaforts de la Sèrie Mallorca i els exposava. El 1976 la galeria Quatre Gats mostrava dos llibres: *El Pi de Formentor* de Costa i Llobera amb cinc gravats i una portada i *Cinc poemes* de Salvador Espriu il·lustrats amb passió. El pintor es conjuminava amb els poetes: es fonia amb la poesia i ho mostrava als seus lectors, als seus espectadors.

Mori el Merma: símbol i signe d'una lluita contra tots els tirans i totes les tiranies. Tot començà quan en Jota Ema llegia dins l'oi negre de la postguerra l'*Ubu roi* d'Alfred Jarry i realitzava 20 gravats sobre aquest maleït rei. Deia: "Ara tothom

“... Han estat molts d'anys de repressió i destrucció. Emperò hi ha bona terra i bones llavors. Això fruitarà. Hem de fer coses. Hem de lluitar per la cultura d'aquestes illes, per la nostra cultura catalana. Vosaltres sou molt joves i em donau vida...”

veu que allò que imaginà Jarry era en realitat Franco i la seva colla. És per això que *Ubu* m'ha fascinat durant els anys del franquisme i aquesta és la raó per la qual l'he dibuixat tant sovint.” La companyia dels Putxinel·lis Claca li demanà que fes ninots, màscares i decorats d'una obra on amb tota la força del sarcasme i de l'humor més cruel trencava en mil i un bocins la imatge d'un tirà. L'obra s'estrenà el 7 de març

de 1978 al Teatre Principal de Palma i representà la consagració d'un artista que havia lluitat amb les armes de l'estètica contra la barbàrie feixista. En Joan Miró convertia l'escena en una catarsi per tots aquells ciutadans que havien patit fam i set de llibertats i havien vist la prohibició de la seva llengua i la destrucció i el genocidi de la seva cultura: la cultura catalana amb *Mori el Merma* trobava el modern camí de

DOTZÈ
ANIVERSARI

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. 71 38 21
07002 Palma (Mallorca)

les tradicions innovadores i convertia el drama nacional català en un xou mundial. Vet ací el secret i el prodigi d'en Joan Miró: fer de les seves íntimes experiències els materials de la invenció d'un alfabet per escriure una de les històries de la sensibilitat d'aquest segle que d'aquí set anys inauguram. □

Retrat de Miró

BLAI BONET

Blai Bonet, sempre extraordinari en la imatgeria literària, ha escrit recentment unes pàgines al llibre de presentació de l'exposició que la Generalitat de Catalunya va organitzar al Centre d'Art Santa Mònica, a Barcelona, sota el lema «FESTEGEM MIRÓ», per commemorar el centenari del naixement del pintor. Són pàgines plenes de bellesa, d'aquella bellesa amb què Blai Bonet sap impregnar el concepte, l'expressió, la paraula... Ens ha semblat que eren molt adients per incloure-les en aquest dossier i, amb el seu consentiment, les reproduïm a continuació.- E.M.

“... la primera cosa que tenia curolla de fer, era sortir de casa per anar a veure, mirar, tocar, ensumar els arbres alts que feien un rotlle d'ombra tan ample...”

A Miquel Servera que, com jo, sap que David Fernández Miró viu a la intimitat.

Qui té l'instrument l'empra a fons.

Després de veure aquestes paraules, en l'aire d'entorn meu vaig sentir que la natura no existeix; existeixen les relacions de l'home amb la natura que, sense aturall, viu amb la seva *altera utilitate*, aquella que no en té a bastament amb Déu i els animals...

Era un fet clar, aclarit, arribat..., quiet de fresc: l'instrument que, a Son Abrines de Ciutat de Mallorca era emprat fins al fons de tot, consistia a la realitat d'haver descobert, amb calma, d'hora... que l'organisme és més perfecte que la vida...

Aquestes paraules porten, es porten, el sant voler dir que aquell català home de l'art empreva l'organisme, estols d'organismes..., com a seguretat i arma que li donaven terra ferma perquè tingués ferro i substantivitat enfront de les relativitats i les accions ambigües de la vida, i de la Vida..., en el seu punt de l'absoluta llum, aquella que diu a la pintura «no et conec quan estàs feta pols».

En aquesta situació concreta del Miró de casolà, la intimitat de Joan Miró i de Ferrà mena a voler veure que «intimitat» és un mot que assenyalava i expressa una presència tàctil, casolana i planetària alhora: aquesta muda presència aguda: *la intimitat és la de l'univers o no és...*

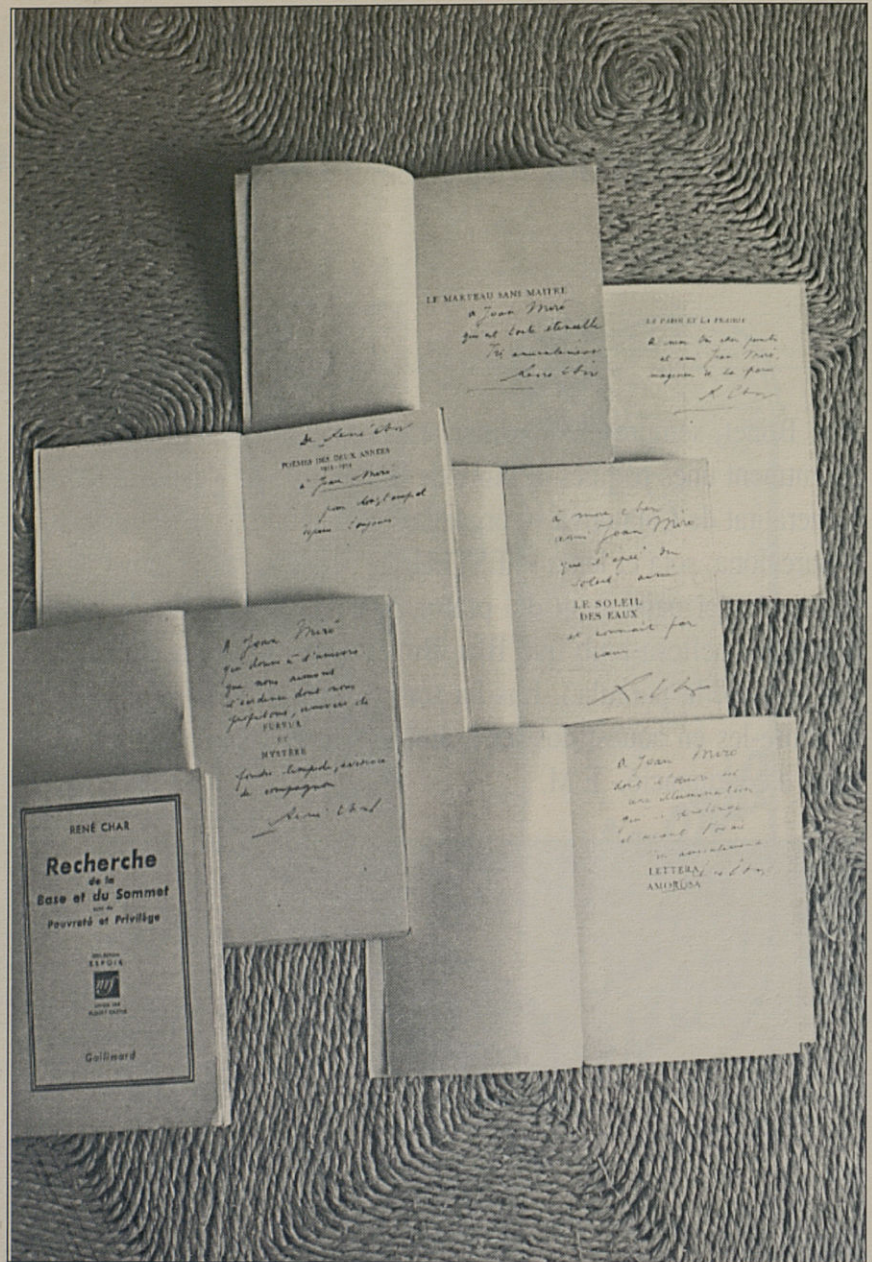
Una afirmació dotada d'aquest caràcter diürn té desfici per fer entendent que, en la cavitat del taller de Son Abrines, una cóncava entitat

abrilencia i taciturna hi ha aplecs amb eixams de creacions que les mudes tècniques ardents, fosques, fan en totes les races laiques de la matèria, i de les races laiques de la sagrada Matèria: vels d'estepa blenera, vels d'estepa blanca, d'estepa groga, color de rosa, de diferent text totes en el llenyam, rels de garrover, de pi verd, de taronger agre, de cendrosa sivina de salobrar, secor d'ex-rels com ex-vots d'arbre que volgué portar l'aigua de la terra al vol pel cel d'un espai alable per l'ala, que són escultures talment Giacomettis que no seran, però, mai, mai, mai *objectes trobats* per Miró a les terres del mar de Portals Nous, de Cala Major...

Miró ho sap i és profecia: presenten les fesomies i els treballs que el sol, les humitats, els oratges, els oratjols, el vent en els seus vuit caràcters, xaloc, gregal i migjorn, tramuntana, llebeig, ponent i mestral, les marinades, el vent de terra, la saladina, la pols de l'espai, la pols del camí... han obrat i han tret a rotlle en les estelles i en els esqueixos que la marea alta del terbolí salvador del món fa els sacrificis i desanaments de la Matèria que entre els homes no pot viure sense símbols...

En l'angle d'aquest, d'aquell racó del taller de la intimitat *sideral*, la intimitat de la *con-sideració*, vaig veure com un espectador de fons, la certesa de saber i de voler destriar i comprendre que en una rel, en la rel del balancí, en la forma d'una taula arribada d'una rel són recollides i portades amb sentit de tendra i taci-

La intimitat de Joan Miró era plena d'objectes, de cultura (com els llibres dedicats), que conformaven el seu món personal.

FUNDACIÓ «SERVEIS DE CULTURA PER AL POBLE»

Per a la promoció popular de la nostra cultura estam al vostre servei

Demaneu informació a c/ Rubén Darío, 12, 5è-B
07012 PALMA

EL MIRALL

**AMB EL
SUPORT DE**

Fundació congrés de cultura catalana

turna religió a una casa amb art i sense pinacoteca que és talment aquestes ciutats amb olor d'espart i de fusteries que són d'entranya, amb bisbe i sense governador...

I vet aquí com aquest balancí, ja sense noguer ni el nin que d'assegut en fugia perquè, al lloc on tenia un nin, hi sortís i li sortís un home..., aquesta participació de noccs i el seu menú d'un àpat gras, són menats a una localització on l'home de pintura uneix i reuneix l'obra que el temps i les energies fan amb la mort del que va ser un esplendor que arribà i aparegué.

Justament en la cavitat del taller, que la seva única màquina de viure i de veure-hi la divinitat que plora..., hi tenia el seu lloc blanquinos que l'acondueïa a fer la troballa gloriosa i menuda que la cultura d'un país es mesura per l'amor que els fills del país senten pels seus arbres...

Per això, abans d'encetar la seva nova raça de vida que d'aquí a una estona havia de començar, la primera cosa que tenia curolla de fer, com si fos una necessitat semblant a un fonament, *era sortir de casa per a anar a veure*, mirar, tocar, enumerar els arbres alts que feien un rotlle d'ombra tan ample com l'ombra que l'església feia damunt el trespol de la plaça, que la gent i una pedra quadrada anomenaven «la major», «Plaça Major», tot i que al poble no n'hi havia d'altra...

(En aquell moment, hi pensava: de la primera juvenesa ençà, li havien estat sempre a feridor les paraules d'un dels cecs als quals el fill del fus-

... la troballa gloriosa i menuda que la cultura d'un país es mesura per l'amor que els fills del país senten pels seus arbres...

ter els havia posat de bell nou la vista «veig homes com arbres que caminen». Crec que era una de les maneres de sentir que l'arbre de les rels és un dels dissenys fets en el Principi, quan la veritat era veure i sentir que ningú no sap res i que hi ha moltes coses que no estan escrites enlloc...)

Després enfilava un carrerany de pedres, de reclaus llisos, esclètxes reblertes de terra vermella, de fenàs i de mollera roquera, que anava entre dues parets seques amb esparregueres de castellà i de gat color de lleixinada, que s'escolaven entre els forats. Anava entre les pedres i els animals de la verdor que sortia a guaitar perdra i ulls tendres del món, i a mà esquerra, hi havia i s'hi veia, esgroguèit, un corral de figueres de moro que venia de nou, esfereïa, com un moix que no es mou i s'afua, brusc, groc musti, amb herbotes altes que anaven molt verdes totes soles...

S'hi veien redols de cogula que, com que el temps, que és un medica-

ment que prescriu, ja era a les darries de maig, començava a groguejar, alguns fins i tot s'emblanqueïen perquè a mitjan maig ja han tingut l'estiu amb tots els temes de l'estiu.

Per la banda de les cases en obres, la veu d'un al·lot que cridava fort:

- Joan
- Què vols?
- Que venguis
- Què vols, però?
- Que venguis

També hi deien des dels porxos, dos, que s'hi veien buits: en un s'hi veia una gelera vella, rovellada, amb una capsa de cartró, grossa, plena d'ampolles verdes i una senalla damunt un peu de ribella de ferro.. Damunt un dels cornalons de les teulades, color de penyal, color de palla mullada, una mànega de fum minvava i engruixava de volum i d'alçària: aquest fet del fum menà en Miró, en Joan,

- Joan
- Què vols?
- Que venguis

a sentir les mans que havien començat foc, que l'atiava perquè el tenia encès en terra..., i li feia avinent que aquell dia una d'aquelles majoritàries diades en què no passa res és perquè hom no gosa posar la mà damunt els ous de la realitat que volen sentir i desitgen succeir i dir: «a la creació, li manquen creadors». □

Santanyí, Cala Figuera. Maig 1993.

Libreria Aloma

 C/ de la VINYASSA, 23 B
 Tel.: 46 11 50 - PALMA

FAJAS REINA
 José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
 07002 Palma de Mallorca

La Fantasia de Joan Miró

GABRIEL JANER MANILA

*Un rossinyol estava en un arbre
fullat e florit.*- Ramon Lull

Vaig tenir la fortuna de conèixer personalment Joan Miró, un horabaixa d'estiu a l'estudi de Son Abrines, vers la meitat de la dècada dels anys setanta. Parlava amb lentitud: del seu art, de la vinculació al teatre, de la relació amb Mallorca. Les seves paraules eren rigoroses i contenien una misteriosa energia.

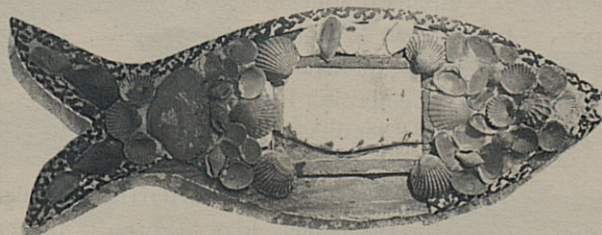
Aquells dies es contava una anècdota referida a uns joves arquitectes que acudiren a visitar-lo quan es començava a projectar el Parc de la Mar, finalment guanyat als deliris de l'especulació. Li proposaren de fer una escultura i posar-la al centre del parc, ben davant la Seu. A Joan Miró li va agradar la idea. Va dir: "Serà una escultura que tindrà la forma d'un fal·lus, una escultura enorme".

Els joves arquitectes tractaren d'interpretar la proposta provocadora de l'artista. Digueren: "Un fal·lus enorme, la força sexual de la terra que creix i s'empina. És una idea excitant que ens enamora". Però Joan Miró negava amb el cap aquelles afirmacions concloents: "No és la força sexual de la terra... Us explicaré un secret: quan era adolescent, sovint acudia a la catedral de Palma i observava la llum que es filtra, incorporària i subtil, pels finestrals. Era tan bella, la Seu, sota els efectes dels colors fluctuants, i tan màgica... Tan sensual, que sovint pensava: Un dia l'hem tiraré, la Seu. Vaig viure obsedit per fer l'amor amb ella".

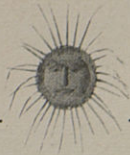
L'anècdota m'encantava, perquè posava en evidència alguna de les claus mironianes: la simplificació de la via fantàstica de l'ordre natural de les coses. Però aquesta capacitat d'e-

laborar representacions de la realitat per mitjà de la fabulació simplificadora és una de les grans aportacions de Joan Miró a l'art del segle XX.

Vaig visitar-lo en altres ocasions i vaig percebre la capacitat seductora d'aquella fantasia abocada a la transgressió dels límits i a la ruptura. Em fascinava veure'l vigorós i lúdic, diposat encara a pensar la realitat de forma dissident. Un dia —se sentia una mica refredat i no sortia de casa— ens va permetre baixar sols a l'estudi. Érem en David, el seu nét, i jo. Em vaig sentir venturós de recórrer els racons de l'etança i veure les teles girades a la paret —haureu llegit que Miró afirmava que d'aquesta manera les pintures acaben de fer-se, lentament oblidades—, apunts, esborranys, croquis..., i aquells objectes que sovint l'estimulaven: el tros d'arrel recollit en una platja, alguns siurells, uns titelles, un colom de llauna... Aquells dies havia acabat una tela que enguany he tingut l'oportunitat de tornar veure a Barcelona, a l'exposició antològica de la Fundació Miró i que volia regalar a un dels seus néts: "Personnage et oiseau devant le soleil". Va citar Ramon Lull i ens parlà de la llibertat de l'art. De la mirada cruel, espontània, delirant de l'artista. De l'esplèndida franquesa de la raó fantàstica. □

... aquells objectes que sovint l'estimulaven: el tros d'arrel recollit en una platja, alguns siurells, uns titelles, un colom de llauna...

Mi (ró) fa sol

PERE ESTELRICH I MASSUTÍ

Personatge creat per Miró per a l'obra «Mori el Merma» (1977).

En un petit volum de la col·lecció «Diàlegs a Barcelona» i editat per l'ajuntament d'aquella ciutat, el músic català Josep M. Mestres Quadreny comenta: "(Varèse) era admirador de Joan Miró i en una ocasió va venir-lo a visitar. Posteriorment va demanar a Miró que li fes la portada d'un disc seu. El disc va arribar a les mans de Joan Prats i de retruc a les meves. Les coses ens arriben per aquestes vies casuals."

I és ben ver. Les coses arriben sovint de manera casual. Com casual fou la primera trobada de Miró amb Picasso el novembre de 1916, concretament el dia 10 d'aquell mes. Tots dos artistes coincidiren al Liceu de Barcelona en una representació del ballet "Parade" d'Eric Satie. "Pensava que em demanaria que li

ensenyés les meves pintures, però a penes em preguntà res", escriví més tard el pintor català. Malgrat aquest encontre fugaç, la relació Miró-Picasso arribà a ser més íntima i estreta.

Abans d'aquesta vetllada de ballet, Joan Miró havia reivindicat Eric Satie, públicament i en privat, quan el compositor francès fou posat en entredit per diversos cercles musicals, socials i intel·lectuals francesos.

Com podem creure a partir d'aquestes anècdotes, Joan Miró no donà l'esquena a la música del seu temps. Tant a Barcelona com a París establí estrets llaços de col·laboració amb els grans protagonistes musicals de l'època, marcada per una activitat enorme en el camp dels espectacles escènics. El ballet tingué a finals del

segle XIX i a principis del XX una etapa més que daurada. Sobretot a França. Etapa que el nostre artista visqué de prop com a espectador i protagonista, prenent part activa en els muntatges de les grans companyies del moment entre les quals destaca la dels Ballets Russos, amb Sergi Diaghilev al front. Heus aquí unes dates que poden servir de referència:

* El 1926 Joan Miró col·laborà amb Max Ernst en la confecció dels decorats del ballet *Romeu i Julieta*.

* El 1932 s'estrenà a Montecarlo el ballet *Jocs d'enfants* amb música de Bizet i decorats de Joan Miró.

* El 13 de maig de 1933 es presentà *Jocs d'enfants* al Liceu de Barcelona.

* Per a la presentació al teatre Prado de Sitges del grup de dansa de Merce Cunningham el 29 de juliol de 1966, Miró realitzà el cartell i la il·lustració del programa de mà.

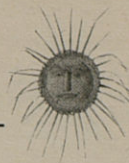
La relació de Miró amb la música no acaba amb aquestes col·laboracions puntuals en el món de la dansa. També:

* L'estiu de 1977, el grup de putxinellis Teatre Claca estrenà, a Palma primer i a Barcelona més tard, l'espectacle *Mori el Merma*, un intent d'ajuntar teatre, teresetes i dansa. Els caparrots i el vestuari es confeccionaren en base a les idees de Joan Miró.

* El mes d'agost de 1981 es presentà al teatre La Fenice de Venècia el ballet *L'Ucello-Luce*, un projecte que iniciat el 1973 s'havia d'estrenar coincidint amb els vuitanta anys del pintor i que restà aturat quasi deu anys. La música era de Patrice Messral i de Silvano Bussoti.

* El 12 de gener de l'any següent, el ballet es representà novament a Florència.

A l'Univers Miró podem afirmar que hi ha un espai per als sons. Si bé no és tan gran com el d'altres contemporanis seus, Picasso per exemple, no és en absolut despreciable. □

Joan Miró

a través dels seus cartells

MANFRED HÖHL

Manfred Höhl és un museòleg alemany que resideix a Palma. És doctor en Geografia i Història per la Universitat Complutense de Madrid i és especialista en cultures precolombines. Com a col·leccionista de cartells d'artistes contemporanis va organitzar a Felanitx, fa poc més de cinc anys, amb la col·laboració de la regidora de Cultura de l'Ajuntament, una exposició de cartells de Joan Miró. L'exposició va servir també per realitzar una activitat pedagògica amb la participació de més de dos-cents infants que aportaren "la seva visió de Miró" per mitjà dels seus propis dibuixos. (Vegeu EL MIRALL-19, juliol-agost 1988, pp. 42-44.) - E.M.

José Corredor-Matheus en la seva introducció al catàleg dels cartells de Joan Miró, diu:

"Un cartell realitzat per Miró servirà per donar a conèixer o difondre qualque cosa, que en el seu cas és una cosa cultural —una exposició pròpia o aliena, un llibre, un congrés, etc.— però al mateix temps, i això és el que se n'espera, és un Miró i ha de ser reconegut com a tal: alhora que es refereix a una altra cosa, ell mateix hi és com a

«MIRÓ - SALA PELAIRES», 1970. Litografia en color. 75 x 55,5 cm.

«LLORENS ARTIGAS - JOANET ARTIGAS», 1971. Litografia en color. 75,5 x 56 cm.

«SÈRIE MALLORCA», 1973. Serigrafia en color. 75 x 55 cm.

«MALLORCA», 1973. 99 x 68,5 cm.

artista implicat.”(1)

L'esmentat catàleg, confeccionat per Glòria Picazo, enumera 117 cartells i dos projectes de cartells que abracen un període de més de seixanta anys i reflecteixen de manera extraordinària la gran labor artística de Joan Miró.

Tot i que els cartel·les es feren amb un fi concret no hi ha dubte que Joan Miró hi treballà amb el mateix entusiasme i pulcritud que en la seva obra artística que, com sap tothom, consisteix en nombroses pintures, escultures, ceràmiques, gravats, etc. etc.

Sobre aquesta actitud de Miró, l'advocat i escriptor mallorquí Josep Melià, ja des de bon començament difusor de l'obra mironiana, ens diu:

“Posa tant d'esment als catàlegs de les seves exposicions i els treballa com a veritables obres d'art perquè sap perfectament que els cartells, els fullets arribaran a mans fervoroses que no tenen altre mitjà que aquest per prendre contacte amb

la seva pintura”.(2)

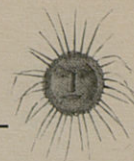
Freqüentment, Joan Miró aplica als seus cartells i als seus llibres il·lustrats l'art de la cal·ligrafia a la qual dóna la seva forma particular per a transmetre missatges escrits.

Els missatges escrits dels cartells anuncien en el major nombre de casos les pròpies exposicions de l'artista que se celebraren a París, Niça, Ginebra, Barcelona, Londres, Tokio, Kioto, Osaka, Filadelfia, Nova York, Hamburg, Munic, Roma Estocolm, Milà, Zuric, etc. També hi ha els cartells que Miró va fer per exposicions col·lectives com, per exemple, el de l'exposició internacional de surrealisme, organitzada per la galeria Maeght el 1947, o la de *Poètes, Sculpteurs, Peintres* de la mateixa galeria, el 1960.

Si cloem el projecte de cartell destinat a la revista *L'Instant* que data del 1919 i el famós AIDEZ L'ESPANGE per ajudar el govern espanyol de la segona República, els

cinc primers cartells de Joan Miró els va publicar la galeria Maeght. Aquesta galeria sempre va estar molt unida a l'obra de Joan Miró i va editar més de 20 cartells seus.

El vincle d'amistat amb Josep Llorens Artigas des d'aquells dies de l'Acadèmia Galí de Barcelona va donar lloc a la col·laboració entre Miró i Artigas en el camp de la ceràmica. El cartell *Terres de Grand Feu* de 1956 dóna a conèixer una exposició de 43 ceràmiques seleccionades d'entre 234 peces que, entre 1953 i 1956, havien realitzat els dos artistes a Gallifa, un poble de muntanya de la província de Barcelona on Llorens Artigas tenia el taller. El cartell *Ceràmiques Monumentales* anuncia una altra exposició dels dos artistes feta l'any 1963 a la galeria Maeght de París. Existeix un dibuix preparatori d'aquest cartell fet a tinta, llapis i llapis de colors damunt paper a la Fundació Miró de Barcelona (F.J.M. 3452).(3) El 1971 creà

el cartell i la coberta del catàleg per a l'exposició del seu amic Josep Llorens Artigas i el seu fill Joanet Artigas a la sala Pelaires de Palma.(4)

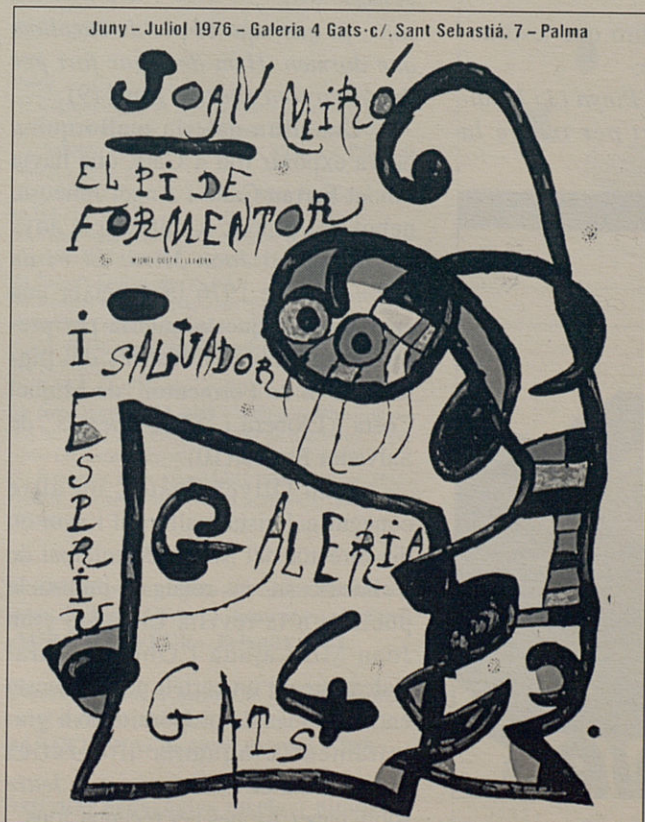
Un altre amic seu, que coneix des dels anys de joventut, és Joan Prats per a qui Joan Miró és "un home d'una bondat infinita i d'una generositat inusitada".(5) En honor seu l'artista realitza el 1972 una sèrie de 15 litografies i un cartell per a aquesta exposició, *Homenatge a Joan Prats*.

Joan Miró també va ser amic del conegut arquitecte Josep- Lluís Sert que va construir la Fondation Maeght a Saint-Paul-de-Vence, a França, la Fundació Miró de Barcelona i l'estudi de l'artista a Son Abrines, Palma. No ha d'estranyar que Miró fes els cartells per a l'exposició *Homenaje a Josep-Lluís Sert* en el Col·legi d'Arquitectes de Canàries, Santa Cruz de Tenerife, i de *Josép-Lluís Sert Exhibition* en el Carpenter Center for Visual Art de la Universitat de Harvard, Cambridge, Massachusetts, així com un altre cartell

per a l'exposició *Homenatge a Josep-Lluís Sert i Josep Llorens Artigas* que va tenir lloc al Col·legi d'Arquitectes de Catalunya i Balears de Barcelona. Cal adonar-se que el pintor va compondre aquest cartell a base de dues fotografies que va fer un altre amic seu, el fotògraf Francesc Català Roca. Un altre cartell que es va fer utilitzant una fotografia de Català Roca data de 1980 i dóna a conèixer l'exposició *Sert-Miró-Foix-Llorens Artigas* a la galeria Artema de Barcelona.

La generositat de Joan Miró no va quedar restringida en l'àmbit de l'amistat sinó que sempre va estar oberta a tota col·laboració i ajuda que pogués prestar. El 1970 va realitzar un cartell per a la campanya de la UNESCO a favor dels drets humans i en 1978 un altre cartell per a Amnesty International. Altres cartells seus d'índole política són, per exemple, un de 1968 per a la commemoració del primer de maig a Barcelona i el cartell *Volem l'Estatut* de 1977.

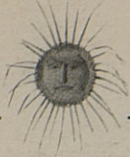
Nombrosos cartells seus es refereixen a temes catalans: *Salvat Català* per a la presentació del *Diccionari Enciclopèdic Salvat Català*; *II Congrés Jurídic Català*, de 1971; (6) *Qüestions d'Art*, amb l'objectiu de fer publicitat per a aquesta revista catalana d'art actual; *Per un teatre a Catalunya*, de 1973; *Omnium Cultural*, de 1973 (7); *Avui*, de 1976, per anunciar aquest periòdic català; *Centenari del Centre Excursionista de Catalunya*, de 1976; *Congrés de Cultura Catalana*, de 1977 i *Mil llibres en català* per a Edicions 62, el 1979. És digne d'esmentar que el cartell *Per un teatre a Catalunya* no es va imprimir en paper normal i que solament n'existeixen 50 exemplars *avant la lettre*, i que el cartell *Salvat Català* té una tirada de 200.000 exemplars, la més alta coneguda malgrat que molt probablement hi ha cartells amb tirades superiors, com per exemple el molt difós cartell editat amb el fi de promocionar el turisme estranger cap a Espanya. El

«JOAN MIRÓ: EL PI DE FORMENTOR», 1976. Litografia en color 71 x 52,5 cm.

«SA LLOTJA» 1978. Litografia en color. 92x64 cm.

Activitat pedagògica escolar: dibuix en color de Pau Arranz inspirat en el cartell «MIRÓ GRAVEUR». Felanitx, 1988.

Activitat pedagògica escolar: dibuix en color de Jordi Checa López inspirat en el cartell «MIRÓ - OBRA GRÀFICA» de 1978. Felanitx, 1988.

dibuix d'aquest cartell ja existeix com a element en el cartell *Miró, Fondation Maeght* de 1968, però varia el color verd en lloc del groc conegut. Ja en 1973 Joan Miró va fer un cartell per a fomentar el turisme a Mallorca, on residia des de 1956.

El cartell *Miró Sala Pelaires* de 1970 fa conèixer la primera exposició a l'illa. El 1973 l'artista presenta a la mateixa sala la seva *Sèrie Mallorca* que consta de nou aigües-forts. El cartell d'aquesta exposició es va fer pel procediment de serigrafia en color en lloc de litografia en color com la major part dels editats.

La Sala Pelaires va imprimir, també en tècnica de serigrafia, el cartell que anunciava una exposició de cartells de Miró que va tenir lloc el 1973, any en què el pintor feia 80 anys, per al museu de Kristianstads, Suècia. El dibuix al guax sanguina sobre acetat que es va fer per a aquest cartell figura al catàleg *Miró i Pelaires, vint anys després*.⁽⁸⁾ En aquest catàleg també se citen unes

paraules de Joan Miró que testimonien el seu altruisme:

“Cal ajudar en Pinya i la Pelaires. Treballen fort per treure la

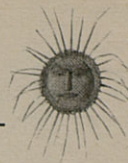
Dibuix en color de Llorens Posano Nicolás inspirat en el cartell «MIRÓ- PINTURA» de 1978. Felanitx, 1988.

son... ja que aquí és ple de carallots que dormen. Hem de jugar fort per despertar tota aquesta gent”.⁽⁹⁾

Una altra galeria mallorquina on va exposar fou 4 Gats, que havia fundat Ferran Cano i Àngel Juncosa, nebot del pintor, a mitjan els anys 70. El cartell *Joan Miró: El Pi de Formentor* de 1976 fa conèixer una exposició d'aquesta galeria per presentar dos llibres il·lustrats del pintor: “El pi de Formentor” de Miquel Costa i Llobera i “Cinc Poemes” de Salvador Espriu.⁽¹⁰⁾

Joan Oliver Fuster, un altre conegut galerista mallorquí i avui en dia director del Museu Municipal de Valldemossa, ens relata en un article publicat a la revista *Lluc*⁽¹¹⁾ com Joan Miró ajudà l'Obra Cultural Balear creant un cartell per a aquesta entitat, a més de proporcionar-li gratuïtament cinquanta litografies d'aquest cartell firmat *avant la lettre* sobre paper Arches per recaptar fons.

El 1978, en complir Joan Miró 85 anys, se celebrà una gran exposi-

ció antològica del pintor, primer a Madrid, de maig a juliol, i després a la Llotja de Palma, de setembre a octubre. Amb aquest motiu el ministeri de Cultura edità dos cartells realitzats pel pintor, un per donar notícia de l'exposició de pintura i l'altre per a l'exposició de l'obra gràfica. Per a l'exposició de la Llotja Joan Miró va fer també un cartell que va editar l'Ajuntament de Palma de vuit mil exemplars.

Molt probablement el darrer cartell que va crear Joan Miró va ser el que realitzà per a una exposició seva a la sala Pelaires de Palma per commemorar el seu nonagèsim aniversari.

Malgrat que els cartells es consideren un art efímer, amb els de Joan Miró succeeix tot el contrari. La popularitat de molts dels seus cartells deixen una estela en multitud d'objectes quotidians: T-shirts, pegatines, jerses de cotó, bosses, cendrers, tasses, platets, culleretes, targetes postals, fullets, encenedors, fermalls, agulles, rajoles, etc., de tal manera que l'obra de Miró segueix acompanyant-nos cada dia.

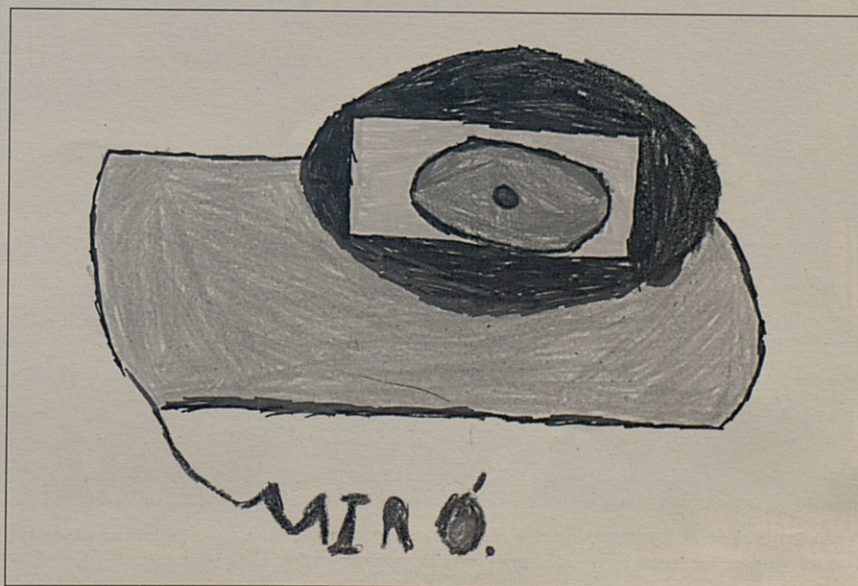
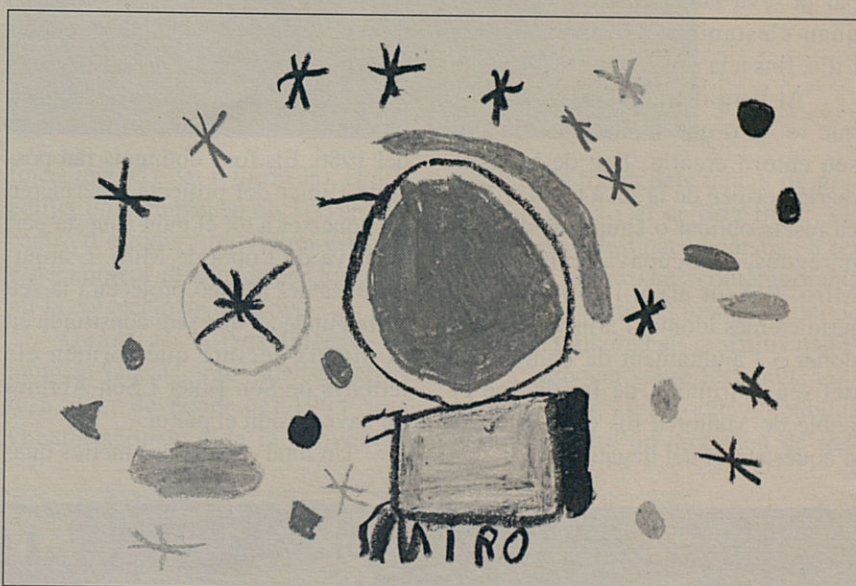
Notes:

- (1) Corredor-Matheos, José: *Los carteles de Miró. Catálogo de los carteles por Gloria Picazo*. Barcelona, 1980, p.7.
- (2) Sabater, Gaspar: *Juan Miró y Mallorca*. Palma de Mallorca, 1978, p.9.
- (3) Gimferrer, Pere: *Les arrels de Miró*. Barcelona, 1993, pp.314-315 i p.418.
- (4) Vegeu Serra, Pere A.: *Miró i Mallorca. Amb unes paraules prèvies de Camilo José Cela*. Barcelona, 1984, p.116.
- (5) Sabater, Gaspar. *op. cit.*, p.8.
- (6) Existeix un dibuix preparatori per al cartell *II Congreso Jurídico Catalán* a la Fundació Joan Miró de Barcelona (F.J.M. 4644); vegeu també Gimferrer, Pere, *op. cit.*, pp. 314-315 i p.418.
- (7) Per al cartell *Omnium Cultural* existeixen dos dibuixos preparatoris (F.J.M. 2489 i 2490) i un projecte inicial (F.J.M. 2488) a la Fundació Miró de Barcelona; vegeu també Gimferrer, Pere. *op. cit.*, pp.316-317 i p.418.
- (8) Permanyer, Lluís, Josep Melià i Basilio Baltasar: *Miró i Pelaires: Vint anys després*. Palma de Mallorca, 1990, p.31.
- (9) *Ibid.*, p.11.

Activitat pedagògica escolar: dibuix en color de Jesús Herrero inspirat en el cartell «MIRÓ GRAVEUR». Felanitx, 1988.

Dibuix en color d'Anna Lia Fritsch inspirat en el cartell «MIRÓ. SALA GASPAR - BARCELONA» de 1970. Felanitx, 1988.

Activitat pedagògica escolar: dibuix en color de Guillem Gayà Maimó, inspirat en el cartell «MIRÓ- PINTURA» de 1978. Felanitx, 1988.

Fundació Pilar i Joan Miró

MÒNICA GONZÀLEZ / FOTOGRAFIES: JOAN RAMON BONET

La Fundació Pilar i Joan Miró s'institueix a Mallorca l'any 1981 quan l'artista i la seva esposa Pilar Juncosa fan donació dels quatre tallers on el pintor havia desenvolupat la seva labor creativa de 1956, quan s'estableix definitivament a l'illa, fins a la seva mort en 1983.

Al llarg d'aquests anys, la idea que tot allò que havia constituït el seu entorn creatiu, lloc de la tasca diària i origen de la seva força artística restàs oblidat o simplement desaparegués, preocupava seriosament Miró. Per tot això, i com a forma jurídica més idònia, l'artista decideix donar a l'ajuntament de Palma part del seu patrimoni, de forma que el poble de Mallorca fos el beneficiari d'aquesta part del llegat.

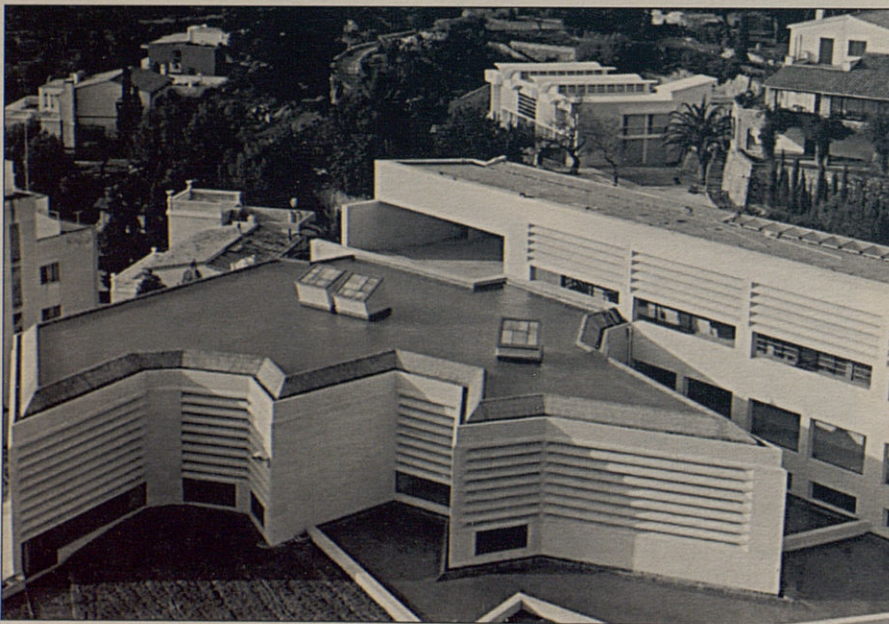
Cinc anys després i ja mort el pintor, veient que es feia del tot necessària la construcció d'una seu per a la Fundació, Pilar Juncosa anuncia la donació dels terrenys més adequats per a l'emplaçament i manifesta el desig de col·laborar econòmicament. Amb aquesta idea donarà 39 gouaches i 3 olis que seran subhastats amb èxit a Madrid el desembre del 1986. Els fons obtinguts fan possible l'inici del projecte i permeten fer conèixer a tot el món aquesta part decisiva de l'obra de Miró. L'arquitecte Rafael Moneo projectarà la seu de la Fundació que serà construïda en el mateix recinte que formen els terrenys de Son Boter i Son Abrines on havia residit el pintor.

Un total d'onze mil metres qua-

drats formen el denominat «Territori Miró», dividit en quatre tallers, el nou edifici Moneo i la casa de l'amo, on es recull, bàsicament, l'última època de la creació artística de Miró, etapa de maduresa i allibració del seu llenguatge artístic.

Més de sis mil peces entre pintures, dibuixos, obra gràfica, escultures, murals de ceràmica, "collages", "graffittis" a més d'objectes preparatoris i obres d'altres artistes componen el patrimoni artístic d'una fundació que el pintor català va concebre com un "centre actiu d'estudis d'art contemporani amb exposicions, tallers, artistes becats i un ampli ventall d'actes culturals", segons paraules d'Aina Bibiloni, directora adjunta de la Fundació Miró a Palma, qui també sol ressaltar la importància d'aquest centre mallorquí davant el que, des de fa més anys, existeix a Barcelona, "sa vertadera riquesa de sa nostra fundació, a diferència de la de Barcelona que segurament compta amb més fons, són els tallers on Joan Miró va crear el seu ambient, es va inspirar i va treballar fins a la seva mort. Aquí es conserven tots els instruments i materials que formaven part del seu procés creatiu i que el pintor va voler posar a disposició d'artistes novells i consagrats per a la creació de noves obres."

El «Territori Miró» és una fundació pública i municipal que, a més, compta amb uns estatuts propis que estableixen els objectius i l'estructuració. És regida i administrada per un Patronat encarregat

Vista general de la Fundació Pilar i Joan Miró. En primer terme, el nou edifici dissenyat per Rafael Moneo. En segon terme, el Taller Sert i els jardins. (Fot. Gabriel Ramon)

de vetllar per l'adequada interpretació i fidel compliment dels fins de la Fundació així com de dirigir les activitats futures, d'acord amb les instruccions rebudes de l'artista. Per a tal fi la Fundació rep de part de l'Ajuntament el 60% del finançament i el 40% restant l'aporten els patrocinadors, les botigues, el preu de les entrades i els amics de la Fundació.

Però no serà fins el 19 de desembre de 1992 que la Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca inaugurarà el nou edifici de Rafael Moneo i posarà en marxa tots els serveis. La Fundació es converteix així en un centre d'irradiació cultural que tanca el triangle constituït amb les altres Fundacions Joan Miró, de Barcelona, i Meaght, de Saint Paul de Vence, suports més importants de l'obra mironiana fins aquests moments. D'aquesta manera es fa el pas per a la celebració del Centenari Miró que ha donat lloc a tota una programació d'activitats. Al llarg del 1993 han estat contínues les exposicions i presentacions de l'obra de Miró i dels seus amics i companys d'aventura creativa.

També amb aquest motiu la Fundació Miró a Palma ha col·laborat i continua col·laborant en qualsevol activitat artística i cultural relacionades amb Miró. En el centenari del seu naixement, l'artista és objecte d'un simposi internacional i és protagonista d'antològiques celebrades tant a les Balears com a la península. Amb 283 obres la seva figura s'ha traslladat a diverses capitals del món. Així, el Museu d'Art Contemporani de Nova York; la Sala Nacional del *Palais de Glace* de Buenos Aires; el *Centro Cultural Consolidado*, de Caracas; el Pabellón Mudéjar, de Sevilla; la Sala Casa del Monte, de Madrid, són els llocs on Miró ha estat present aquesta tardor.

Dins la pròpia Fundació, encara avui no són obertes totes les portes als visitants i tan sols es pot veure una part de les instal·lacions, com són els jardins, les sales d'exposicions i de vídeo, la casa de l'amo (l'antiga casa dels pagesos de la

Estudi de Son Boter.

finca, que ha estat reformada), el nou edifici on s'emplacen els serveis del centre d'estudis i un volum estrellat especialment dissenyat per a contenir la col·lecció de pintures.

Quant als altres tallers, de moment tancats, s'ha previst l'obertura al 1r de gener del 1994, una vegada aconseguida la subvenció

estatal. Es tracta dels tallers de gravat, litografia i el de Son Boter, els dos primers destinats a cursos i a ser utilitzats per artistes contemporanis de totes les parts del món; el taller de Son Boter alberga els graffittis realitzats a carbonet sobre les parets emblanquinades. La presentació pública està pendent d'un dictamen de res-

Interior de l'estudi de Joan Miró. Arquitecte: Josep Lluís Sert.

Nou edifici de la Fundació, l'Espai Estrella.

tauració i conservació. Una vegada obert servirà com a lloc de reunió d'artistes i intel·lectuals i per a seminaris i col·loquis.

Al novembre es posarà en marxa la biblioteca, amb llibres especialitzats en l'obra i la figura de Miró i en art contemporani.

A més a més, el «Territori Miró» compta amb importants fons documentals, amb un arxiu de

correspondència personal d'unes mil cartes, hemeroteca, una col·lecció de fotografies familiars i una altra col·lecció particular de llibres que varen pertànyer a Joan Miró.

En aquestes instal·lacions, ultra els tallers i les activitats didàctiques, existeix una col·lecció permanent d'obres de Miró, on roten els fons disponibles i on se n'hi incorporen, temporalment, d'altres en qualitat de

préstec o dipòsit. Tot això amb el complement de conferències, concerts, debats, aules de teatre i de dansa, publicacions, beques, premis i activitats festives.

D'altra banda, el futur proporcionarà projectes com el que es prepara per al desembre en què l'espai temporal de la Fundació recollirà una exposició de sabates d'artistes contemporanis seleccionats, nacionals, internacionals i locals. La raó d'aquesta exposició, conta Aina Bibiloni, la proporciona unes declaracions de Joan Miró fetes en diverses entrevistes quan va dir: "M'agraden les meves sabates tacades, m'estimulen, formen part de la meua obra". A més, l'exposició inclourà fotografies dels tallers dels artistes: sabates i tallers són constitutius de la seva personalitat creativa. L'empresa patrocinadora serà CAMPER que va proposar el projecte a la Fundació.

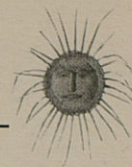
Un segon projecte fa referència a una altra exposició, aquesta vegada de dibuixos i treballs de Miró damunt paper. Seran uns dos-cents dibuixos inèdits i uns vuit o deu quadres, qualcun també inèdit, que pertanyen a la família Miró.

L'èxit de públic d'aquest foc cultural està format en un 90% de turistes, especialment alemanys, la qual cosa fa que per apropar un poc més el «Territori Miró» als mallorquins, i fonamentalment als escolars, es prepari per al novembre un curs de monitors didàctics sota el títol "Un dia amb Miró".

Després de tot això, la pregunta més important és: Què en quedarà realment de l'any Miró? I la resposta, segurament, és aquesta: Els estudis que s'han fet i que encara es fan sobre la seva obra i les catalogacions que s'han efectuat, a més d'un centre cultural de projecció internacional, un punt de trobada per a artistes, un lloc propici per a la reflexió i la creació i, com no podria ser d'altra manera, un espai per al descobriment íntim de Miró i la revelació del seu esperit i pensament. □

Graffittis a la paret del taller de Son Boter.

Miró, cent + u = Miró

ANTONI SERRA

Quan vaig conèixer Miró, instal·lat a Son Abrines, per força me l'havia d'imaginar com un genial solitari en terra de ningú.

Ho va dir i ho va escriure Gadda —el *signore* Carlo Emilio— devers el 1963 a *La cognizione del dolore*: “Els pronoms! Són els polls del pensament.”

I a mi, aquesta imatge reveladora (el *pidocchio* del *pensamento*)

m'ha fet pensar en els anys dits feliços —els seixanta justament, quan acabava de tornar a Mallorca després de l'aventura valenciana—, que va ser quan vaig conèixer, bé que molt superficialment per desgràcia, Joan Miró. Instal·lat en aquesta

Miró estimava aquesta terra, justament aquesta terra que, com ha dit algú altre, no estima gairebé a ningú.

terra, que a mi em semblava tan magra de cultura, per força me l'havia d'imaginar a Son Abrines com un gran i genial solitari en terra de ningú. Eren temps difícils, d'incomprensions excessives, de poques o nul·les toleràncies i de ruqueria regnant, *Deo iuvante*, és clar. I en aquestes Miró, coherent amb ell mateix (pensament i expressió estètica), va rebutjar un guardó que li oferí la cort oficialasca del franquisme... Ara no sé si devia ser una gran creu o què —segur que era una bona patena a l'ús—, però sí sé que un dels nostres crítics en va fer befa i el menyspreà.

Vaig entendre de cop, ja per sempre, la metàfora de Gadda.

La veritat és que els nostres crítics d'art no han estat mai unes llumeneres precisament. Més ben dit, no han fet costat a l'avantguarda artística. Excepció feta d'alguns, massa pocs, com Ernest Dethorey, Joan Alomar, Miquel Àngel Colomar i, més recentment, Rafel Jaume, la resta..., però bé, deixem-ho córrer

Biblioteques Municipals

PALMA Carrer d'en Colom i Jaume II

CORTPça. Cort, 1
c.p. 07 001**SON RAPINYA**Catalina March, s/n.
C.P. 07013**SON XIMELIS**Cap Blanc, s/n.
C.P. 07011**RAFAL VELL**Pere Ripoll Palou, 9
C.P. 07008**GENOVA**Barranco, 2
C.P. 07015**ESTABLIMENTS**Pça Immaculada, 3
C.P. 07010**SANT JORDI**Bauçà, 31
C.P. 07199**ARENAL**Pça. Gaspar Rul.lan
Garcies, 5
C.P. 07600**COLL D'EN REBASSA**Albuera, s/n.
C.P. 07007**BLANQUERNA**San Joaquín, 9
C.P. 07003**SON GOTLEU**Regal, 105
C.P. 07008**SA INDIOTERIA**Gremi Tintorers, s/n.
C.P. 07009**POLIGON DE LLEVANT**Ciutat de Queretaro, 3
C.P. 07007**MOLINAR**Xadó, 7
C.P. 07008**SANTA CATALINA**Fàbrica, 34
C.P. 07013**L'OLIVAR**Mercat de l'Olivar,
parades 104b/105b
C.P. 07002BIBLIOTEQUES MUNICIPALSAjuntament de Palma

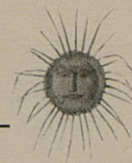
perquè és una altra història, i ara no és el cas d'escatir-la o de qüestionar-la.

Miró em va semblar una persona encantadora, un xic irònic, un xic ingènua, però amb la saviesa de l'observador pacient, impressió que se'm va confirmar anys envant, quan el vàrem anar a veure a ca seva —Josep M. Llompart, Joan Oliver, Aina Moll, crec, i alguns més— amb motiu del Congrés de Cultura Catalana o quan vaig parlar una estona amb ell a principis dels vuitanta, arran d'una exposició a Quatre Gats. Jo admirava Joan Miró, sobretot el de la primera època (*La masia* és un dels meus quadres predilectes, com ho són *Vista de Delft* de Vermeer o *La lliçó d'anatomia del doctor Tulp* de Rembrandt), però conèixer-lo personalment em va permetre de valorar amb més justícia l'artista, l'ésser creatiu, l'home imaginatiu i feiner, o sia Joan Miró *tout court*.

Miró estimava aquesta terra, justament aquesta terra que, com ha dit algú altre, no estima gairebé a ningú. En va fer casa seva, lloc d'estada i de reflexió i de feina, taller d'on sortí una part no tan sols considerable, sinó important de la seva obra. Tal volta viure en el desert com els vells eremites egipcians estimula la força, la capacitat de crear. Potser és una llei certa, a més de sàvia, perquè, si més no, Miró, n'és la confirmació empírica, inqüestionable. I és que el desert de Mallorca —tan desert, que és pur materialisme epidèrmic— s'alleuja amb els colors, sobretot el blau del cel, per bé que no hi visquin àngels sexuals, i de la mar, palau del Tritó i dels tritons que formen el seguici de Poseidó, i la línia inequívoca, mai a l'abast, de l'horitzó, talment una ratlla mironiana quasi imperceptible.

I és això, aquest desert tan particular, que va saber veure Miró..., més que no les mesquineses, les incomprendions, les indiferències i la buidor dels anys seixanta i de molts altres anys. □

Antoni Serra és escriptor.

100 anys de Miró a les illes Balears

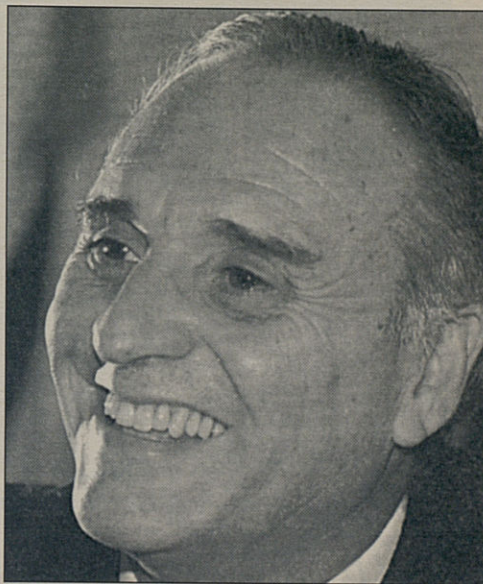
E. M.

Coincidint amb la clausura de l'any mironià, la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear ha organitzat a sa Llonja una magna exposició que, sota el títol de *Miró damunt paper* recull un centenar de peces representatives de les distintes èpoques de l'artista, procedents de diverses col·leccions privades, nacionals o estrangeres, com la fundació Joan Miró de Barcelona, el Museu Nacional Centre d'Art Reina Sofia de Madrid, el Centre George Pompidou de París i la pròpia col·lecció privada de la família Miró.

L'exposició que clou els actes dedicats al centenari del naixement del pintor Joan Miró és una de les més importants organitzades durant aquest any a tot el món, comparable a les exposicions realitzades a Barcelona i al Museu Nacional de Nova York, ja que la major part d'obres exposades són inèdites.

Paral·lelament i dins aquest mateix programa de clausura, la Conselleria de Cultura, Educació i Esports ha presentat també una monografia de la vida i l'obra del genial pintor català *Ànima de foc. El procés creatiu de Joan Miró*. Aquesta monografia preten ser un estudi creatiu de Joan Miró elaborat per diversos crítics i historiadors que des de diferents disciplines, analitzen la relació de Miró amb altres creadors.

Durant tot aquest any, la Comissió per a la Commemoració del Centenari del Naixement de Miró ha programat un seguit d'activitats tri-

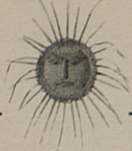
El conseller de Cultura, Educació i Esports, ha manifestat que se sent satisfet de l'esforç que han fet les entitats públiques i privades per a la commemoració del centenari del naixement de Joan Miró.

mestral dedicades a la figura de l'artista. El programa ha inclòs l'organització de nombroses exposicions sobre la vida i l'obra de Miró, l'edició d'un vídeo titulat *Miró i Mallorca*, un cicle de concerts arreu de la part forana, a càrrec de l'Orquestra Simfònica, i l'exposició itinerant de les fotografies de Josep Planas Montanyà, titulada *Joan Miró i el seu món*. L'objectiu de la Comissió per a la Commemoració del Centenari del Naixement de Joan Miró ha estat que aquesta commemoració no consistís en un esdeveniment esporàdic, sinó que es generàs una programació d'activitats entrelaçades que en col·laboració conjunta de totes les institucions públiques i privades de les Illes, permetés la divulgació i el coneixement de Miró.

D'altra banda, l'any mironià ha suposat la internacionalització i la projecció externa de la nostra Comunitat Autònoma com una comunitat capaç de sintonitzar amb les pautes i els corrents artístics i cosmopolites més importants del món. En els darrers temps, les Illes Balears han demostrat una vitalitat especial i la capacitat de llançar interessants iniciatives en el camp de les arts plàstiques i de la música.

La Comissió ha pretès que en tot moment el missatge de l'any mironià fos fruit del propi missatge de l'artista i de la seva profunda convicció artística, però, també, el missatge de tota la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, un missatge de

L'exposició que clou els
actes dedicats al centenari
del naixement del pintor
Joan Miró és una de
les més importants
organitzades durant aquest
any a tot el món.

En els darrers temps, les Illes Balears han demostrat una vitalitat especial i la capacitat de llançar interessants iniciatives en el camp de les arts plàstiques i de la música.

presentació del nostre poble, a través de la nostra cultura i del nostre art.

En aquest sentit, el conseller de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, Bartomeu Rotger, ha manifestat que "se sent satisfet de l'esforç de totes les entitats públiques i privades amb les quals ha col·laborat la Conselleria per a la Commemoració del 100 Aniversari" i ha dit que "sense l'ajut i la col·laboració ciutadana hauria estat impossible dur endavant la tasca empresa de difusió i coneixement de l'obra de Joan Miró".

Una comissió per a un centenari

La Comissió per a la Commemoració del Centenari del Naixement de Joan Miró es va crear el setembre de 1992, per tal d'organitzar, coordinar i estimular un programa d'activitats commemoratives.

L'acte oficial de la inauguració va tenir lloc el 19 de desembre del 92, any en que es va inaugurar la Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca i que va comptar amb la presència de nombroses autoritats i personalitats del món de la cultura i de l'art entranyablement vinculades a Joan Miró.

Amb motiu de l'obertura públi-

El taller de Son Abrines. (Foto Joan Ramon Bonet)

ca de la Fundació, s'hi organitzaren dues grans exposicions: la *Col·lecció Miró*, que va reunir més de 200 pintures, escultures, dibuixos i gravats de Joan Miró, en bona part inèdites, corresponents als anys 50, 60 i 70, i una mostra homenatge amb prop de trescentes obres -pintures, escultures, dibuixos, partitures, cartes, poemes, etc.- d'artistes i d'altres personatges de la cultura que tingueren una estreta relació amb Joan Miró.

Una de les primeres activitats dutes a terme per la Comissió va ser la creació d'un logotip commemoratiu del Centenari. L'anagrama elegit fou dissenyat per Quid Gràfic.

Les visites al Territori Miró han resultat una de les activitats que més han ajudat a difondre el llegat de Joan Miró. En aquest sentit la Conselleria de Cultura, Educació i Esports va signar un conveni amb el Ministeri d'Educació i Ciència amb

el propòsit de facilitar la visita de tots els escolars de la nostra comunitat a la Fundació Pilar i Joan Miró. Durant aquest any, també s'han organitzat visites comentades adreçades a la tercera edat de Mallorca.

Quant a publicacions, la Comissió ha procurat en tot moment la publicació en la premsa local i forana, en la ràdio i en la televisió, de les notícies puntuals sobre les organitzades al llarg de l'any, a més de la publicació trimestral del calendari d'activitats i realitzacions. □

La simetria en el color de Miró

GUDI MORAGUES

La relació entre la ciència i l'art és del mateix tipus que la que hi ha entre l'anàlisi espectral i la fotosíntesi. Kraus

No hi ha un camí fàcil i planer per atansar-se a l'obra de Miró, car l'univers del pintor no és un món solipsista i clos dins la pura expressió plàstica plana, ans al contrari, s'hi mesclen un caramull de referents culturals complexos fermes que són característiques de l'època i l'entorn que li va tocar de viure. Miró, sens dubte una persona molt lacònica, fou admirat i glossat pels poetes, gent de verb prolix i sovint redundat, fou amic de músics, gent encara més remorosa que els poetes, i fins i tot de cineastes, gent que afegeix els besllums al brogit. Val a dir que tot i ésser dissemblant als personatges del seu entorn cultural, fou apreciat per aquests. Tot i així fou de classificació difícil per aquells que frueïen de la seva obra, tal com es veu en un article de J. V. Foix de l'any 32, on, parlant de Miró, diu: «En referir-nos-hi, qualificarem la darrera activitat de Miró de "pessebrisme astral". Els seus "objectes", tot i certes arbitràries insinuacions, no entren dins la classificació que de la nova plàstica han fet els amics de Breton. No hi ha desig eròtic, no hi ha encarnació de desigs, no hi ha cap perversió sexual. Amb tot, hi ha "fet poètic".»

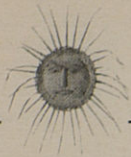
Potser l'única manera de capir les característiques del pintor és agafar panoràmica històrica, malgrat que així hom se situï en la frontera entre el tòpic i la petulància.

Durant l'Edat Mitjana la tasca de l'artista era, essencialment, la recreació del món sacre, la reconducció de la percepció de l'observador de tal manera que aquest s'adonés que la Mort, la Passió i la Resur-

recció de Crist li eren coetànies, coterporals. Fins i tot a les darreries d'aquest període Veronese fou reprès per la Inquisició acusat d'haver transcrit detalls profans, és a dir, del món dels sentits físics, en una

Maternitat, 1967. Miró va dir: "Per a mi una forma mai no és una cosa abstracta, és sempre un signe de qualche cosa. És sempre un home, un ocell o qualche cosa. Per a mi la pintura no és mai la forma per la forma."

Cada nova troballa
en el món de la ciència
i l'art implica un canvi
en la concepció que
tenim de les coses fins
aquest moment.

pintura. En el decurs del Renaixement, els artistes prengueren consciència que hi havia diferents mons que podien ésser objecte d'exploració. La pintura és una mena de poesia per ésser vista, deia Leonardo. El control religiós sobre l'art i les ciències va desaparèixer i com a conseqüència una munió de nous mons varen ésser investigats. L'impuls que reben dins aquesta època l'art i les ciències de la natura provoca un paral·lelisme entre aquestes dues activitats. Les ciències s'ocupen de comprendre el món, i les arts, de reproduir-lo amb exactitud. I què vol dir, exactitud? En pintura volia dir construir una obra d'acord amb les lleis de l'òptica i de la perspectiva que les lleis de les matemàtiques i de la física havien establert. Alhora, però, es produïa una altra revolució també de manera paral·lela, l'esforç de comprensió i descripció visual acurada de la natura anava acompanyat d'un intent de fer veure que la natura era àdhuc bella. Ni els clàssics ni els homes de l'Edat Mitjana no havien aprofundit aquesta idea. En definitiva, la idea de Giotto i els seus seguidors era que les coses no són belles fins que l'artista no ens ensenya a veure-ho i apreciar-ho, dit altrament, no ens ensenya a reorganitzar les categories de la nostra percepció. Els artistes van a la recerca de noves maneres d'organitzar la reali-

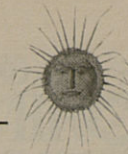

Maig de 1968, 1968. Per estudiar la simetria del color de Miró, allò que és perdurable en la seva obra, caldria tenir un coneixement exhaustiu de certs grups de transformacions espacials d'un espai de Hilbert.

tat. Per a aquells que creuen que l'immobilisme és la Utopia que s'ha d'aconseguir, l'artista és un perill. Des de la República de Plató, passant per les societats primitives, el Reich dels Mil Anys o l'Imperi Stalinista, els que detenen el poder absolut han estat convençuts que si les coses han de romandre immutables, l'artista ha d'estar controlat o ha d'ésser expulsat a les tenebres exteriors, siguin aquestes els *Konzentrationslager* o els gulags.

Cada nova troballa en el món de la ciència i l'art implica un canvi en la concepció que tenim de les coses fins aquest moment. Després de Van Gogh, Rembrandt no va ésser allò que havia estat Delacroix, de la mateixa manera que l'obra de Newton adquireix una nova dimensió a la llum de les teories d'Einstein. La tradició es reforma a partir de la innovació i no a l'inrevés. Com

deia Malraux, ens sembla bé que un Rembrandt semblés modern, però ens sembla molt malament que un modern s'assemblés a Rembrandt. I aquesta virtualitat teòrica s'ha esdevingut en la realitat. Mozart té un quartet que té bocins volgudament dissonants. La tradició i els mons anteriors, si són de vera qualitat, romanen soterrats en les innovacions. El que tenen d'immanent només podrà ésser analitzat molt més tard, quan la perspectiva que dóna l'adquisició de coneixement solidificat permet desllorigar la part del llenguatge de l'artista incomprendible en el moment de la seva realització. Havent sortit de l'asil mental on estava reclòs, Van Gogh pinta el seu famós *Corbs dins un blad*. Al cap de poc temps cometé suïcidi. El món interior, les percepcions inefables de trencament mental, la imatge de distorsió que la pin-

Dona, 1978. Si el color és el més rellevant i distintiu de l'obra de Miró, és dins la simetria i la invariància que envolten aquesta noció que hem de trobar la seva eviternitat.

tura comunica, ens fan veure un paisatge interior de l'artista que era difícilment comunicable amb el llenguatge precís de la ciència del moment. Potser en el futur sabrem més de la influència que les malalties dels sistema nerviós central tenen sobre la percepció del color i de les formes, i això ens permetrà explicar millor l'obra del pintor holandès. Quins són els invariants que fan que Rembrandt tingui qualque cosa de comú amb Van Gogh? Aquests invariants són més comprensibles en la tradició de l'obra de Leonardo. El pintor toscà intuï el concepte de simetria, almenys en els aspectes més elemen-

tals, i va classificar sense proposar-s'ho certs grups de rotacions. Havien de passar quatre segles per arribar a la idea matemàtica de grup i cinc fins a la classificació completa dels grups d'isometries.

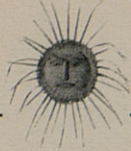
La idea de simetria està associada al concepte d'invariància, de repetició ordenada de formes o patrons en l'espai o en el temps. La simetria està associada, almenys en la tradició de les arts clàssiques, a la bellesa. La bellesa d'un floc de neu, d'un cristall, està molt relacionada amb la seva invariància respecte de les rotacions. La invariància respecte del desplaçament temporal distingeix la música del simple brogit. Una suc-

cessió regular de sons és més «agradable» que el pur renou. La raó és que si la successió fos retardada o avançada per un interval de temps igual al que transcorre entre dos sons consecutius, el canvi no seria detectat. Aquest tipus d'invariància s'anomena ritme, i el ritme és un element molt important de la música.

La immanència de l'obra de Leonardo troba la seva arrel en l'ús de simetria i d'isometria espacials i de conceptes de geometria projectiva que es descobriren al segle XIX. Per aquest motiu ha perdurat i ha estat molt superior a molts d'altres artistes coetanis que retrataren amb pulcritud el món que veien. L'àlgebra abstracta i la seva aplicació a la geometria euclidiana han estat els instruments que han permès, centenars d'anys més tard, descobrir i posar en llenguatge de la ciència racional una bona part d'allò que hi havia d'inefable en l'obra de Leonardo.

Una vegada digueren a Picasso que el retrat que havia pintat de Gertrude Stein no s'hi assemblava gaire, i ell va respondre: «No patiu, ja s'hi assemblarà.» Possiblement el pintor es referia a aquest tipus d'invariant que fa que hi hagi qualque cosa d'efímer entre la imatge instantània de l'escriptora jueva i la que es conserva a través del temps, i molt de perdurable entre aquesta i la que Picasso donava. Aquesta invariància no és de tipus geomètric, com la de Leonardo, que feia referència a la pura forma de línies, quasi bé de disseny. S'ha dit que les il·lustracions dels catàlegs del 2000 de Sears-Robuck s'assemblaran a pintures de Braque o de Miró, ja que aquesta serà la manera com la gent veurà el món del pròxim futur i aquests pintors seran qualificats aleshores de realistes.

En general s'accepta que el color és l'element més radical de l'obra de Miró, per damunt la forma, almenys des dels anys trenta. I més que el color en si, la distribució del color sobre la tela, per bé que ell mateix va dir: «Per a mi una forma

mai no és una cosa abstracta, és sempre un signe de qualque cosa. És sempre un home, un ocell o qualque altra cosa. Per a mi la pintura mai no és la forma per la forma.» On és, doncs, aquesta forma que molt sovint roman oculta a l'observador? La resposta a aquesta pregunta no pot donar-se de manera ingènua o indocumentada. Cal, ara o en el futur, trobar una explicació en l'àmbit del món racional d'aquesta afirmació. La crítica ha de trobar camins diferents als dels creadors, per bé que de vegades sembli impossible reduir l'obra de l'artista al món objectiu i interpersonal. Deia G. Santayana que «en el millor dels casos els crítics d'art parlen, escriuen i especulen sobre teories artístiques sense base racional. Els pintors, sobretot els que tenen ofici, parlen d'on es pot adquirir trementina de bona qualitat».

Si el color és el més rellevant i distintiu de l'obra de Miró, és dins la simetria i la invariància que envolten aquesta noció que hem de trobar la

seva eviternitat. La simetria del color és d'una altra espècie que la simetria espacial relacionada amb la forma, és la que es basa en la temporalització, que té com a referents el so i el color. Com és prou sabut, el color, o més generalment tots els fenòmens que envolten la llum, són de la mateixa índole, almenys formalment, que els que envolten el so. La diferència rau en la freqüència de la vibració i en l'interval de percepció que tenen els sentits d'aquestes manifestacions físiques.

L'espai on s'analitzen les simetries espacials és un espai de dimensió finita, més precisament tridimensional. Això fa que l'anàlisi d'aquests conceptes sigui molt més fàcil que la del color, car aquest «viu» en un espai d'infinites dimensions. L'hàbitat natural del color, com el del so, és un espai de Hilbert, i els components fonamentals són el harmònics bàsics, múltiples d'una mateixa vibració. Així un so seria una suma «infinita» de vibracions elementals, per bé que l'oïda huma-

na només pot apreciar un nombre finit dels infinits bàsics que generen un so determinat. De la mateixa manera existeixen virtualment infinits colors, tots suma infinita de «colors simples». Es comprèn així la dificultat d'exploració i comprensió racional de les invariàncies i simetries del color. Per estudiar la simetria del color de Miró, allò que és perdurable en la seva obra, caldria tenir un coneixement exhaustiu de certs grups de transformacions especials d'un espai de Hilbert. El problema es complica per tal com no sabem encara quins grups hem de classificar i encara menys quina classificació volem.

En el món de la música hi ha hagut intents en aquest sentit, per bé que molt elementals. Quan Paul Hindemith era professor a Yale va provar de compondre una peça basada en un conjunt de freqüències fonamentals que ocorren de manera natural en la física atòmica. Aquestes freqüències són molt altes, no com les acústiques. La prova no va tenir gaire èxit, car el compositor no tenia a l'abast una bona tècnica d'elaborar simetries basades en aquestes vibracions. Les simetries de la fuga i el contrapunt són de tipus finit i només permeten una anàlisi elemental del fenomen.

Miró va experimentar aquest joc d'invariàncies i simetries amb el seu ús del color, per bé que ho fes d'una manera completament intuïtiva, tal com Leonardo ho féu amb les simetries purament geomètriques. La figura gegantina de Newton (un nan damunt les espatlles d'un gegant, segons ell mateix) s'engrandeix enormement amb la genialitat d'Einstein, que aparentment, només aparentment, anul·la part del món de Sir Isaac Newton. Talment Miró va enaltir l'obra dels seus predecessors tot esborrant-ne els trets que no eren perennes. □

Sense títol, 1973.
Tapís elaborat per Carola Torres a partir d'un dibuix de Miró.

Gudi Moragues Jaulin du Seutre és la Coordinadora de l'Any Miró.

Comissió per a la commemoració del centenari del naixement de Joan Miró.

Relació d'activitats

Exposicions:

Exposicions	Dates		
Exposició de 180 obres del fons de la Fundació	de l'1 d'abril al 2 de maig	<i>Homenatge a Joan Miró. Miró en blanc i negre</i>	del 30 de juny al 15 d'agost
Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca		Galeria Ferran Cano	
<i>Lluna - Miró, un segle</i>	del 16 d'abril a l'1 d'octubre	<i>Exposició d'obra gràfica de Miró. Exposició de fotografies Joan Miró i el seu món, de Planas Montanyà</i>	del 8 al 18 de juliol
Centre Cultural Contemporani Pelaires		Prinzeregententheaters. Munic	
<i>Exposició d'obra gràfica de Miró. Oranitzada per la Conselleria de Cultura, Educació i Esports, la Universitat de les Illes Balears i la Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca</i>	inauguració, dia 6 de maig	<i>Obra gràfica de Joan Miró</i>	del 24 al 31 de juliol
Col·legi d'Espanya a París		Sala d'exposicions Els Cavallets. Sa Pobla	
<i>12 visions, homenatge a Miró col·lectiva</i>	del 20 de maig al 20 de juny	Exposició itinerant de fotografies de Joan Miró, <i>Joan Miró i el seu món</i> , de Josep Planas Montanyà, organitzada per la Conselleria de Cultura, Educació i Esports	
Galeria d'Art Jandro		Casa de Cultura de l'Ajuntament de Sant Lluís (Menorca)	del 2 al 8 de juliol
<i>Miró, 75 obres inèdites</i>		Local social de Fornells (Menorca)	del 12 al 18 de juliol
Centre de Cultura "Sa Nostra"	del 3 de juny al 3 de juliol	Sala d'exposicions de l'Ajuntament d'Alaior (Menorca)	del 20 al 27 de juliol
Centre de Cultura "Sa Nostra" de Maó i Centre de Cultura "Sa Nostra" de Ciutadella.	del 8 al 27 de juliol	Claustre de l'Ajuntament d'Eivissa	de l'1 al 15 d'agost
Museu d'Art Contemporani i Centre Cultural "Sa Nostra" d'Eivissa	del 2 al 30 d'agost	Casa de Cultura de l'Ajuntament de Costitx	del 4 al 13 de setembre
<i>Exposició itinerant d'obra gràfica Mira Miró i tallers experimentals a partir de l'obra de Joan Miró</i>	durant tot l'any, a tots els pobles	Casa des Poble d'Esporles	del 14 al 26 de setembre
Consell Insular de Mallorca		Sala d'exposicions de l'Ajuntament de Lluçmajor	del 27 de setembre al 24 d'octubre
<i>Joan Miró Centenari</i>	del 7 al 31 d'agost	Sala d'Exposicions de l'Ajuntament d'Artà	del 6 al 13 d'octubre
Museu Municipal de Valldemossa. Secció d'Art Contemporani		Sala d'Exposicions de l'Ajuntament de Calvià	del 15 al 24 d'octubre
Exposició homenatge a Joan Miró. J. Guinovart	del 7 al 14 d'agost	Sala de Cultura de l'Ajuntament de sa Pobla	del 26 d'octubre al 4 de novembre
Cartoixa de Valldemossa. Sala Capitular		Sala de Cultura de l'Ajuntament de Manacor	del 6 al 16 de novembre
<i>Exposició permanent Bibliografia mironiana a la Biblioteca Pública</i>	del juny al desembre	Casal de Cultura de l'Ajuntament d'Inca	del 17 al 26 de novembre
Biblioteca Pública de Palma		Casal de Cultura de l'Ajuntament de Llubí	del 27 de novembre al 6 de desembre
		Sala d'Exposicions de l'Ajuntament de Selva	del 7 al 26 de desembre
		Exposició itinerant d'obra gràfica <i>Mira Miró</i> i tallers experimentals a partir de l'obra de Joan Miró. Organitzada pel Consell Insular de Mallorca	
		Sala d'Exposicions de l'Ajuntament d'Alaró	mes d'agost
		Sala d'Exposicions de l'Ajuntament de Binissalem	mes de setembre

Sala d'Exposicions de l'Ajuntament de Lluçmajor
 Sala d'Exposicions de l'Ajuntament de Calvià
 Sala d'Exposicions de l'Ajuntament de Manacor

dies 16, 17 i 18 d'octubre
 del 20 de novembre al 20 de desembre
 del 23 de desembre de 1993 al 9 de gener de 1994

Mostra dels fons artístics de Joan Miró

mesos de juliol i agost

Fundació Pilar i Joan Miró

Exposició *Mirar Miró*, amb fotografies de Català Roca. Amb la col·laboració de la Fundació Caixa de Catalunya

mes de setembre

Fundació Pilar i Joan Miró

Exposició d'artistes joves. Mostra patrocinada per COUT&CO

mes de setembre

Fundació Pilar i Joan Miró

Moments de Miró, exposició fotografies d'Oscar Pipkin. Casa de Cultura, de Palma. Organitzada per la Conselleria de Cultura, Educació i Esports

del 14 de desembre de 1993 al 30 de gener de 1994

Casa de Cultura, de Palma

Miró damunt paper. Organitzada per la Conselleria de Cultura, Educació i Esports

de mitjans de desembre de 1993 a finals de febrer de 1994

Sa Llonja

Miró i Mallorca. Gravats i litografies, organitzada per la Conselleria de Cultura, Educació i Esports, el Consell Insular de Mallorca i l'Ajuntament de Palma

Club Nacional d'Art de Nova York
 Dowling College
 Oakdale, Long Island

de l'1 al 12 d'octubre
 del 14 al 25 d'octubre

Centre Nacional de Belles Arts d'Egipte

del 15 de desembre de 1993 al 15 de gener de 1994

Ver a Miró. La irradiación de Miró en el arte español

del 25 de novembre de 1993 al 31 de gener de 1994

Fundació "la Caixa"

Miró. Su último sueño. Fundació Pilar i Joan Miró

del 14 d'octubre de 1993 al 31 de desembre de 1994

Sales Nacionals (Palais de Glace). Buenos Aires (Argentina)

Miró. El gran soñador

del 21 d'octubre de 1993 al 15 de gener de 1994

Centre Cultural Consolidat Caracas (Veneçuela)

Miró. Alma al desnudo

del 28 d'octubre de 1993 al 20 de gener de 1994

Pavelló Mudéjar de Sevilla

Dibuixos i treballs damunt paper en les col·leccions de la Fundació

de mitjans de novembre de 1993 a finals de gener de 1994

Fundació Pilar i Joan Miró

Conferències

Conferències	Dates i pobles
Vida i època de Joan Miró. Les arrels mallorquines de Joan Miró	dia 3 d'abril, a Santa Margalida dia 16 d'abril, a Puigpunyent dia 24 d'abril, a Llubí dia 27 d'abril, a Sant Joan
Sr. Bartomeu Font i Obrador	dia 12 de maig, a Lluçmajor dia 19 de maig, a Porreres dia 21 de maig, a Lloret dia 25 de maig, a Alaró dia 28 de maig, a Campanet dia 4 de juny, a Costitx dia 5 de juny, a Selva, Caimari, Moscardi i Biniamar dia 8 de juny, a Santa Eugènia dia 15 de juny, a la Pleta de Son Serra dia 24 de setembre, a Búger dia 13 d'octubre, a Santanyí
Faula i poesia a la pintura mironiana	dia 17 d'abril, a Selva dia 26 d'abril, a Campos dia 7 de maig, a Petra
Sr. José Maria Forteza Forteza	dia 24 de setembre, a Lloret dia 10 de novembre, a Porreres
La relació de Joan Miró amb Mallorca	dia 16 d'abril, a Felanitx dia 21 d'abril, a Ariany dia 8 de maig, a Selva, Caimari, Moscardi i Biniamar
Sr. Guillem Frontera i Pascual	dia 10 de maig, a Lloret dia 19 de maig, a Santa Eugènia dia 26 de maig, a Santanyí dia 9 d'octubre, a Llubí
Alguns coneixements per entendre els colors i les formes en l'obra de Joan Miró	dia 30 d'abril, a Felanitx dia 28 de maig, a Capdepera dia 5 de juny, a Alaró dia 21 de juny, a Campos dia 8 de setembre, a Llubí
Sra. María José Corominas	dia 25 de setembre, a Selva, Caimari,

Moscari i Biniamar	dia 9 d'octubre, a Petra dia 15 d'octubre, a Lloret
Els camins del geni	dia 20 d'abril, a Alaró
Sr. Lluís Socias i Cerdà	
Vida i obra de Miró	dia 28 d'abril, a Santanyí dia 10 de maig, a Campos
Sr. Rafael Perelló i Paradelo	
Miró i la "mirolàndia"	dia 27 d'abril, a Felanitx dia 6 de setembre, a Campos
Sr. Pere Quetglas i Ferrer Xam	
Joan Miró i el seu món	dia 23 de juny, a Santanyí dia 15 de setembre, a Porreres
Sr. José M. Planas Montanyà	dia 7 d'octubre, a Felanitx dia 11 d'octubre, a Campos dia 13 de novembre, a Llubí

Activitats musicals

Conferències i ponents	Dates i pobles
Cicle de concerts a la Part Forana, a càrrec del Grup de Cambra de l'Orquestra Simfònica	dia 6 de maig, a Petra dia 7 de maig, a Lloret dia 12 de maig, a Campos dia 13 de maig, a Porreres dia 14 de maig, a Capdepera
Conselleria de Cultura, Educació i Esports	dia 11 de juny, a Caimari dia 12 de juny, a Selva dia 13 de juny, a Moscardi dia 24 de juny, a Santanyí
Cicle <i>Les Músiques de Miró</i> en col·laboració amb la Fundació Mallorca ACA	dies 21, 22 i 23 de juliol
Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca	
<i>Festival Chopin a Miró</i> , a la Cartoixa de Valldemossa, amb la col·laboració de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports	dies 1, 7, 8, 15, 22 i 29 d'agost

Àudio-visuals

- Edició del vídeo VHS *Miró i Mallorca* Conselleria de Cultura, Educació i Esports
- Punts d'informació *Miró interactiu* a l'Aeroport, a l'Estació Marítima i a la Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca. Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca, Conselleria de Cultura, Educació i Esports i Universitat de les Illes Balears

Taules rodones

- Centre Cultural Contemporani Pelaires Presentació del llibre *El descubrimiento de Miró. Miró y sus críticos*, de Victoria Combalá Dia 29 d'abril
- Col·legi d'Espanya a París Miró París - Mallorca Organitzada per la Conselleria de Cultura, Educació i Esports, la Universitat de les Illes Balears i la Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca Presidida per l'Excm. i Magfc. Sr. Nadal Batle, rector de la Universitat de les Illes Balears Participants: Victoria Combalá, George Raillard i Pablo Rico Dia 6 de maig
- Tertúlies de Pula. 6è cicle. Cultures del Segle XXI *100 Anys de Miró* Participants: Rosa M. Malet (directora de la Fundació Miró de

Barcelona), Pere A. Serra (editor)
Moderador: Pedro Pablo Marrero Hening (advocat)
Dia 10 de maig

- Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca Simposi Internacional sobre Miró. Comptà amb la participació dels millors especialistes sobre Joan Miró i les avantguardes artístiques del moment. Varen ser convidats a assistir-hi com a ponents: Jacques Dupin, Christopher Green, Margit Rowell, Robert S. Lubar, William Jeffett, Françoise Levallant, David Lomas, Carolyn Lanchner i Rosa M. Malet Dies 27, 28 i 29 de maig.

Publicacions

Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear

Institut d'Estudis Balearics

- Anima de foc. El procés creatiu de Joan Miró. Núm. 47-48, desembre
- Presentació de la monografia de l'Any Miró de l'Institut d'Estudis Balearics Casa de Cultura "Sa Nostra" a les 19:00 Dia 20 de desembre

Obra Cultural Balear

- Presentació de la revista *El Mirall* amb el dossier dedicat a l'Any Miró en el marc de la nit de la cultura (premis 31 de desembre de l'OCB) Casino de Mallorca a les 21:00 Dia 17 de desembre

Les Edicions de Bitzoc

- Revista *Gala*. Monogràfic de Miró Octubre

Miró i els nins

MARGALIDA MUNAR

La figura de Miró tenia ja prou pes per ella tota sola com per haver entrat abans a les aules.

El lligam de Miró a Mallorca era ja definitiu com per justificar l'acostament a la figura de l'artista a la docència.

Malgrat aquests dos fets molts de mestres necessitaven l'empenta, l'excusa, de l'any Miró per intentar, ni que fos tímidament, una incursió en el seu món. L'univers ofereix tantes possibilitats d'estudi, d'investigació, d'elaboració de projectes, que ha de passar algun fet perquè un d'aquests sobresurti i sigui l'elegit per treballar-lo a nivell escolar.

Des dels Serveis Educatius de

l'Ajuntament de Palma es proposà als centres que treballassin el procés creatiu de Miró i els seus resultats s'exposaren a la Plaça Major els dies 20 i 21 de Maig durant l'activitat "L'escola per primavera al carrer".

Inconvenients

Els problemes varen esser sobretot de desinformació: El tema no havia estat inclòs en la formació dels mestres i se'l miraven amb molt de respecte. Costà un poc de canviar adjectius com: "massa abstracte" "difícil" "llunyà" per accessible, senzill, fresc, espontani ...

Existien també reticències davant el fet de la invitació. Aixó

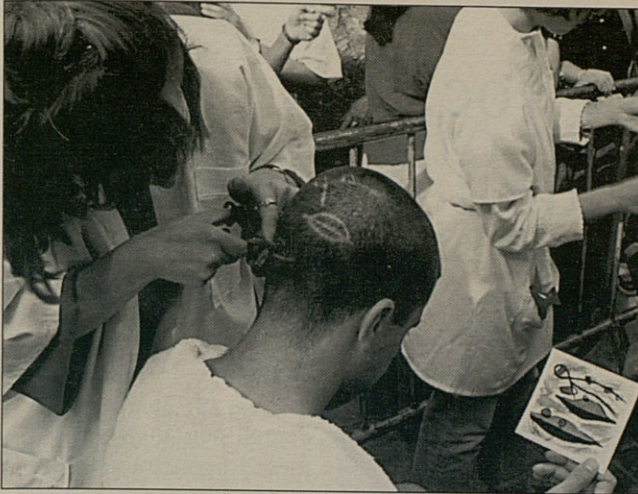
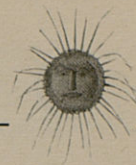
ens situà en la reflexió que l'aprenentatge passa per la imitació i que conèixer Miró inclouria un procés d'immersió en les propostes expressives i, per tant, una part d'imitació d'aquestes propostes.

Hi treballaren de les escoles infantils fins els instituts.

Els alumnes es convenceren que podien crear com Miró, que podien ser uns artistes. Imitaren i crearen alhora: escultures, ceràmiques, estampats, mòbils, pentinats, pins... una exposició completa que transmetia la capacitat d'observació, la senzillesa, la llum i el color, les formes i els símbols de Joan Miró. Un procés creatiu que els escolars s'havien apro-

Espai d'exposició a l'I.B. Madina Mayurqa. Imitació i creació alhora: escultura, ceràmica...

Els estudiants s'apropriaren del procés creatiu: es convenceren que podien crear com Miró.

piat: descobrien els colors de Miró, la semblança d'altres autors amb ell, els símbols que ell popularitzà —la lluna, els estels, els ulls.

Es conegueren les seves aficions:

* Com es deixava impregnar pels sons de l'orgue de la seu de Palma. Com li agradava Cage, Stockharsen, Vanèse, els clàssics, el jazz, la música tradicional catalana.

* Com necessitava el contacte diari amb l'entorn. Els seus passejos. La recol·lecció d'objectes que reconvertia artísticament: una ametlla, una pedra, una ploma...

Generalització

I més important que tot el que he descrit abans, tots, professorat i alumnat, descobriren les pròpies possibilitats d'apropament a un tema que inicialment tenien i desconeixien. Aprengueren junts i el resultat els engrescà a repetir l'experiència en altres camps. El procés creatiu de Miró enriqué el procés de treball de moltes aules.

Algunes mostres dels treballs recollits

* Una obra de teatre escrita i representada per alumnes de l'Institut de F.P. Francesc de Borja Moll. Especialitat Jardí d'Infància.

* Teules pintades amb símbols mironians per alumnes de Pius XII i del centre CIPRES.

* Tallers de màscares, d'escultures amb material de desfet, de murals sobre tela de sac.

* Rajoles, camisetes, pins, murals sobre tela blanca... Aula Balear.

* Instruments de percussió. C.P. Rafal Nou.

* Maquillatges, pentinats i talls de cabells de l'Institut Francesc de Borja Moll. Especialitat perruqueria

i estètica.

* Cortines d'airon-fix, amb pintures d'alumnes de Mata de Jonc.

* Dibuixos amb ceres sobre paper de vidre negre i plats pintats. C.P. Es Pont. □

Margalida Munar és del Servei de Suport a l'Ensenyament en Català de l'Ajuntament de Palma.

Cada dit un color. Teo Punyet Miró, nét del pintor (a l'esquerre), en un dels tallers.

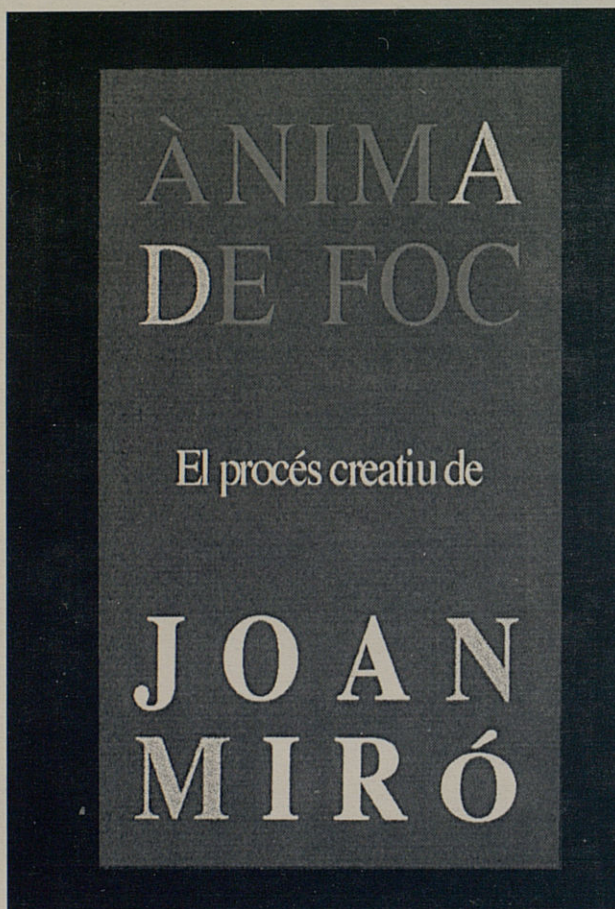
Ànima de foc, el procés creatiu de Joan Miró

C. R.

L'estudi de l'entorn del procés de creació mironiana és el tema genèric de la monografia *Ànima de foc. El procés creatiu de Joan Miró* editada per l'Institut d'Estudis Baleàrics de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports amb l'objectiu d'elaborar un nou material bibliogràfic que aporti informació original a l'extensa bibliografia existent sobre l'obra de l'artista català.

La relació de Miró amb Mallorca és una constant en la vida i l'obra de Miró. Net i fill de mallorquins i casat també amb una mallorquina coneix bé les Balears i les incorpora des de sempre al seu univers vital i creatiu. Els paisatges, els monuments, el cel, la mar, l'aire de Mallorca, els objectes de la cultura popular de les Balears apareixen a la seva obra des dels seus primers treballs i són font de cercada i provocada inspiració de l'artista.

A l'hora d'editar un volum commemoratiu de Miró, L'Institut d'Estudis Baleàrics considerarà que s'havia de fer des de la perspectiva creadora, perquè ell havia vingut a Mallorca per crear, havia llegat a les Illes el testimoni del seu procés creatiu i havia lligat el seu nom al de Mallorca, com a lloc on gran part de la seva obra s'havia concebut

La monografia sobre el procés creatiu de Miró vol ser una anàlisi interdisciplinària del corpus creatiu mironià des de Balears.

La monografia de l'Institut d'Estudis Baleàrics recull una sèrie d'articles d'estudiosos de Miró que analitzen des de diferents disciplines la relació de l'artista amb altres creadors o amb altres aspectes de les arts. Des d'aquest punt de vista, *Ànima de foc. El procés creatiu de Joan Miró* planteja ara un tema genèric que gira a l'entorn del procés de creació mironià que obrirà un

ventall ben ample temàticament i permetrà alhora interrelacionar disciplines no tractades en la bibliografia mironiana, com és ara la música, el cinema o d'altres aspectes.

En definitiva, la monografia sobre el procés creatiu de Miró vol ser una anàlisi interdisciplinària del corpus creatiu mironià des de Balears, tractant de no caure en reiteracions de temes més coneguts i desenvolupats amb freqüència, tot descartant també tòpics relatius a la seva estada a Mallorca i sense prescindir de l'evident realitat que Miró visqués i desenvolupàs part de la seva trajectòria artística als seus tallers de Cala Major, tot deixant un llegat tan important com apassionat.

Aquesta proposta temàtica de l'Institut d'Estudis Baleàrics és la millor i més original aportació de les Balears a la bibliografia mironiana en la Commemora-

ció del Centenari del Neixement de l'artista, en relació amb el que ja han preparat des de fa alguns anys les grans institucions internacionals.

En aquest context, cal destacar l'article de Josep Pardo, sobre la tècnica i el procediment de l'obra de Miró, o el d'Enrique Juncosa, sobre Miró i la música, com a importants aportacions en l'estudi del procés creatiu del pintor. □

Miró damunt paper

C. B.

Un centenar de peces realitzades amb suport de paper, procedents de la Fundació Joan Miró de Barcelona, el Museu Nacional Centre d'Art Reina Sofia de Madrid, el Centre George Pompidou de París i de la pròpia col·lecció privada de la família Miró s'exposen a sa Llonja, des del 16 de desembre i fins a finals de febrer, sota el títol **Miró damunt paper**.

L'exposició, que va ser inaugurada amb la presència de la ministra de Cultura, Carmen Alborch, mostra, amb un muntatge molt espectacular i original, unes cent obres molt diverses quant a textura i qualitat i també quant a tècnica: fulls, paper d'emballatge, cartró, cartolines i papers preciosos en aquarel·les, tintes xineses,

pastels i olis.

El muntatge consisteix en un mòdul de fusta de vuit metres d'alçada, construït dins l'espai que queda en les columnes de sa Llonja, amb l'objectiu de salvaguardar l'obra de paper de la llum exterior. Aquest espai està dividit en altres tres que corresponen a distintes èpoques de l'artista. Al centre s'exposa una de les sèries més emblemàtiques de Miró, com són les Constel·lacions, vint-i-tres obres de petit format i síntesi dels signes d'ús posterior realitzada en gruixuts papers per a l'aquarel·la de marcada textura.

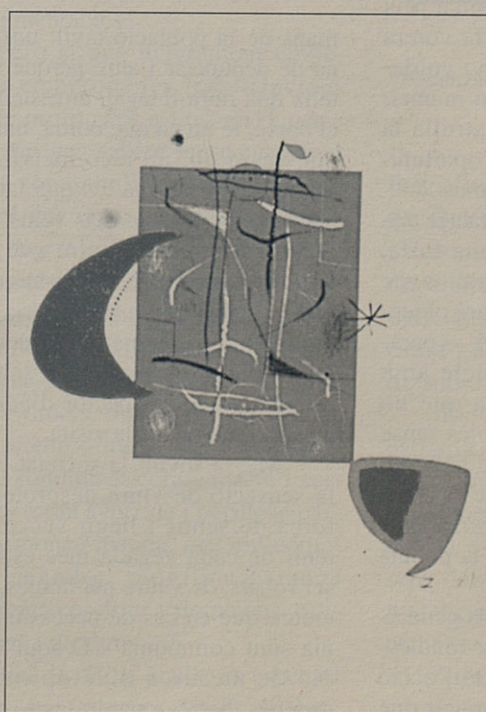
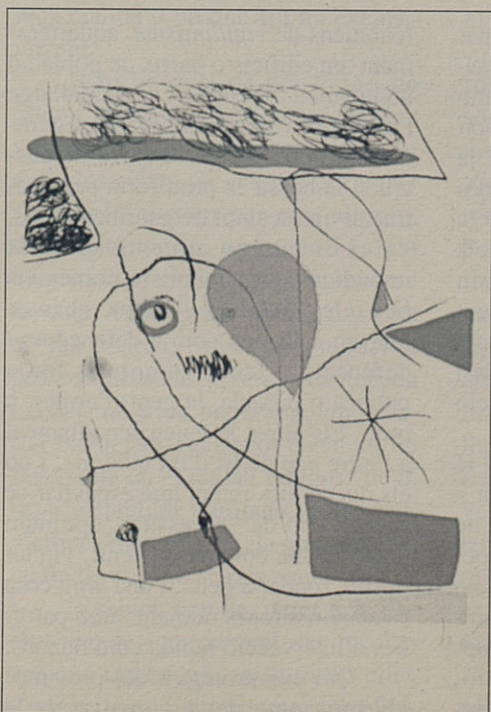
El comissariat de l'exposició ha pretès fer d'aquesta exposició mostra íntima però extraordinària quant a

continguts. En l'exposició, hi trobam dues dècades pràcticament buides, la dels anys vint i la dels cinquanta. La primera a causa de la importància que en aquella època es donava a la tela i la segona a causa que Miró va dedicar-se, al seu trasllat definitiu a Mallorca, a la construcció del taller i a una immensa producció de ceràmiques amb Josep Artigas.

Un dels objectius principals de l'exposició és donar a conèixer al públic illenc l'especial atracció que sentia Joan Miró pel paper. Aquest material esdevingué dins l'extensa producció artística del pintor català un exponent excepcional i un material imprescindible. Una altra de les raons d'aquesta exhibició és que

gran part de l'obra exposada es va realitzar a Mallorca i, sobretot, en el marc de sa Llonja, que per a Joan Miró era una construcció per la qual sentia una autèntica devoció.

Dins el material exposat en **Miró damunt paper** cal destacar el llibre inèdit de Joan Miró i André Breton *Miró. Constellacions*, editat per Pierre Matisse l'any 1959. Les úniques obres exposades no realitzades sobre paper corresponen a una escultura inèdita de bronze i a una obra feta amb un llençol. □

Dos gravats de la sèrie *El pi de Formentor*, en paper Guarro.

Qui ens protegirà del proïsme?

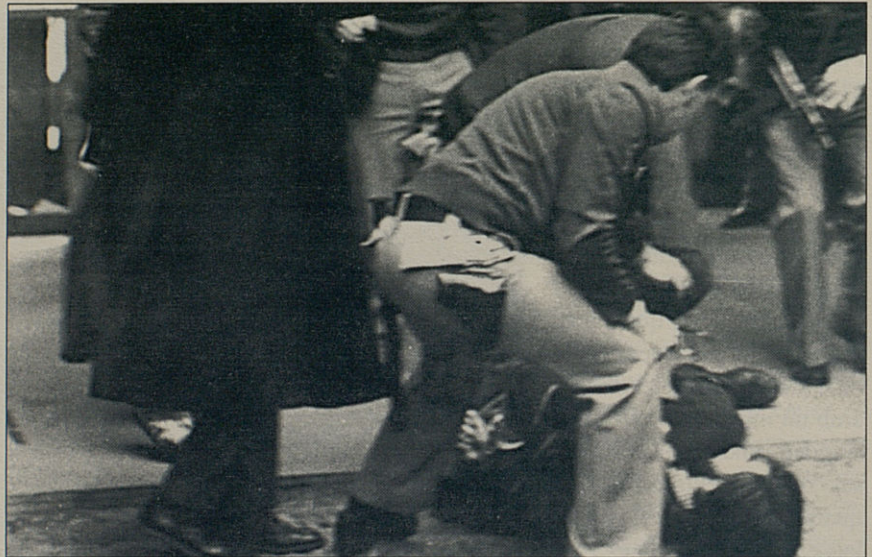
MATEU GRIMALT SUREDA

Les autoritats no solen transitar quasi mai a peu; tostemps han preferit el cavall, la funda dels vehicles blindats, papamòbils, helicòpters, la protecció d'un eixam de *pedisequos*, braços i sensors del poder encastellat, procliu a veure la realitat des d'un cadafal i deixar-se conèixer pel poble a través dels *media*: fotografies d'èxits i brindis encara que sigui per la funesta inauguració d'un forn crematori.

Ben sovint, quan s'ha motoritzat els agents de l'ordre i de la seguretat pública, s'ha identificat simplísticament progrés amb motorització; amb el resultat d'allunyar els policies del poble quan passen embolicats amb l'anonimat del cotxe patrulla, afuats en la motocicleta, veient àdhuc moltes menys coses que si anassin a peu, a poc a poc, caminant per la vorera del carrer, carreró, viarany, culdesac... segons ha confessat un municipal de l'Estartit que ara patrulla la platja amb bicicleta, amb l'oportunitat de sentir-se xuclat pels cotxes.

Aquesta pèrdua del caràcter tradicional del policia de cama forta, que passa a peu, "ronder rural, *vigile urbano*, *bobby* de barri" és ara objecte de revisió inclús als USA —paradigma del policia de vehicle amb sirena—, on es manifesta que no sempre és bo això de "policies sense rostre dins cotxes patrulla o helicòpters" (*Time*, 19-04-93) i que cal promoure el *community policing* per encoratjar el contacte entre la policia i la població civil.

La fugacitat del pas dels gendarmes —zas! i ja està feta la ronda— ptovoca que en gran mesura l'acció de la denúncia contra tot aquell que abusa o tot allò que molesta quedi en

Cal promoure el *community policing* per encoratjar el contacte entre la policia i la població civil.

mans de la població civil: un veïnat ha de denunciar l'altre perquè encastella una obra il·legal, envesteix amb el cotxe, té un ca que borda, una mott que vessa oli, un racó incivil... i ja sabem que no hi ha res que faci més agra la convivència dels veïns que la denúncia mútua, mentre que si els ulls del zelador de barri haguessin passat més a poc a poc hauria pogut protagonitzar ell mateix la denúncia amb sovintejada presència sobtada i no com aquell inspector d'educació que pre-telefonava la visita.

Massa sovint la societat civil té la sensació de viure desprotegida a força de sentir i llegir succeïts, de tenir de cada vegada més estris per ser robats, de veure pel·lícules, de no creure que en cas de necessitat "omnia sunt communia". D'aquí l'erupció de mesures d'autoprotecció: cadenes, barres i panys, cans perillosos àdhuc pel propietari, esporàdics

fenòmens de *vigilantisme*, aquarterament en edificis o barris de població homogènia, rendiment de vassallatge i afiliació a les empreses de seguretat, auto-erecció en senyors de castell si la bossa és prou forta per contractar un escamot de guàrdies jurats.

I és que en aquesta societat impúdica capitalista només els rics o les autoritats —àdhuc quan es relaxen o juguen com a defenedors / defensats— tenen sempre la força pública o privada, la gent d'armes, a prop. Els altres la tenen senzillament a l'altre cap de fil d'un telèfon... i no els queda més remei que espavilar-se segons allò de "necessitas, optimum telum". Una cosa és prevenir, vigilar in situ, rondar a peu... i una altra cosa és acudir, sirenes udolant, amb patrilles d'intervenció ràpida com falcons.

Qui ens protegirà del proïsme? Un bon tema per a consulta de la Consellera Cirer a la Venerable. □

Focalitzacions

PERE FONT

Anau un dia a cercar esclata-sangs. Trescau entre mates, estepes i pinedes. Trabau-ne su-aquí un, su-allà un altre. Travessau petites garrigues i pujau turons i baixau pujolets engrescats per la curolla boletaire. Anau omplint-ne mig o un paneret sencer, de ben sans i sagnants. Quan, a la posta, arribareu a casa, relaxau-vos, sopau, descansau i aficau-vos al llit quan més us plagui. Tancau els ulls i..., doncs, què passarà? Doncs que seguireu veient esclata-sangs i més esclata-sangs. En la fosca, entre les celles, en els somnis! Els esclata-sangs us poblaran, impertinents, fins a mitja nit o matinada, segons quin hagi estat el grau i l'afany de la recerca entusiasta. Hauran estat l'única realitat d'un dia. Un tot exclusivitzant.

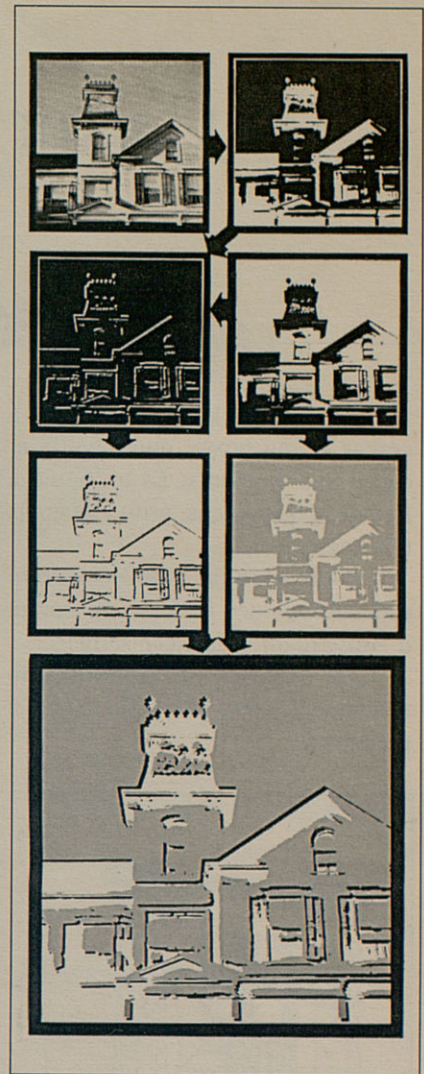
N'hi ha que, de per vida i no durant un sol dia, porten un constant i exclusiu bolet imperant entaferrat entre les celles. Si van mal ferits per l'ambició, posem per cas, albiren, del firmament, un espai celest esquitxat o estrellat en moneda i xavalla. Veuen rendabilitats fins sota de les pedres, i cèntims, negocis i pessetes abocant-se rera la cantonada existencial d'un panorama empresarial bandejant qualsevol banalitat no reversible en el taulell botiguer de la seva mentalitat mutilada. Sofreixen, víctimes maniàtiques, la greu dificultat de les focalitzacions exclusives.

Ja sabem ben bé, però, que, per altra banda i en general, les focalitzacions també són útils. Amb elles s'opera de prim en compte amb efectivitat analítica. Projectant sobre una

realitat concreta focus d'observació atenta, podem centrar-nos en l'anàlisi descriptiva. Guanyam coneixements i, posant esment en detall, precisam aspectes, elements compostius, arquitectures i estructures... Investigacions i estudis imposen inexorablement il·luminació i focalització. Això i maldament divorciar erròniament del conjunt global la realitat enllumenada, retallada pels límits fronterers de l'espai il·luminat per l'atenció centralitzadora. O maldament també l'enfosquir entre bastidors de menyspreu, o en segon pla d'indiferència, les zones desateses, marginades de la projecció de l'atenció escrutadora, oblidant-se connexions i continuïtats no fragmentades ni fragmentables.

Però sí que maldament emperons i emperons les focalitzacions són de profit. Per a l'estudi. I per a no ensopegar, sabent sense entabaments sonambulistes, el relleu del trespòl per on trepitges. Són útils. Però mortals també i sobretot si s'esdevenen focalitzacions exclusives, on l'element puntualitzat se'ns fa monomaniàticament presència absoluta. Llavors l'esclata-sang totalitzant (diners, mania, fe, lluita, antilluita, credo o idea), alimentant com a únic condiment coratge, acte i cervell, es torna avorrida i perillosa pasturada monotemàtica, mal enlluernament cegador, raquítica balança axiològica per errar valoracions, estimacions i mesures.

Però la retina ocular és escenari ample. Pantalla per a més de cinc mil danses, per a totes les que la rea-

“Focalitzacions”.

litat ofereix en diversitat policromada. Qui la infrautilitza es talla ales i s'ensorra els ponts de la complexitat del diàleg i els lligams entre les multiplicitats de “veritats” enriquint, en estira-i-amolla, tota transacció fertilitzadora.

És clar, però, que a molts espanta la llibertat dilatada de la visió panoràmica. Sempre hi haurà casos inguaribles de processó tediosa entorn d'una mateixa era. I és que, sens dubte, gairebé tots sovint hem portat cucales, corrent el risc d'ésser, per altra banda i sense adonar-nos-en, soporíferes tabarres. □

2. Carrer del segell

HONORAT DOMÈNECH

La dona del pintor ha anat a cercar el seu hoste, que davalla al cap d'uns moments. És un home a frec de la quarantena, prim i de grans ulls negres.

— Benvingut siau, us estava esperant. Quines notícies em portau d'Amsterdam? Què fa en Jarig?

Ha observat els cristalls amb deteniment, sense deixar de fer-me'n preguntes.

— Em serviran. Veig que heu entès perfectament la meua carta.

Mentre n'observava un de bell nou a la finestra, s'ha girat un instant i m'ha somrigut:

— Sí... Vaig fugir del Regne de Mallorca, en els dominis del rei d'Espanya, fa uns anys, amb el meu pare, Déu el tengui a la seva glòria. Vam poder amagar-nos dins un vaixell anglès.

— Amb el vostre aspecte podria passar per neerlandès... Com us van les coses?

— Em guany bé la vida amb el taller del Vloenburg.

Em diu que el seu avi va sortir de Portugal i em conta com es va evadir.

Ens hem assegut i ha encès la seva pipa.

— El meu pare, li he dit, somia a poder practicar lliurement la nostra religió. Al final de la seva vida ho va aconseguir.

— Creis-me, a les Províncies Unides també hi ha amenaces contra la llibertat— I em parla de la seva preocupació per la influència en augment dels predicadors calvinistes i de com creix l'oposició als de Witt. Per altra part, els rumors de guerra amb França són inquietants.

La claror de la finestra il·lumina lleument l'estança, amb el mapa, el mirall de vasa daurada, la cadira a la paret.

— Vós sou, tanmateix, un home lliure; sinó no hauríeu vingut ni hauríeu acceptat el meu encàrrec.

— Hem après amb sang el valor de la tolerància... Això a part, aquí hi ha tantes esglésies i tantes sectes que es crea certa confusió.

— La pietat és servir Déu per la pràctica de la justícia i la misericòrdia. La resta és accessori o superflu.

M'ha mostrat la gramàtica d'hebreu que està escrivint. A la seva llibreria hi he vist volums en llatí, neerlandès i castellà.

— Us agraesc el vostre acolliment, Baruc. Em teniu a la vostra disposició, li he dit.

He sortit. I he recordat.

Carrer de la Bosseria, carrer del Segell. "Qui sabés i entengués qui és lo un: aquell gran Déu del cel. Alabat sia el seu sant nom, amèn". Processats, reconciliats. "Qui sabés i entengués qui són los dos: los dos Moisès i Aaron. Alabat sia el seu sant nom, amèn". La foscor de la muntanyola, el rem que tallava l'aigua, els llums del vaixell al fons. Carrer dels Argenters, carrer de la Bosseria, carrer del Segell. □

He recordat. Carrer de la Bosseria, carrer del Segell. "Qui sabés i entengués qui és lo un: Aquell gran Déu del cel. Alabat sia el seu sant nom, amèn." (Dibuix d'Ofèlia Novella)

Lògica i Sistemes S.L.

DIVISIÓ I DISTRIBUCIÓ:

FRANQUICITAT

CONCESSIONARI OFICIAL:

EPSON **COMPAQ** *Microsoft* **RICOH** **TOSHIBA** **ZENITH**

DIVISIÓ COMUNICACIONS:

INSTAL·LACIONS:

- Xarxes informàtiques Ethernet, Arcnet, Token-Ring
- Xarxes X.25
- Comunicacions
- Sistemes Unix
- Cablejats informàtics

DISTRIBUÏDOR: **NOVELL**

REPRESENTANT DE

A LES BALEARS

DIVISIÓ PROGRAMACIÓ: Programació a mida i estàndard

DIVISIÓ MANTENIMENT: Manteniment de programes, màquines i instal·lacions

LÒGICA I SISTEMES, S.L.
Avda. Comte de Sallent, 19, baixos
07003 Ciutat de Mallorca
Tel/Fax 72 62 52

EL GENI INTEMPORAL

JOAN MIRÓ (1893 -1993)

La interpretació sublim de la realitat que feia Miró, ha captivat sempre tots els que hem sabut admirar la lluita aferrissada d'un home per trencar els motlles establerts.

La Comissió de Cultura del Consell Insular de Mallorca es vol sumar a la commemoració del centenari del naixement de qui ha fet de Mallorca, mostra permanent del seu art.

**Consell Insular
de Mallorca**

Comissió de Cultura i Educació